

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBAS NODAĻA

**SOCIĀLĀ PEDAGOGA DARBĪBA 5. UN 6. KLASĒS
MASU MEDIJU NEGATĪVĀS IETEKMES MAZINĀŠANĀ
VĒRTĪBU SISTĒMAS VEIDOŠANĀ**

DIPLOMDARBS

Autore: **Marita Irbe**

Studenta apliecības Nr.: mi16016

Darba vadītāja: asoc. prof. Dr. paed. Astrīda Raževa

RĪGA 2020

ANOTĀCIJA

Diplomdarba “**Sociālā pedagoga darbība 5. un 6. klasēs masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanā**” mērķis ir raksturot vērtību sistēmas saistību ar medijiem un to lietošanas paradumiem un izpētīt, kāda ir masu mediju ietekme uz 5. un 6. klašu skolēnu vērtību sistēmas veidošanos.

Teorētiskajā daļā raksturota masu mediju būtība un veidi, analizēta masu mediju loma bērnu un pusaudžu ikdienā, to ietekme uz skolēnu vērtību sistēmu un izzinātas raksturīgākās vērtības un to specifiskās iezīmes atbilstoši 5. un 6. klašu skolēniem.

Praktiskajā daļā analizēti pētījumā iegūtie rezultāti. Diplomdarbā iekļauta “Sociālpedagoģiskās darbības programma 5. un 6. klasēs vispārizglītojošā skolā masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanās aspektā”, kas izstrādāta, pamatojoties uz pētījumā iegūtajiem rezultātiem.

Atslēgvārdi: masu mediji, sociālā pedagoga darbība, vērtības, vērtību sistēma.

ABSTRACT

Diploma thesis “**The activity of a social pedagogue in the 5th and 6th grades in reducing the negative influence of the mass media in the formation of the system of values**” aim is to describe the connection of the system of values and media and its usage patterns and to study the influence of mass media on the formation of value systems of 5th and 6th grade students.

The theoretical part describes the essence and types of mass media, analyzes the role of mass media in the daily life of children and adolescents, their impact on students system of values and explores the most representative values and their characteristics according to the 5th and 6th grade students.

The practical part analyzes the results obtained in the study. The diploma paper includes “Program of social pedagogical activity in 5th and 6th grades in general education school in reducing the negative impact of mass media in the aspect of value system formation”, which is based on the results obtained in the research.

Keywords: activity of social pedagogue, mass media, the system of values, values.

SATURS

Ievads.....	6
1. Masu mediju būtība un veidi.....	9
2. Masu mediju loma mūsdienu bērnu un pusaudžu ikdienas dzīvē.....	14
2.1. Bērnu un pusaudžu mediju izmantošanas paradumi.....	14
2.2. Mediju ietekme uz vērtību sistēmas veidošanos.....	18
3. Raksturīgākās vērtības un to specifiskās iezīmes 5. un 6. klašu skolēniem.....	22
4. Pētījums par masu mediju nozīmi 5. un 6. klašu skolēnu ikdienā, to saikne ar vērtību sistēmas veidošanos un iegūto rezultātu analīze.....	24
4.1. Pētījuma bāzes raksturojums.....	24
4.2. Skolēnu anketēšana un tās rezultātu analīze.....	25
4.3. Interviju ar klases audzinātājām analīze.....	38
4.4. Intervijas ar sociālo pedagogu analīze.....	41
4.5. Skolēnu vecāku anketēšana un tās rezultātu analīze.....	42
5. Sociālpedagoģiskās darbības programma 5. un 6. klasēs vispārizglītojošā skolā masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanās aspektā, tās aprobācija un iegūto rezultātu analīze.....	53
Nobeigums.....	76
Izmantotā literatūra un avoti.....	79
Pielikumi.....	83
1. pielikums. Anketa skolēniem.....	84
2. pielikums. Anketa skolēnu vecākiem.....	86
3. pielikums. Anketa skolēniem sakarā ar situācijas maiņu.....	89
4. pielikums. Intervijas jautājumi klases audzinātājām.....	91
5. pielikums. 5.b klases audzinātājas piekrišana intervijai.....	92
6. pielikums. 5.e klases audzinātājas piekrišana intervijai.....	93
7. pielikums. 6.a klases audzinātājas piekrišana intervijai.....	94
8. pielikums. 6.e klases audzinātājas piekrišana intervijai.....	95
9. pielikums. Intervijas jautājumi sociālajam pedagogam.....	96
10. pielikums. Sociālā pedagoga piekrišana intervijai.....	97
11. pielikums. Metodika “Manas vērtības”.....	98
12. pielikums. Klases saliedēšanas spēle “Drošāks internets sākas ar tevi”.....	99

13. pielikums. Situāciju spēle “Cieni sevi un citus internetā”	101
14. pielikums. Nodarbības “Masu mediju izmantošanas ētiskās un morālās vērtības” gaita.....	103
15. pielikums. Filmas “Roberts” skatīšanās kopā ar pedagogu.....	105
16. pielikums. Nodarbība pēc filmas “Roberts” noskatīšanās.....	107
17. pielikums. Noslēguma nodarbība	110
18. pielikums. Informatīva vēstule klašu audzinātājiem	112
19. pielikums. Informatīva vēstule skolēnu vecākiem	116
20. pielikums. Pašaudzināšanas programmas paraugs	121
21. pielikums. 5.b klases skolnieces Annas pašaudzināšanas programmas realizācija.....	122
22. pielikums. 5.b klases skolnieces Zanes pašaudzināšanas programmas realizācija.....	124
23. pielikums. Ekspertatzinums Nr. 1.	127
24. pielikums. Ekspertatzinums Nr. 2.	129

IEVADS

Aizvien vairāk sabiedrībā tiek runāts par masu medijiem, to nozīmi un ietekmi. Mediji būtiski ietekmē ne tikai indivīdu brīvā laika izmantošanu, produktivitāti un savstarpējo komunikāciju, bet arī atstāj būtisku ietekmi uz vērtībām un vērtību sistēmu kopumā, ņemot vērā, ka medijos tiek atspoguļota informācija, kuru iespējams uztvert atšķirīgi.

Masu mediji tiek dēvēti dažādi, izmantojot vairākus sinonīmus, piemēram, mediji, masu komunikācijas līdzekļi, plašsaziņas līdzekļi, masu saziņas līdzekļi un masu informācijas līdzekļi, kas ikdienas dzīvē kalpo kā informācijas uzglabātāji un izplatītāji.

Mūsdienās masu mediji ieņem ļoti nozīmīgu lomu indivīdu ikdienas dzīvē. Mediji kļuvuši par neatņemamu mūsu ikdienas sastāvdaļu, cilvēku dzīve vairs nav iedomājama bez mediju un informācijas tehnoloģiju izmantošanas, ņemot vērā, ka tehnoloģiju attīstība ir ļoti strauja, kā arī neprognozējama (Rubene, Krūmiņa, & Vanaga, 2008).

Tā kā mediju loma cilvēku ikdienas dzīvē kļūst arvien nozīmīgāka, aktuālāka kļūst arī problēma, kas saistīta ar brīvā laika izmantošanu attiecībā uz masu mediju lietošanu. Brīvais laiks biežāk tiek izmantots, lietojot dažādas informācijas tehnoloģijas, biežāk tiek izmantots dators, un ar interneta palīdzību arvien lielāku popularitāti iegūst dažādu sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošana, savukārt mazāka uzmanība tiek pievērsta sekundārajiem medijiem, piemēram, grāmatām, jo bērniem un jauniešiem grāmatu lasīšana vairs nav tik aktuāla, kā iemeslu tam var minēt plaši pieejamo informāciju interneta vidē.

Sabiedrībā ļoti strauji sāk izplatīties dažādi mediju veidi, tai skaitā informācijas un komunikācijas mediji, tādēļ būtiski pievērst uzmanību tehniskajiem medijiem un to attīstībai. Aktuāla parādība saistībā ar medijiem ir jautājumu rašanās par tādām tēmām kā vardarbība televīzijā, šausmu video, datorspēles u.tml. (Plaude, 2003).

Būtiski uzsvērt, ka izveidojusies arī jauna pedagogijas apakšnozare – mediju pedagogija, kas attīstījās 20. gadsimta 70. gados līdz ar informācijas sabiedrības veidošanos (Rubene, Krūmiņa, & Vanaga, 2008). Mediju pedagogija kļūst arvien aktuālāka, jo sabiedrībā mediji tiek izmantoti ne tikai kā informācijas izziņas avoti, bet arī kā informācijas apmaiņas un savstarpējas komunikācijas līdzekļi.

Ņemot vērā, ka ļoti strauji attīstās dažādas jaunās tehnoloģijas, cilvēku ikdienas dzīves sfērās pieaug pieprasījums un vajadzība pēc dažādām tehnoloģijām, piemēram, datoriem, mobilajiem telefoniem un televīzijas (Rīgas pilsētas konference, 2003).

Indivīda dzīve vairs nav iedomājama bez mobilā telefona, datora un interneta izmantošanas ikdienā. Šie mediji kalpo gan kā informācijas nesēji, gan uzglabātāji. Ar to palīdzību iespējams ne tikai veidot savstarpējo komunikāciju, bet arī izmantot medijus brīvā laika pavadīšanai.

Mediji ļoti lielā mērā ietekmē ne tikai mūsu uzskatus par dažādām lietām, mūsu brīvā laika izmantošanu un tā kvalitāti, bet arī mūsu vērtību sistēmas veidošanos, it īpaši, ņemot vērā, ka mediju izmantošana bērniem un pusaudžiem kļūst arvien aktuālāka.

Līdz ar straujo mediju attīstību mainās ne tikai sabiedrības uzskati, bet arī nozīmīgākās vērtības indivīda dzīvē. Indivīds, ietekmējoties no sabiedriskās domas un dažādiem pastāvošiem uzskatiem, pielāgo savu vērtību sistēmu sabiedrības standartiem.

Straujo tehnoloģiju attīstības dēļ mediju lietošana kļūst aktuālāka, tādēļ nepieciešams domāt par indivīdu izglītošanu saistībā ar drošu un pareizu mediju lietošanu. Jāakcentē ne tikai mediju ietekme uz bērnu un pusaudžu brīvā laika izmantošanu, bet arī vērtību sistēmas veidošanu.

Gan pedagogiem, gan vecākiem nepieciešams pievērst uzmanību tam, kādus medijus ikdienā izmanto bērni un pusaudži, vai medijos paustais saturs ir atbilstošs bērna vecumam, vai bērniem un pusaudžiem ikdienā ir pieejama informācija, kas viņus var ietekmēt negatīvā veidā.

Kā būtisku prasību gan bērnu un pusaudžu vecākiem, gan pedagogiem būtu nepieciešams izvirzīt pārrunas par medijos redzēto un dzirdēto, lai tādā veidā pieaugušie būtu informēti par to, kāds ir to mediju saturs, kurus skolēns izmanto savā ikdienas dzīvē, vai skolēnam pieejamā informācija negatīvi neietekmē viņu un viņa vērtību sistēmu.

Autores diplomdarba tēma tika izvēlēta jau pirms 2 gadiem. Šobrīd situācija ir būtiski mainījusies saistībā ar koronavīrusa jeb COVID-19 uzliesmojumu un mācību procesa nodrošināšanu skolēniem attālināti. Tēma ir kļuvusi vēl aktuālāka, kā arī esošā situācija būtiski ietekmē skolēnu masu mediju izmantošanas tendences.

Sakarā ar situācijas izmaiņām autore veica atkārtotu skolēnu anketēšanu, lai iegūtu informāciju par to, kādos aspektos ir mainījusies skolēnu masu mediju izmantošana, un spētu padziļinātāk izprast, kādā virzienā nepieciešams strādāt turpmāk.

Pētījuma priekšmets: masu mediju ietekme uz 5. un 6. klašu skolēnu vērtību sistēmas veidošanos.

Pētījuma mērķis: raksturot vērtību sistēmas saistību ar medijiem un to lietošanas paradumiem un izpētīt, kāda ir masu mediju ietekme uz 5. un 6. klašu skolēnu vērtību sistēmas veidošanos.

Pētījuma jautājums: kāda ir masu mediju ietekme uz 5. un 6. klašu skolēnu vērtību sistēmas veidošanos?

Pētījuma uzdevumi:

1. Raksturot masu mediju būtību un veidus.
2. Analizēt masu mediju lomu mūsdienu bērnu un pusaudžu ikdienas dzīvē un to ietekmi uz skolēnu vērtību sistēmu.
3. Izzināt raksturīgākās vērtības un to specifiskās iezīmes 5. un 6. klašu skolēniem.
4. Veikt pētījumu par masu mediju nozīmi 5. un 6. klašu skolēnu ikdienā, to saikni ar vērtību sistēmas veidošanos un analizēt pētījumā iegūtos rezultātus.
5. Izstrādāt sociālpedagoģiskās darbības programmu 5. un 6. klasēs vispārizglītojošā skolā masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanās aspektā, veikt tās aprobāciju un analizēt iegūtos rezultātus.

Pētījuma metodes:

- literatūras analīze;
- elektronisko informācijas avotu analīze;
- anketēšana;
- kontentanalīze;
- intervēšana;
- sociālpedagoģiskās darbības modelēšana;
- sociālpedagoģiskā izmēģinājumdarbība;
- ekspertatzinuma metode.

Pētījuma bāze:

- X vidusskola (pētījums veikts 2019.gada decembrī);
- X sākumskola (pētījums veikts 2020. gada februārī/martā).

Darba struktūra: ievads, 5 nodaļas ar 7 apakšnodaļām, nobeigums, izmantotās literatūras un avotu saraksts, 24 pielikumi.

1. MASU MEDIJU BŪTĪBA UN VEIDI

Masu medijiem ir nozīmīga loma informācijas apmaiņā, brīvā laika izmantošanā, kā arī savstarpējās komunikācijas veidošanā. Mediji viennozīmīgi ir kļuvuši par neatņemamu daļu no cilvēku ikdienas, jo tieši ar mediju starpniecību ir iespējams apmainīties ar nozīmīgāko informāciju un uzzināt jaunākos notikumus.

Nodrošinot informācijas apmaiņu, plašsaziņas līdzekļi mūsdienu sabiedrībā ieņem nozīmīgu vietu. Masu komunikācijai raksturīgas tādas pazīmes kā tehniskums, netiešums, vienpusīgums, profesionālisms, kā arī masu komunikācija ir saistīta ar klāt neesošu publiku (Plaude, 2003).

Kā svarīgu komunikācijas sastāvdaļu var minēt atgriezenisko saikni, ar tās palīdzību iespējams izveidot tādu vēstījumu, kas tiek pasniegts adresātam tā, lai tas būtu piemērots viņa vēlmēm un vajadzībām. Analizējot mediālo jeb masu komunikāciju, būtiski uzsvērt, ka tā ir publiska un bezpersoniska, jo vienlaikus tā vērsas pie liela cilvēku skaita. Masu komunikācija ir vērsta vienā virzienā jeb tā ir vienvirziena (Veinberga, 2007).

Masu medijiem nav atgriezeniskās saites ar publiku, tie spēj nodrošināt tikai vienvirziena komunikācijas iespējas, no informācijas raidītāja pie publikas (Veinberga, 2007).

Mediji mūsdienu sabiedrībā ir kļuvuši par ikdienas kultūras daļu. Mediju lietošanu var raksturot, izmantojot dažādas funkcijas:

- notikumi, kuri atspoguļoti medijos, kļūst par sarunu sastāvdaļu mūsu ikdienas dzīvē;
- lai spētu sevi labāk iepazīt, cilvēkiem ir tendence vai nu sevi identificēt, vai arī norobežoties no dažādiem mediju personāžiem un notikumiem;
- medijos tiek piedāvāti dažādi uztveres un vērtējuma paraugi, kuri var gan palīdzēt dažādās ikdienas situācijās, lai būtu iespējams veiksmīgi darboties, gan arī aizklāt skatu tam, cik sarežģīta ir ikdienas dzīve;
- lietojot dažādus medijus, tie mūsu ikdienas dzīvē ļauj veidot struktūru un organizāciju (Plaude, 2003).

Mediju funkcija galvenokārt ir balstīta uz auditoriju un tās iespējām izmantot dažādus medijus, lai šī procesa laikā tiktu apmierinātas indivīda vajadzības un vēlmes (Rožukalne, 2011).

Mediju izmantošana dažādās auditorijās skaidrojama ar to, ka, lietojot medijus, ir iespējams meklēt, atlasīt un iegūt informāciju, kas apmierina indivīda vajadzības un intereses (Rožukalne, 2011).

Mediji palīdz uzzināt par jaunākajiem notikumiem un aktualitātēm sabiedrībā. Ar mediju palīdzību indivīdam ir iespējams paplašināt savas zināšanas, mācīties. Ar mediju starpniecību iespējams uzturēt kontaktus ar draugiem, ģimeni, paziņām, kā arī ir iespējams aizpildīt savu brīvo laiku, novērsties no dažādām problēmām, ar kurām indivīdam nākas saskarties ikdienas dzīvē.

Kā vienu no svarīgākajiem mediju uzdevumiem var minēt informācijas sniegšanu. Mediji kalpo kā sabiedrības viedokļa, diskusiju veidošanas un ietekmēšanas instruments. Atkarībā no tā, kā medijos tiek atspoguļota dažāda veida informācija, ir iespējams radikāli mainīt sabiedrības viedokli par vienu un to pašu parādību vai notikumu (Petrenko & Zankovska-Odiņa, 2011). Var piekrist viedoklim, ka informācijas sniegšana sabiedrībai ir ļoti nozīmīga mediju funkcija, kas ne tikai informē, bet arī var mainīt indivīdu viedokli par konkrētiem notikumiem. Jāuzsver, ka ļoti nozīmīga ir nepieciešamība pievērst uzmanību, lai bērniem un pusaudžiem ikdienā pieejamā informācija medijos būtu atbilstoša viņu vecumam. Īpaši vecākiem jābūt informētiem par to, kāda veida informācija ir aktuāla un pieejama viņu bērnam.

Uztvertā informācija, kas medijos tiek pasniegta, bieži vien ietekmē un var mainīt indivīda uzskatus un viedokli par dažādām lietām, viss ir atkarīgs no tā, kādā veidā šī informācija tiek pasniegta auditorijai un kāds kopumā ir šīs informācijas raksturs (Sils, 2006).

Masu mediju loma var būt dažāda, ar masu mediju palīdzību ir iespējams informēt, aģitēt, iedvesmot, mobilizēt, izskaidrot, kā arī pārliecināt (Kreišmane, Valgere, & Gulbe, 2000).

Masu mediji iespaido arī to, kā veidojas sabiedriskā doma (Veinberga, 2007).

Jāatzīst, ka bieži vien ar mediju starpniecību netiek pausta patiesā informācija un tās būtība, piemēram, var tikt izmainīta attēla būtība, izmantojot montēšanu. Attēls un skaņa var vienlaikus gan papildināt viens otru, gan arī traucēt viens otram. Kā arī jaunāka vecuma bērni, piemēram, pirmsskolas vecumā, nespēj noteikt reklāmas patiesos nolūkus (Plaude, 2003).

Prasme izmantot medijus ir viens no izšķirošajiem faktoriem cilvēka sabiedriskajā statusā un viņa attieksmē pret sabiedrību (Plaude, 2003).

Mūsdienās ļoti strauji attīstās ne tikai mediju piedāvājums, bet arī straujas izmaiņas novērojamas publikas sastāvā un gaumē (Veinberga, 2007).

Šīs straujās izmaiņas ietekmē to, kādi mediji uzskatāmi par pieprasītiem sabiedrībā un kādi zaudējuši savu nozīmīgumu. Iespējams novērot, ka tādi mediji kā grāmatas sāk zaudēt savu lomu, jo strauju popularitāti ieguvuši tādi mediji kā dators un mobilais telefons.

Lietojot dažādus medijus, vienlaikus ir iespējams būt vairākās lomās, iespējams identificēt sevi ar dažādu mediju patēriņu. Kļūst par kāda medija auditoriju var ne tikai apzināti, bet arī dažādu impulsu ietekmē, tai skaitā arī sociālās vides ietekmes rezultātā. Lietot dažādus medijus mudina ne

tikai ģimene, draugi un paziņas, bet dažkārt arī nejaušības un emocijas, tai skaitā arī skumjas un vientulība (Rožukalne, 2011).

Mediji ir pieejami dažādos formātos un platformās, kā piemēru var minēt radio klausīšanos, ko šobrīd ir iespējams klausīties arī ar datora un telefona starpniecību (Rožukalne, 2011).

Mediju pieejamību iespējams vērtēt pozitīvi, jo to izmantošana ir ļoti ērta, taču pieejamība ietekmē arī mediju lietošanas ilgumu ikdienas dzīvē. Gadījumos, kad indivīds mediju lietojumam patērē lielāko daļu sava brīvā laika, mediju pieejamību var vērtēt arī negatīvi.

Lietojot dažādus medijus, jāņem vērā arī patērētā laika faktors. Lielās mediju daudzveidības dēļ atliek mazāk laika katra atsevišķa medija lietošanai. Gan mediji, gan atsevišķi mediju produkti paredzēti lietošanai noteiktā laikā. Piemēram, tādi mediji kā radio vai rīta ziņu programmas tiek lietotas agri no rīta, laikraksti visbiežāk tiek lietoti darba dienas sākumā, savukārt žurnāli vakaros, nedēļas nogalēs, brīžos, kad indivīdam ir vairāk brīva laika (Rožukalne, 2009).

Masu auditorijas fenomens apvieno lasītājus, klausītājus un skatītājus, sniedzot tiem ne tikai pieredzi, bet arī piederības sajūtu un kopīgu izpratni. Nozīmīgumu iegūst grupas, kurām ir pieejama viena un tā pati informācija. Sabiedrība tiek apvienota, pamatojoties uz kopīgiem mediju lietošanas paradumiem (Rožukalne, 2011).

Mediju auditorija tiek iedalīta dažādās grupās, balsoties uz auditorijas atšķirīgās mediju lietošanas intensitātes, piederības sajūtas izmantotā medija saturam un identifikācijas pakāpes veidošanos ar mediju piedāvājumu. Mediju auditorijas iespējams iedalīt arī pēc aizraušanās pakāpes ar kādu konkrētu mediju, tā varoni vai kādu no mediju produktiem (Rožukalne, 2009).

Piemēram, tādu mediju kā laikrakstu lasīšanas process parasti norit, indivīdam esot viēnā, norobežojoties no apkārtējiem cilvēkiem. Sarunas par laikrakstos pieejamo saturu palīdz indivīdam ne tikai socializēties, bet arī iesaistīties dažādās diskusijās. Laikrakstu lasītāji nereti izjūt piederību kādai konkrētai laikrakstu lasītāju grupai (Rožukalne, 2011).

Žurnālu auditorijai būtiski ir iedziļināties žurnālu saturā, kā arī izteikta ir identificēšanās ar konkrētu žurnālu zīmoliem, kas nereti sevī ietver gan indivīdu domāšanas veidu, gan dzīves stilu un sociālās vērtības (Rožukalne, 2011).

Ne tikai laikrakstu, bet arī žurnālu lasītāji sevi identificē ar kādu konkrētu cilvēku loku vai zīmolu, kas pauž viņu interesi pret šo noteikto mediju.

Reklāmas iespējams klasificēt vairākās kategorijās, pamatojoties uz to, kā reklāmu uztver cilvēki. Tās tiek iedalītas audioreklāmās, vizuālajās un audiovizuālajās reklāmās. Pie audioreklāmām iespējams norādīt radio, citu cilvēku atsauksmes. Vizuālās reklāmas sevī ietver

vitrīnas, izkārtnes, vizuālos tēlus. Savukārt pie audiovizuālajām reklāmām iespējams norādīt televīzijas un interneta pārraides (Kreišmane, Valgere, & Gulbe, 2000).

Radio kalpo kā fona medijs, tādēļ visbiežāk tas tiek izmantots ikdienas aktivitāšu laikā, tas atrodas mijiedarbībā ar dažādām aktivitātēm. Radio iespējams klausīties vienatnē, tādā veidā radot kopības sajūtu ar pārējo auditoriju. Pieejamo radio saturu iespējams izmantot arī ģimenes lokā, sabiedriskajā transportā, kā arī lielveikalā. Izmantojot radio lielākas vai mazākas grupas ietvaros, iespējams iegūt kopīgu pieredzi, kas var būt gan iepriekš plānota, gan arī neplānota (Rožukalne, 2011).

Televīzijas lietojumu pārsvarā raksturo kā pasīvu, taču mūsdienās tas aizvien vairāk tuvojas radio pielietojumam, jo arī televīzija nereti tiek izmantota kā fona medijs vai arī televīzijas skatīšanās tiek apvienota ar kāda cita medija izmantošanu, piemēram, televīzijas skatīšanās var tikt apvienota ar dažādu preses izdevumu un grāmatu lasīšanu, kā arī interneta lietošanu. Televīzijas skatīšanās visbiežāk ir kolektīva aktivitāte ģimenēs (Rožukalne, 2011).

Attīstoties dažādiem sociālajiem tīkliem, palielinājusies arī interneta auditorija (Rožukalne, 2011). Internetu var uzskatīt par vienu no būtiskākajiem un pieprasītākajiem medijiem. Kā tendenci iespējams norādīt aizvien jaunāku bērnu iesaistīšanu interneta izmantošanā.

Auditorija, kas neizmanto interneta pakalpojumus, visbiežāk ir gados vecāki cilvēki vai cilvēki, kuri, pamatojoties uz materiālo apstākļu vai savas izglītības trūkuma, nevar izmantot šo mediju (Rožukalne, 2011).

Neskatoties uz to, ka internets tā lietotāju auditorijai piedāvā visplašākās mediju funkcijas, pārsvarā internets tiek izmantots, lai meklētu informāciju, viedokļus un praktiskus padomus. Kā būtiskas interneta funkcijas iespējams nosaukt izklaides, stresa un garlaicības mazināšanas funkcijas (Rožukalne, 2011).

Ņemot vērā, ka internets sevī ietver tādas funkcijas kā izklaides un stresa mazināšanu, interneta popularitāte un pieprasījums mūsdienās ir ļoti aktuāls arī bērniem un pusaudžiem. Internets visbiežāk tiek izmantots, lai aizpildītu savu brīvo laiku un mazinātu garlaicību. Taču būtiski pievērst uzmanību darbībām, kuras tiek veiktas interneta vidē, svarīgi, lai tās būtu atbilstošas un piemērotas indivīda vecumam.

Jēdziena „medijs” nozīmes izpratne dažādās zinātnēs un procesos ir atšķirīga, piemēram, komunikāciju zinātnē ar vārdu „medijs” saprot zīmi jeb simbolu, kas sevī ietver vēstījuma jēgu, savukārt mācību procesā šim vārdam ir pavisam cita nozīme, ar vārdu „medijs” tiek apzīmēts pedagoģisks palīglīdzeklis, piemēram, filma vai diapozitīvs. Taču runājot vispārīgi, ar vārdu „medijs” tiek apzīmēti masu mediji kā, piemēram, filmas, radio, televīzija un prese (Plaude, 2003).

Arī mediju pedagoģijā, vārdam „medijs” ir sava nozīme. I. Plaude (Plaude, 2003) medijus raksturo kā estētisku kultūras vai māksliniecisku zīmi, kas reprezentē nozīmes.

Mediji atsevišķi tiek iedalīti primārajos, sekundārajos un terciārajos medijos, kur ar primārajiem medijiem saprot tādus medijus, kas kalpo kā līdzekļi cilvēku nepastarpinātiem kontaktiem, šeit kā piemērus var minēt teātri, deju, neverbālās izteiksmes formas u.tml., par sekundārajiem medijiem tiek uzskatīti tādi mediji, kas ir kā tehniski radīti līdzekļi, piemēram, grāmatas un fotogrāfijas. Savukārt par terciāriem medijiem tiek uzskatīti līdzekļi, kuri ir radīti ar tehnikas palīdzību un arī uztverami tieši ar tehnikas palīdzību, piemēram, radio, televīzija u.tml. (Plaude, 2003).

Runājot par mediju iedalījumu, tos ir iespējams klasificēt kā dabiskos un mākslīgos jeb tehniskos medijus. Par dabiskajiem medijiem tiek uzskatīta valoda, mīmika, žesti, simboli un rakstība, savukārt pie mākslīgajiem jeb tehniskajiem medijiem pieder tādi mediji, kas informācijas uzkrāšanai izmanto atmiņu, kur informācija tiek uzkrāta tēlu un simbolu formā. Savukārt vēl sīkāk tiek iedalīti tehniskie mediji, tos ir iespējams iedalīt audiālajos medijos, kas sevī ietver mobilo telefonu, radio, CD, MP3 atskaņotājus u.c., vizuālajos medijos, pie kuriem pieder fotogrāfija, mēmais kino, fakss, sms u.c., audiovizuālajos medijos, pie kuriem pieder, piemēram, televizors, video, kinofilmas u.c., kā arī informācijas tehnoloģijās, pie kurām pieder dators, internets u.c. (Rubene, Krūmiņa, & Vanaga, 2008).

Vēl kā iedalījumu var minēt iedalījumu pēc vecuma pakāpes, kur tiek izšķirti vecie un jaunie mediji, kur ar vecajiem masu medijiem tiek apzīmēti tādi mediji kā laikraksti, radio, televīzija, savukārt par jaunajiem tiek uzskatīti tādi mediji kā digitāli elektroniskās komunikācijas formas, šeit kā visplašāko pārstāvi var minēt internetu, kas pēc savas būtības ir ļoti atšķirīgs no pārējiem mediju veidiem, jo ar šī medija palīdzību ir iespējams radīt jaunas komunikācijas iespējas, kā rezultātā ir iespējams veikt izmaiņas sociālajās attiecībās (Rubene, Krūmiņa, & Vanaga, 2008).

2. MASU MEDIJU LOMA MŪSDIENU BĒRNU UN PUSAUDŽU IKDIENAS DZĪVĒ

2.1. Bērnu un pusaudžu mediju izmantošanas paradumi

Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes veiktajā pētījumā par „9 līdz 16 gadus vecu bērnu un pusaudžu medijpratību Latvijā” iegūtajos rezultātos atspoguļojas, ka 66% bērnu vecumā no 9 līdz 12 gadiem snieguši informāciju, ka katru dienu savā viedtālrunī izmanto interneta pakalpojumus gan mājās, gan arī ārpus mājām. Taču, salīdzinot interneta lietošanas paradumus viedtālrunos ar lietošanas paradumiem, izmantojot datoru, iegūtie dati liecina, ka tikai 26% bērnu vecumā no 9 līdz 12 gadiem katru dienu interneta pakalpojumus izmanto datorā. Kā interneta vidē veiktās populārākās aktivitātes tiek minētas video skatīšanās, ko min 70% respondentu, ziņu nosūtīšana 68% respondentu, sociālo portālu izmantošana 66% respondentu, mūzikas klausīšanās 58% respondentu u.c. nolūkiem. No iegūtajiem datiem kopumā ir iespējams secināt, ka 9 līdz 12 gadus veciem bērniem interneta lietošana ikdienas dzīvē ieņem ļoti nozīmīgu lomu, internets tiek lietots ne tikai mājas apstākļos, bet arī ārpus mājām, visbiežāk tieši viedtālrunī (Pētījums par 9 līdz 16 gadus vecu bērnu un pusaudžu medijpratību Latvijā, 2017).

Pētījumā tiek analizēti arī citu mediju izmantošanas paradumi, piemēram, filmu un seriālu skatīšanās, kur no iegūtajiem datiem atklājas, ka filmas un seriāli visbiežāk tiek skatīti nevis ar televīzijas starpniecību, bet gan izmantojot dažādas interneta platformas. Arī mūzikas klausīšanās ir viena no aktivitātēm, kuru bērni un pusaudži izvēlas darīt tieši izmantojot interneta vidi, 43% respondentu vecumā no 9 – 12 gadiem atzinuši, ka mūziku mēdz klausīties internetā. Radio klausīšanās kopumā notiek reti vai nenotiek vispār, gadījumos, kad respondenti minējuši, ka radio klausās, lielākoties tas notiek vecāku sabiedrībā, visbiežāk atrodoties automašīnā (Pētījums par 9 līdz 16 gadus vecu bērnu un pusaudžu medijpratību Latvijā, 2017).

Savukārt drukāto mediju jeb žurnālu un avīžu lasīšana nav ieguvusi lielu atzinību. Drukāto mediju pieprasījums nav tik aktuāls, gandrīz neviens no pētījuma respondentiem nemēdz lasīt avīzes, daļa no respondentiem atzinuši, ka reizēm ieskatās laikrakstos, kurus iegādājušies viņu vecāki. Arī runājot par drukātajiem medijiem, kā tendence parādās, ka laikrakstos pieejamā informācija ir pieejama arī interneta vidē, arī daļa no respondentiem min, ka vairs nelasa žurnālus tā iemesla dēļ, ka šī informācija ir pieejama internetā. No iegūtajiem datiem iespējams secināt, ka citi mediji sāk zaudēt savu pieprasījumu tā iemesla dēļ, ka lielākā daļa informācijas ir pieejama

interneta vidē, tādēļ citi mediji bērniem un pusaudžiem vairs nav tik aktuāli (Pētījums par 9 līdz 16 gadus vecu bērnu un pusaudžu medijpratību Latvijā, 2017).

Pētījumā iegūtie dati atklāj, ka tāda medija kā interneta izmantošana ieguvusi lielu popularitāti no bērniem un pusaudžiem salīdzinājumā ar tādiem medijiem kā avīzēm un žurnāliem. Dažādo piedāvājumu klāsts interneta vidē iegūst priekšroku salīdzinājumā ar žurnālos un avīzēs pieejamo informāciju, kas mūsdienā sabiedrībā ir kā noteicošais faktors, kādēļ šie mediji zaudē savu nozīmīgumu un pieprasījumu.

Mediji sniedz vērtīgu informāciju, kā arī sociālās mācīšanās iespēju, taču nenoliedzams fakts ir medijos piedāvātā satura kritizēšana. Kritizēšana notiek gadījumos, kad multiplikācijas filmās iespējams novērot vardarbību, kā arī iemesls ir pārmērīgā mediju lietošanas ietekme uz bērna attīstību. Tādu mediju kā žurnālu un grāmatu lietošana tiek uzskatīta par audziņošu un noderīgu, savukārt tādu mediju kā televīzijas un interneta izmantošanu lielākoties vērtē negatīvi, ņemot vērā mediju saturu un to lietošanas ilgumu (Rožukalne, 2011).

Jāņem vērā, ka masu mediju ietekme var būt dažāda, piemēram, televizora skatīšanās var tikt vērtēta pozitīvi, ja iegūtā informācija indivīdam ir noderīga, piemēram, skatoties ziņas, ir iespējams iegūt jaunāko informāciju par valsti un pasaulē notiekošo, savukārt ietekme var tikt vērtēta arī negatīvi gadījumos, kad televizora skatīšanās izraisa atkarību un agresivitāti, visbiežāk tas notiek situācijās, kad bērns skatās materiālus, kas nav atbilstoši un piemēroti viņa vecumam.

Pastāv vairāki veidi, kā tas, ko bērns redz, piemēram, televizora ekrānā, tiks uztverts un iespējams arī atdarināts. Ātrās iedarbības gadījumā, bērns redzēto nekavējoties izmēģinās praktiskā darbībā. Gadījumos, kad uz skatītāju iedarbojas klusuma spirāle, tiek pieņemts uzskats, ka apkārtējā pasaule ir brutāla, šādos gadījumos notiek norobežošanās no apkārtējās sabiedrības un indivīdam ir tendence noslēgties sevī. Savukārt gadījumos, kad bērns redzēto uztver negatīvā veidā, uzskatot, ka visa apkārtējā pasaule ir slikta, agresija var tikt vēsta pret bērnam tuvākajiem cilvēkiem, ja šajos cilvēkos bērns saskata kādas negatīvas rīcības (Gulāne, 2002).

Televizora skatīšanās var ne tikai negatīvi ietekmēt indivīda rīcību, bet arī pārmērīgas televizora skatīšanās rezultātā indivīdam var izveidoties atkarība. Būtiski uzsvērt, ka atkarība var veidoties, lietojot dažādus medijus, piemēram, televizoru, mobilo telefonu un datoru.

Jāpievērš uzmanība tam, kādas pārraides bērni skatās televizorā un ko viņi var no šīm pārraidēm iemācīties. Katra pārraide televizorā un videospēle bērniem kaut ko iemāca, tādēļ vecākiem jābūt uzmanīgiem un jāseko līdzi bērnu izvēlētajām programmām un spēlēm. Uzmanība jāpievērš arī tam, vai šajos medijos paustā informācija saskan ar ģimenes vērtībām (The Impact of Media Use and Screen Time on Children, Adolescents, and Families, 2016).

Tā kā šobrīd viens no populārākajiem medijiem ir internets, vecākiem nepieciešams aktīvi sekot līdzi tam, kāda veida informācija bērnam ir aktuāla, kādas darbības viņš veic internetā un cik daudz laika ikdienā tiek pavadīts internetā.

Laiks, kas tiek pavadīts pie “ekrāna”, jāatņem no citām produktīvākām aktivitātēm, piemēram, savstarpējās komunikācijas un mijiedarbības ar ģimeni un draugiem. Šobrīd bērni labprātāk savu brīvo laiku pavada “ekrānos”, nevis lasa, pilda mājasdarbus, un dienas beigās arī pilnvērtīgs miegs netiek izvirzīts kā prioritāte (The Impact of Media Use and Screen Time on Children, Adolescents, and Families, 2016).

Atkarības, kas veidojas no jaunajām tehnoloģijām, piemēram, interneta un datora lietošanas, bieži ir saistītas ar to, ka šīs tehnoloģijas kalpo kā veids, kā indivīdam izbēgt no realitātes (Rīgas pilsētas konference, 2003).

Lai gan masu mediji mūsu ikdienas dzīvē pilda funkcijas, kas ir vērtējamās pozitīvi, nav iespējams noliegt, ka savā ziņā masu mediju ietekmi iespējams vērtēt arī negatīvi gadījumos, kad tiek runāts par dažādām atkarībām, kas balstītas uz masu mediju lietošanas tendencēm, kuras mūsdienās kļūst populārākas un atstāj ietekmi arī uz bērniem un pusaudžiem.

Kritiku saņem ģimenes, kuras bērna audzināšanu atstāj televizora un datora ziņā. Bērni tiek pakļauti ilgstošai mediju satura ietekmei, kā rezultātā netiek nodrošināta divpusēja komunikācija ar bērnu, kā arī bērnam netiek veltīta gana daudz uzmanības (Rožukalne, 2011).

Jāņem vērā, ka uz bērniem negatīvu iespaidu var atstāt ne tikai televizors un tā ilgstoša lietošana, bet arī pārmērīga interneta lietošana.

Kā nopietnu problēmu saistībā ar interneta lietošanu iespējams norādīt psiholoģisko vardarbību, savu vienaudžu aizskaršanu, kā arī publisku ņirgāšanos (Rožukalne, 2011).

Mediju ietekme sabiedrībā ir neizbēgama, tādēļ būtiski ņemt vērā mediju saturu, to nepieciešams apspriest ģimenes lokā. Mediju saturu nepieciešams aplūkot kontekstā ar ģimenē pastāvošajām vērtībām (Rožukalne, 2011).

Mediju saturs bērniem ir pieejams ne tikai mājās un skolā, bet arī dažādās sabiedriskajās vietās. Mediji kļūst kā fons, piemēram, komunicējot ar ģimeni, iepērkoties, apmeklējot dažādas izklaides iestādes. Tādēļ liela nozīme jāpiešķir skolēnu izglītošanai saistībā ar mediju satura iedarbību. Nepieciešams, lai jau pamatskolas laikā bērni tiktu nodrošināti ar šādām zināšanām, tādā veidā sagatavojot paaudzi, kas būtu izglītoti šajā aspektā (Rožukalne, 2011).

Medijos pieejamais saturs pie bērniem un jauniešiem visbiežāk nonāk tieši ar mobilā telefona starpniecību, ar tā palīdzību mediju saturam ir iespējams piekļūt gan atrodoties skolā, gan mājās un ārpus tās.

Telefons vairākās sociālajās platformās tiek lietots vienlaicīgi, lai sazinātos viens ar otru, publicētu un apmainītos ar dažādām fotogrāfijām, video un informāciju. Taču būtiski uzsvērt, ka sociālo tīklu izmantošana var ietekmēt bērnu ikdienu (Sociālie tīkli, 2017).

Izmantojot dažādus sociālos tīklus mainās uzvedība, vērtības, dzīvesveids, intereses, kā arī attieksme pret dažādām lietām un jautājumiem. Sociālie tīkli ietekmē arī bērnu ģērbšanās stilu, ietekmē to, ko bērns ēd, dzer un pērk, kā arī atstāj ietekmi uz bērna interesēm, mūzikas klausīšanos, brīvā laika izmantošanu u.tml. Pārāka aizraušanās ar sociālo tīklu lietošanu var novest arī pie atkarības, kas traucēs tādu ikdienas pienākumu pildīšanā kā mācībās, pulciņu apmeklēšanā, mājas darbu pildīšanā, kā arī gadījumos, kad indivīdam ir izveidojusies atkarība, netiek iegūts pilnvērtīgs miega daudzums (Sociālie tīkli, 2017).

Kā būtisku ietekmi ko sociālie tīkli var atstāt uz bērnu, iespējams norādīt, ka virtuālā vide var kļūt svarīgāka par reālo dzīvi, šādos gadījumos ģimene kļūst mazsvarīga un bērns izvairās no savstarpējās kontaktēšanās klātienē, jo viņš ir pieradis jautājumus risināt virtuālajā vidē (Sociālie tīkli, 2017).

Lietojot dažādas sociālās platformas, bērniem un pusaudžiem nepieciešams ievērot noteikto vecuma sliekšni šo platformu izmantošanai. Vairums sociālo tīklu platformas paredzētas lietot bērniem, kuri sasnieguši 13 gadu vecumu, piemēram, Instagram, Facebook, Snapchat, Skype un Youtube. Nepieciešams ņemt vērā pastāvošos riskus un apdraudējumus, par kuriem nepieciešams informēt arī bērnus un pusaudžus (Sociālie tīkli, 2017).

Ņemot vērā, ka dažādu sociālo platformu lietošanai ir noteikts vecuma ierobežojums, kuru nepieciešams sasniegt, lai izmantotu šīs konkrētās platformas, skolēnu vecākiem būtu nepieciešams pievērst lielāku uzmanību tam, kādas platformas izmanto viņu bērni un vai tās ir atbilstošas viņu vecumam.

Kā galvenos risku piemērus, ar kuriem bērniem nākas saskarties, izmantojot sociālos tīklus, iespējams norādīt:

- privātu fotogrāfiju, video un personiskas informācijas, tai skaitā arī atrašanās vietas publicēšana;
- kontaktu veidošana ar nepazīstamām personām;
- saskaršanās ar viltus kontiem, kuri izveidoti ar mērķi maldināt, manipulēt un veikt dažādas ļaunprātīgas darbības;
- risks sastapties ar sekstingu un kailfoto pieprasīšanu no indivīda;
- nepiemērota, kā arī nelegāla satura pieejamība un izplatīšana;

- risks saskarties ar izsmejošiem un negatīviem komentāriem (Sociālie tīkli, 2017).

Jāņem vērā, ka šī ir tikai daļa no riskiem, ar kuriem bērniem iespējams saskarties, izmantojot dažādus sociālos tīklus. Ņemot vērā risku daudzveidību, nepieciešams domāt par bērnu izglītošanu šajā aspektā, lai nodrošinātu drošu sociālo tīklu izmantošanu.

Būtiski uzsvērt mediju izglītības nepieciešamību, kā rezultātā bērniem būtu iespējams izprast mediju piedāvāto saturu, kā arī mērķus. Bērni tiktu informēti par mediju ietekmes mehānismiem, tādā veidā bērniem mācot par mediju lietošanas kontroli un pretošanos mediju radītajai ietekmei. Interneta lietošanas ziņā nepieciešams kontrolēt saturu, kas ir pieejams bērniem, kā arī bērnu personas datu aizsardzību (Rožukalne, 2011).

2.2. Mediju ietekme uz vērtību sistēmas veidošanos

Vērtības jēdziena izpratnē ar vērtībām parasti apzīmē ideālos mērķus un labumus. Ar vērtībām tiek izteiktas vajadzības, zināmu pilnību, ideālu un jebkādu, pēc kā nepieciešams tiekties, lai tiktu saglabāta attīstība un tādā veidā tiktu veicināta arī dzīves pilnveidība. Vērtības ir tās, pēc kurām ir vērts tiekties (Lasmane, Milts, & Rubenis, 1995).

Par vērtību iespējams uzskatīt kādu materiālu vai ideālu objektu, kuram cilvēks, savā skatījumā piešķir zināmu nozīmi. Vērtības ir objekts, kas spēj apmierināt indivīda vajadzības (Šteinberga & Tunne, 1999).

Vērtības atklāj to, ko indivīds uzskata par svarīgu (Döring & Knafo-Noam, 2019).

Vērtības ir indivīda dzīves pamats, tās nosaka ne tikai to, kam indivīds tic un ko domā, bet tās atstāj ietekmi arī uz indivīda darbību (Kreišmane, Valgere, & Gulbe, 2000).

Vērtības iespējams raksturot kā idejas vai objektus, kuriem sabiedrībā tiek piešķirta īpaša nozīme. Šīs idejas un objekti tiek uzskatīti par ideālu, pēc kurām indivīds orientējas savā darbībā (Kreišmane, Valgere, & Gulbe, 2000).

Vērtības ir iespējams iedalīt materiālajās un garīgajās vērtībās. Šīs vērtības ir atkarīgas no katra indivīda atšķirīgajiem pieprasījumiem un viņa vajadzībām. Vērtības ir pozitīvo īpašību kopums, kas nosaka dažādu lietu, parādību un darbību noderīgumu, atklāj to nozīmīgumu un izmantošanas iespējas, kā arī iedarbīgumu (Beļickis et al., 2000).

Vērtības iespējams iedalīt arī dzīves vērtībās un kultūras vērtībās, kuras radušās cilvēces ietekmē (Karpova, 1994).

Cilvēce ar praktiskās un garīgās pieredzes palīdzību izvirzījusi tādas vērtības kā mieru, drošību, brīvību, vienlīdzību, taisnīgumu, cilvēcību, sabiedrisko kārtību, labklājību, personības attīstību un izglītību (Karpova, 1994).

Vērtības vienlaikus tiek izpaustas kopā ar principiem, normām, mērķiem, ideāliem un ar to palīdzību tiek raksturotas dažādas attieksmes pret kultūru, dabu, valsti, cilvēkiem un sevi (Beļickis et al., 2000).

Indivīds ne tikai sajūt un uztver dažādas vērtības, bet arī ieņem noteiktu attieksmi pret tām (Šteinberga, 1999).

Vērtību sistēmu iespējams raksturot kā strukturētu vērtību kopumu, kas ietekmē indivīda rīcību, izvēli un citus viņa dzīves aspektus (Rokeach, 1973).

Sakārtota vērtību sistēma kalpo gan kā orientieris apkārtējā sabiedrībā, gan palīdz tikt galā ar pieejamo informācijas daudzumu un tās ietekmi uz indivīdu (Kreišmane, Valgere, & Gulbe, 2000).

Mediji ieņem nozīmīgu lomu mūsdienu kultūrā, ar mediju palīdzību paustā informācija darbojas kā teksts, kas veido ideoloģiju. Ar mediju palīdzību sabiedrībā tiek uzņemtas vērtības un idejas, kas ietekmē sabiedrisko domu (Rubene, Krūmiņa, & Vanaga, 2008).

Masu informācijas līdzekļi spēlē lielu lomu arī personības veidošanās procesā (Gulāne, 2002).

Mediji atstāj ietekmi ne tikai uz indivīda prātu, bet arī emocijām, kā rezultātā spēcīgi tiek ietekmēta indivīda uzvedība (Kreišmane, Valgere, & Gulbe, 2000).

Mediji, kuri tiek izmantoti biežāk, kalpo kā simboliskas norādes pasaules uzskatu un vērtīborientācijas atspoguļojumam (Rubene, Krūmiņa, & Vanaga 2008).

Ar vārdu „vērtīborientācija” tiek saprasta uzskatu un nostājas, ar to saistītās rīcības un darbības vērsana uz noteiktām vērtībām un kvalitātēm, kuru izpratnes pamatā ir uzkrātas zināšanas un attieksmes pret dzīvi un pasauli, kā arī sabiedriskajām norisēm. Vērtīborientācijai kā raksturīgu prasmi var minēt norobežot būtisko no nebūtiskā, svarīgo no mazsvarīgā, kā arī uzsvērt cilvēka būtiskākās vērtības. Kā pamats vērtīborientācijā ir cilvēka brīvība izvēlēties, kā dzīvot un kā izturēties pret apkārtējo vidi un cilvēkiem. Tā ir brīva cilvēka izvēle, kā rīkoties (Beļickis et al., 2000).

Ja vērtīborientācija ir stabila, tad tā nodrošina noturīgu cilvēka uzvedību un darbību, tā stabilizē noturīgu interešu un vajadzību virzību, kā arī regulē indivīda rīcības motivāciju (Beļickis et al., 2000).

Arī Latvijas izglītības sistēmā, pamatizglītības apguves posmā tiek uzsvērts, ka pamatizglītības mērķis ir radīt iespējas, lai audzēkņi tiktu nodrošināti ar nepieciešamajām pamatzināšanām un pamatprasmēm, lai tiktu veidota viņu vērtīborientācija (Izglītības likums, 1999).

Vērtīborientācijas veidošanu pamatizglītības apguves posmā iespējams uzsvērt kā būtisku nepieciešamību, jo šobrīd izglītības iestādēs novērojama pazīme ir pedagogu nepietiekama informētība par skolēnu vērtībām, tādēļ būtiski noskaidrot, kas veido skolēnu vērtību sistēmu, lai būtu iespējams radīt nepieciešamās pārmaiņas un sekmētu pozitīvas vērtību sistēmas veidošanos.

Izglītības procesā tiek veicināta izglītojamā izpratne, atbildīga attieksme un rīcība, kas apliecina tādas vērtības kā dzīvību, cieņu, brīvību, ģimeni, laulību, darbu, dabu, kultūru, latviešu valodu un Latvijas valsti (Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas un informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvērtēšanas kārtība, 2016).

Arī Valsts izglītības satura centra īstenotajā projektā “Kompetenču pieeja mācību saturā” jeb Skola2030 kā viens no darbības virzieniem ir vērtību aktualizēšana mācību saturā (Oliņa, 2019).

Mācību procesa saturā paredzēts aktualizēt tādas vērtības kā dzīvību, cieņu, brīvību, ģimeni, laulību, darbu, dabu, kultūru, latviešu valodu un Latvijas valsti (Vērtības un tikumi, 2019).

Ņemot vērā to, ka vērtības veido cilvēku un sabiedrību kopumā, vispārējās izglītības saturā un pieejā vērtības nepieciešams akcentēt arī savstarpējās attiecībās ar skolēniem, kā arī skolas iekšējā kultūrā. Izglītības mērķim ir jābūt tādām, kas ne tikai skolēniem sniedz zināšanas, bet arī veido skolēnus par atbildīgiem, radošiem un pašapziņas bagātiem sabiedrības locekļiem. (Vērtības-būtiska mūsdienu sabiedrības un arī izglītības daļa, 2019).

Pozitīvu vērtību nostiprināšana un iekļaušana mācību saturā ir būtiska, jo tādā veidā visiem skolēniem iespējams akcentēt līdzvērtīgas vērtības, kuras veidotu vienotu vērtību sistēmu.

Jāakcentē arī tas, ka izglītības iestāde ir viena no galvenajām bērnu socializācijas vietām, tādēļ pozitīvu vērtību izkopšana un nostiprināšana visiem skolēniem ir ļoti būtiska un nepieciešama mācību satura daļa.

Indivīds vērtības apgūst arī socializācijas procesā, kas kalpo veiksmīgai funkcionēšanai pastāvošajā sabiedrībā. Kā svarīgākie aģenti socializācijas procesā bērībā tiek minēti ģimene, skola, vienaudži, kā arī masu mediji (Omārova, 2006).

Skolas gados ļoti aktīvi veidojas bērnu un pusaudžu pašapziņas un pašizziņas process, šajā laikā indivīds apgūst ar vecumposmu un dzimumu saistītās sociālās lomas, kā arī konkrētai sabiedrībai raksturīgās sociālās normas un vērtības, sāk veidoties indivīda uzskati par pasauli (Omārova, 2006).

Masu mediji ir ļoti daudzpusīgi, dažādas programmas un atšķirīgi temati tiek veltīti atšķirīgām auditorijām. Tie visbiežāk izplata sabiedrībā valdošos stereotipus, kas saistīti ar dzimumu. Masu mediji sniedz informāciju, kas saistīta ar dzimumu lomām, attiecībām un jaunākajām novitātēm, kas ar tām saistītas. Dzimumu lomu stereotipu paušanu visbiežāk var novērot dažādās reklāmās un filmās. Filmās parādās dažādas pārmaiņas, kas notiek sabiedrībā saistībā ar dzimumu lomām, tādā veidā izmainot tradicionālos priekšstatus par vīriešu un sieviešu raksturīgākajām iezīmēm un lomām (Omārova, 2006).

Informācija, kas tiek aktualizēta dažādos masu medijos, ne tikai ir saistīta ar indivīda vērtīborientāciju, bet lielā mērā ietekmē arī dažādu stereotipu izplatīšanos, kas kopumā ietekmē indivīda domāšanu un uzskatus par dažādiem sabiedrības locekļiem.

Kā raksturīgu īpašību, saistībā ar masu medijiem, var minēt cilvēku „inficēšanos” ar citu indivīdu uzvedības veidiem gadījumos, kad šie veidi kaut kādā mērā ir līdzīgi indivīda paša nostādņēm un pārliecību, kad šīs nostādnes un pārliecības skar indivīdam aktuālas problēmas un vērtības (Omārova, 2006).

Tā kā cilvēks ir sabiedriska būtne, kritisku un nekritisku situāciju gadījumos, cilvēkiem ir tendence vērot un izzināt citu indivīdu uzvedību un to atdarināt. Šādos gadījumos iedarbojas indivīda identifikācija, kas ir viens no aizsardzības mehānismiem. Identifikācija mazina ne tikai trauksmi, bet arī savas personīgās izvēles atbildības slogu (Omārova, 2006).

Masu mediji ne tikai informē, iedvesmo, mobilizē un izskaidro, bet arī spēj pārliecināt. Tie iedarbojas gan uz cilvēka prātu, gan instinktiem un emocijām (Omārova, 2006).

Agrāk par kultūru, vērtībām un citām nozīmīgām tēmām stāstīja vecāki, ģimenes locekļi, draugi un citi sabiedrības locekļi, arī fantāziju pasauli ietekmēja tuvie cilvēki, kā arī dažādi drukāti laikraksti un žurnāli. Šobrīd galvenie informācijas avoti ir masu mediji, galvenokārt internets un dažādas modernās tehnoloģijas, ar kuru palīdzību tiek pausta ne tikai informācija, bet arī dažādas vērtības (Kaur, 2016).

Ņemot vērā masu mediju dažādo un atšķirīgo ietekmi uz indivīdu, nepieciešams pievērst uzmanību masu mediju izmantošanas iespējamām sekām, kas var skart indivīdu dažādos aspektos.

Arī mediju pedagoģijas pētnieki pievērš uzmanību tādai problēmai kā mediju izmantošanas iespējamām sekām, kas varētu skart bērnus un pusaudžus saistībā ar viņu vērtību apziņu un pasaules uztveri. Mediju pedagoģijai līdz šim nav izdevies rast pieeju šīs problēmas risināšanai, ņemot vērā, ka mediju attīstība ir ļoti strauja un neprognozējama (Rubene, Krūmiņa, & Vanaga, 2008).

3. RAKSTURĪGĀKĀS VĒRTĪBAS UN TO SPECIFISKĀS IEZĪMES 5. UN 6. KLAŠU SKOLĒNIEM

Lai izprastu raksturīgākās vērtības pusaudžu vecumā, jāņem vērā indivīda attīstības specifiskās iezīmes, kā arī būtiskākās dzimumu atšķirības.

Pusaudžu vecums ir ne tikai pubertātes laiks indivīda dzīvē, bet arī pārejas posms no bērnības uz pieauguša indivīda lomas uzņemšanos. Kā dominējošā vēlme šajā dzīves posmā ir tikt atzītam par pieaugušu cilvēku (Vecumposmu attīstības īpatnības bērniem, 2008).

Raksturīgākā īpatnība pusaudžu vecumā ir sevis nekritiska pretnostatīšana pārējiem cilvēkiem. Indivīds vēlas sevi apliecināt kā personību, kurai ir dažādi uzskati un vajadzība atbrīvoties no pieaugušo aizbildniecības (Vecumposmu attīstības īpatnības bērniem, 2008).

Neskatoties uz to, ka šajā vecumposmā dominē vēlme kļūt pieaugušam, vecākiem un skolotājiem jāņem vērā, ka pusaudzi vēl nav iespējams uzskatīt par pieaugušu cilvēku (Vecumposmu attīstības īpatnības bērniem, 2008).

Jāpievērš uzmanība tam, ar kādām aktivitātēm tiek aizpildīts pusaudžu brīvais laiks, ar kādiem cilvēkiem viņi kontaktējas, jo tas lielā mērā var ietekmēt viņu uzvedību, attieksmi un vērtības.

Vecākiem vienlaikus jārespektē pusaudža tiekšanās pēc patstāvības, kā arī jārada ģimenē apstākļi, kas vērsti uz kontaktu saglabāšanu, savstarpējo uzticēšanos un atbildību (Puškarevs, 2001). Var piekrist viedoklim par vecāku nozīmīgo lomu pusaudžu dzīvē. Vecākiem jābūt kā uzticības personām, ar kurām droši var komunicēt par dažādām tēmām, tai skaitā arī tēmām, kas saistītas ar masu mediju izmantošanu un medijos aktualizēto informāciju.

Būtiska nepieciešamība šajā vecumā ir saskarsmei ar saviem vienaudžiem, tādā veidā tiek pilnveidota un attīstīta personība un tās izaugsme. Savukārt komunikācija ar vecākiem nepieciešama gadījumos, kad pusaudzis izjūt baīļu, stresa vai apmulsuma izjūtas. Jāņem vērā, ka šajā vecumposmā vecāki lielākoties ietekmē tādas pusaudža dzīves sfēras kā vērtīborientācijas veidošanos (Vecumposmu attīstības īpatnības bērniem, 2008).

Pusaudžu vecums ir laiks, kad indivīda dzīvē notiek autoritāšu maiņa, pieaugušie vairs netiek uzskatīti kā autoritātes, bet gan šo nozīmīgo lomu indivīda dzīvē ieņem viņa vienaudži (Svence, 1999). Ņemot vērā vienaudžu nozīmību pusaudžu dzīvē, to ir iespējams uzskatīt par vienu no būtiskākajām vērtībām pusaudžu vecumposmā.

Pusaudžu vecumposmā raksturīga arī indivīda tendence pakļauties grupas noteikumiem un vērtībām (Informatīvs materiāls par bērna attīstību, 2018).

Ņemot vērā autoritāšu maiņu, novērojamas izmaiņas notiek arī attiecībā pret izglītības iestādi un mācībām kopumā. Skola pusaudžiem kļūst par iespēju satikt savus draugus un vienaudžus, savukārt mācības par veidu kā pašapliecināties (Svence, 1999).

Pusaudžu vecumā turpinās indivīda personības attīstība, identitātes meklējumi, sevis salīdzināšana ar citiem, kā arī vērtību sistēmas veidošanās (Svence, 1999).

Analizējot raksturīgākās vērtības un to specifiskās iezīmes atbilstoši pusaudžu vecumposmam, var secināt, ka šim vecumposmam raksturīgas tādas vērtības kā ģimene, vienaudži un draugi.

4. PĒTĪJUMS PAR MASU MEDIJU NOZĪMI 5. UN 6. KLAŠU SKOLĒNU IKDIENĀ, TO SAIKNE AR VĒRTĪBU SISTĒMAS VEIDOŠANOS UN IEGŪTO REZULTĀTU ANALĪZE

Darba autore veicot pētījumu, izvirzīja un ievēroja šādus būtiskākos *ētiskos pamatprincipus*:

- **konfidencialitātes principu** – iegūto rezultātu apkopošanā tiek nodrošināta skolēnu, viņu vecāku, klašu audzinātāju un sociālā pedagoga neatpazīstamība, kā arī netiek atklāts izglītības iestādes nosaukums;
- **brīvprātības principu** – skolēniem, viņu vecākiem, klašu audzinātājiem un sociālajam pedagogam bija iespēja attiekties no informācijas sniegšanas un piedalīšanās pētījumā;
- **informētības principu** – pētījuma dalībnieki tika informēti par pētījuma mērķi, tā norisi un iegūtās informācijas nozīmību turpmākajā darbībā;
- **objektivitātes principu** – pētījuma veids un izmantotās metodes tika izvēlētas atbilstoši, lai iegūtajā informācijā pēc iespējas vairāk tiktu mazināta subjektivitātes iespējamība;
- **sadarbības principu** – veicot izpēti, tika iesaistīti skolēni, viņu vecāki, klašu audzinātājas un sociālais pedagogs. Darba autore par daļu no pētījumā iegūtajiem rezultātiem informēja klašu audzinātājas un skolēnu vecākus;
- **zinātniskuma principu** – lai iegūtu nepieciešamo informāciju, tika izvēlētas atbilstošas pētījuma metodes (Rubenis, 1996).

4.1. Pētījuma bāzes raksturojums

Pētījums tika veikts X sākumskolā, Jelgavas pilsētas Domes pakļautībā esošā izglītības iestādē, kas 1.-6. klases grupās realizē licencētu Pamatizglītības 1.posma (1.-6.klase) programmu (11011111) un Speciālās pamatizglītības 1.posma (1.-6.klase) programmu izglītojamiem ar mācīšanās traucējumiem (11015611).

Izglītības iestādes 5. un 6. klasēs kopumā ir 10 klases. Pēc sociālās pedagoģes ieteikuma un klases audzinātāju piekrišanas darba autore izvēlējās 4 klases, kurās veikt pētījumu.

X sākumskolā veiktajā pētījumā kopumā piedalījās 104 respondenti, no tiem 48 zēni un 56 meitenes.

Darba autorei bija iespējams iekļaut arī anketēšanas rezultātus no 2019.gada decembrī veiktā pētījuma X vidusskolā, kurā piedalījās 56 respondenti, no tiem 26 zēni un 30 meitenes.

X vidusskola atrodas Jelgavas novadā. Tā ir vispārēja izglītības iestāde, kas ar savu darbību īsteno licencētu Pamatizglītības programmu (21011111), Pamatizglītības pedagoģiskās korekcijas programmu (21011811), Vispārējās vidējās izglītības vispārizglītojošā virziena programmu (31010111) un Speciālās pamatizglītības programmu izglītojamiem ar mācīšanās traucējumiem (21015611).

Darba autore salīdzināšanai iekļāva tos anketēšanas rezultātus, kuri vislabāk atspoguļo atšķirības respondentu sniegtajās atbildēs (skat. 4.6. un 4.10. attēlu).

Pētījumam tika izvēlēti 5. un 6. klases skolēni, jo šajā vecumposmā notiek būtiskas izmaiņas pusaudžu personības attīstībā, kā arī tas ir nozīmīgs posms, kad indivīdam sāk nostiprināties dažādas vērtības.

4.2. Skolēnu anketēšana un tās rezultātu analīze

Pētījuma ietvaros izglītības iestādes 5. un 6. klases skolēni piedalījās anketēšanā ar mērķi noskaidrot skolēnu mediju izmantošanas paradumus un to saistību ar vērtību sistēmas veidošanos.

Anketēšana ir informācijas iegūšanas veids un pētījuma metode, kurā kā informācijas iegūšanas līdzekli izmanto anketu. Šo metodi var izmantot gan individuāli, gan grupā, kā arī klātienē vai neklātienē. Anketa kalpo kā rakstveida izziņas līdzeklis, ar kuras palīdzību iespējams iegūt atbildes uz konkrēta pētījuma uzdevumiem pakārtotiem jautājumiem, kā arī jautājumiem ar iespējamiem atbilžu variantiem. Izmantojot anketu, īsā laika posmā iespējams iegūt informāciju no liela respondentu skaita (Beļickis et al., 2000).

Ņemot vērā, ka anketēšanā tika izmantoti slēgta tipa jautājumi, darba autore kā metodi izmantoja arī kontentanalīzi, lai respondenti atklātā veidā varētu sniegt savas atbildes uz būtiskākajiem jautājumiem. Šī metode tika izmantota ar mērķi noskaidrot, kādas informācijas tehnoloģijas skolēniem ir pieejamas ikdienā, vai skolēni ar kādu pārrunā medijos redzēto un dzirdēto un galvenokārt, lai uzzinātu, kādas ir nozīmīgākās vērtības skolēnu izpratnē.

Kontentanalīze ir teksta analīzes metode, kas palīdz padziļinātāk izprast teksta saturu, indivīda sociālās pozīcijas, vērtīborientācijas un citus nozīmīgus aspektus indivīda izpētes nolūkā (Albrehta, 1998). Metodes galvenā pazīme ir pētījuma precizitātes nodrošināšana, kas izpaužas teksta atkārtošanas iespējamībā un pamatotībā (Baldiņš & Raževa, 2001).

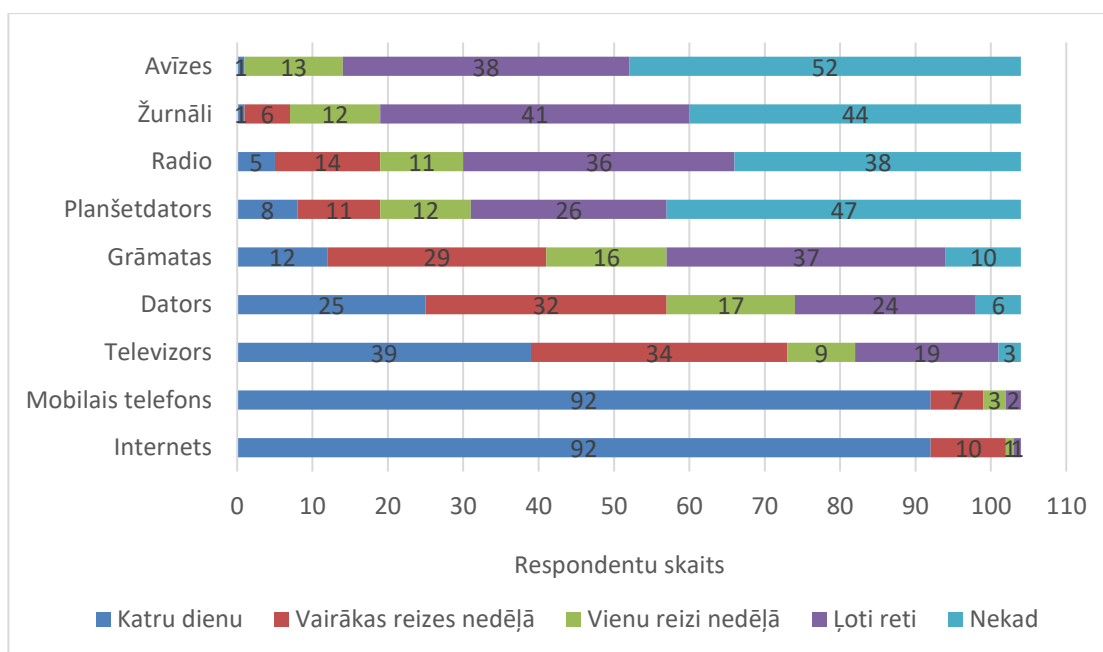
Ar anketas palīdzību (skat. 1. pielikumu) darba autore noskaidroja, kādi ir pusaudžu masu mediju izmantošanas paradumi, cik bieži tiek izmantoti dažādi masu mediju veidi, kādi masu mediji ir ieguvuši vislielāko popularitāti, kā arī, cik bieži skolēni izmanto dažādus sociālos tīklus, portālus un platformas.

Kopumā X sākumskolā tika aizpildītas 107 anketas, no kurām 104 tika uzskatītas par derīgām. Anketēšanā kopumā piedalījās 48 zēni un 56 meitenes. Respondentu skaitu un sadalījumu atbilstoši klasēm iespējams aplūkot 4.1. tabulā.

4.1.tabula

X sākumskolas skolēnu anketēšanas respondentu skaits

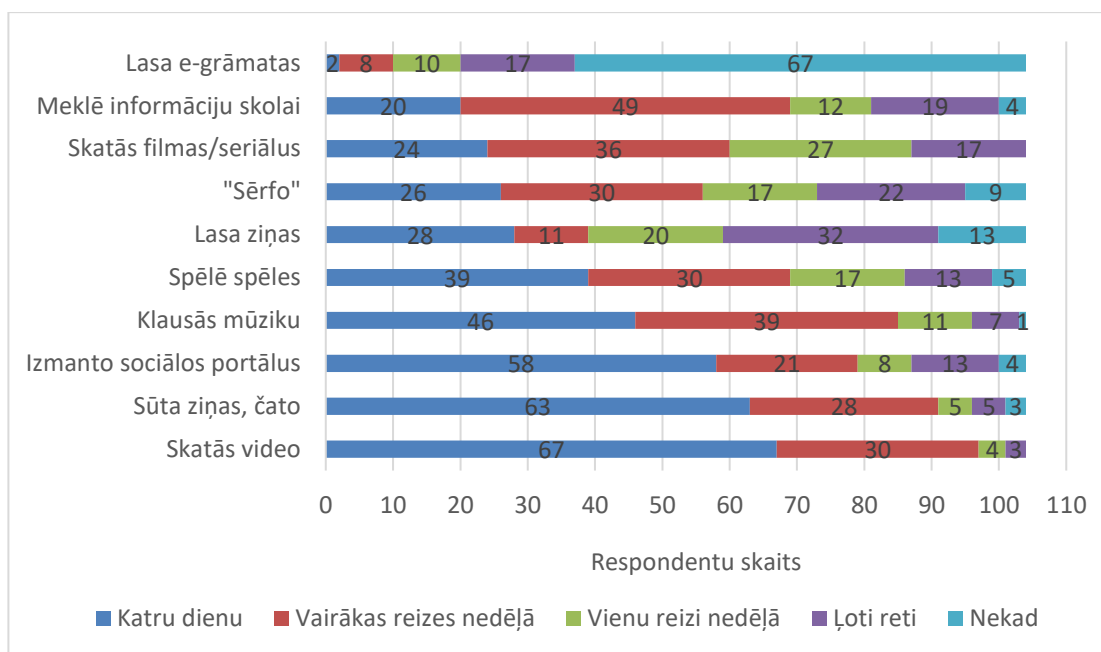
Klase	Kopējais respondentu skaits	Zēnu skaits	Meiteņu skaits	Kopējais respondentu skaits atbilstoši klasēm
5.b	23	9	14	50
5.e	27	11	16	
6.a	28	18	10	54
6.e	26	10	16	

4.1.att. Masu mediju izmantošanas biežums

Apkopojot iegūto informāciju par masu mediju izmantošanas biežumu, darba autore noskaidroja, ka katru dienu skolēni visvairāk izmanto tādus masu medijus kā internetu, mobilo telefonu, televizoru un datoru. Savukārt tādus medijus kā žurnālus un avīzes skolēni lielākoties izmantoti ļoti reti vai nekad.

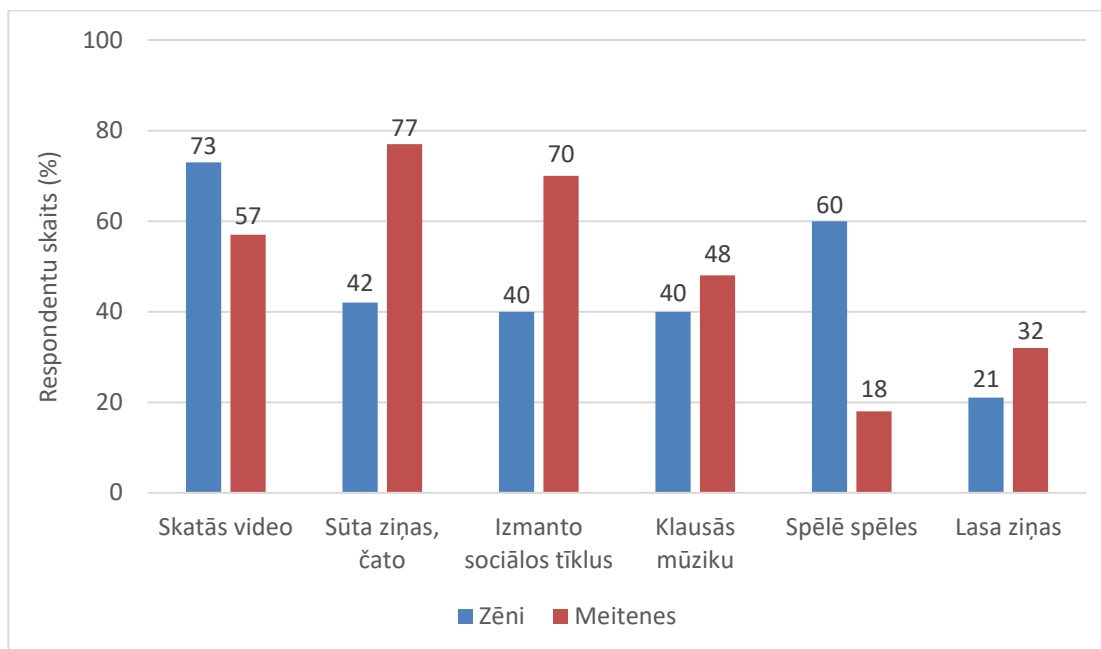
Iegūtie rezultāti liecina par to, ka tādi mediji kā avīzes un žurnāli ir zaudējuši savu popularitāti un pārsvarā tiek izmantoti ļoti reti vai arī nekad. Planšetdatora izmantošanu būtu iespējams skaidrot ar tā pieejamību skolēnu ikdienas dzīvē, savukārt tādus medijus kā internetu un mobilo telefonu skolēni visbiežāk izmanto katru dienu, jo tie ir mediji, kuri skolēniem pieejami visvairāk.

4.2.att. Skolēnu veiktās darbības internetā

Analizējot iegūtos rezultātus par skolēnu veiktajām darbībām internetā, autore noskaidroja, ka katru dienu visvairāk internetā skolēni skatās video, sūta ziņas jeb “čato”, izmanto sociālos portālus, klausās mūziku un spēlē spēles. Jāņem vērā, ka arī ziņu lasīšana, “sērfošana” jeb laika pavadīšana bez noteikta nolūka, filmu un seriālu skatīšanās, kā arī nepieciešamās informācijas meklēšana ir aktuālas darbības un tiek veiktas lielākoties katru dienu vai vairākas reizes nedēļā.

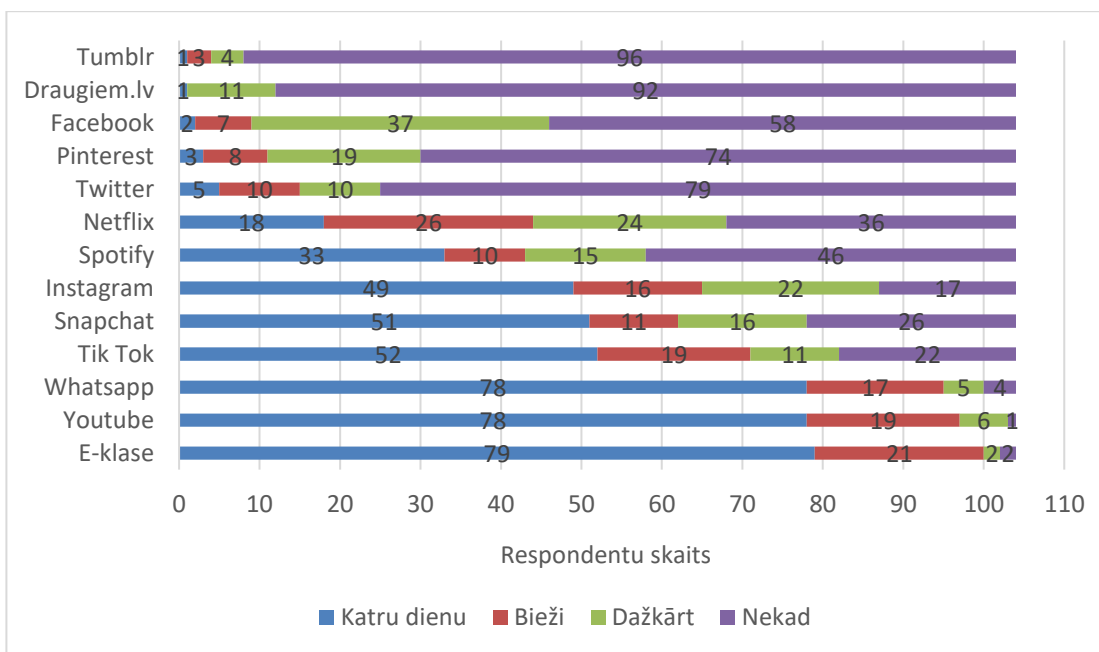
Iegūtie rezultāti liecina par to, ka lielākoties darbības, kas tiek veiktas internetā, ir saistītas ar izklaidi un brīvā laika izmantošanu, piemēram, skatoties video un izmantojot sociālos portālus. Internets respondentiem kalpo arī kā savstarpējās komunikācijas līdzeklis, tādēļ arī vairums respondentu norādīja, ka katru dienu internetu izmanto, lai sūtītu ziņas jeb “čatotu”.

4.3.att. Zēnu un meiteņu katru dienu veiktās darbības internetā (%)

Izvērtējot zēnu un meiteņu katru dienu veiktās darbības internetā, darba autore noskaidroja, ka vislielākās atšķirības iespējams novērot tādu darbību veikšanā kā ziņu sūtīšanā jeb čatošanā, ko meitenes katru dienu dara biežāk nekā zēni, kā arī meitenes biežāk internetā katru dienu izmanto sociālos portālus. Savukārt zēni izteikti vairāk katru dienu internetā spēlē spēles, kā arī vairāk skatās video.

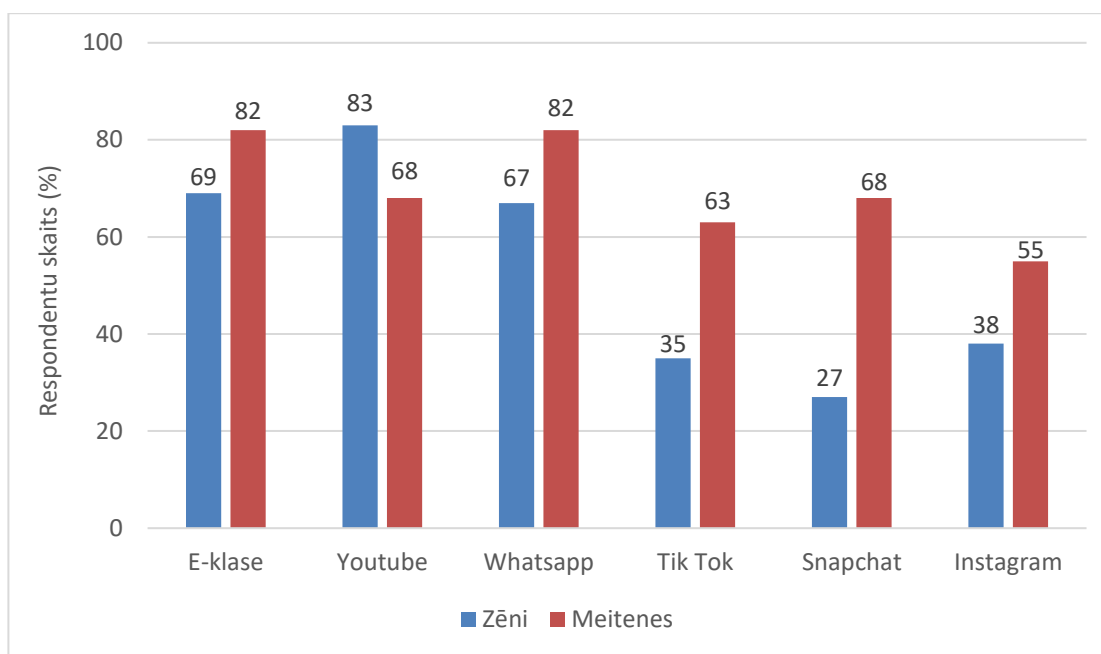
No iegūtajiem rezultātiem autore secina, ka ir vērojamas atšķirības starp zēnu un meiteņu katru dienu veiktajām darbībām internetā. Šīs atšķirības iespējams skaidrot ar to, ka zēniem un meitenēm ir atšķirīgas intereses, kā rezultātā atšķiras arī tāds aspekts kā veiktās darbības internetā un to biežums.

4.4.att. Sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošana ikdienā

Analizējot iegūtos datus par sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošanu ikdienā, autore noskaidroja, ka respondenti katru dienu visvairāk izmanto “E-klasi”, “Youtube”, “Whatsapp”, “Tik Tok”, “Snapchat”, “Instagram” un “Spotify”. Savukārt “Tumblr” un “Draugiem.lv” skolēni pārsvarā neizmanto.

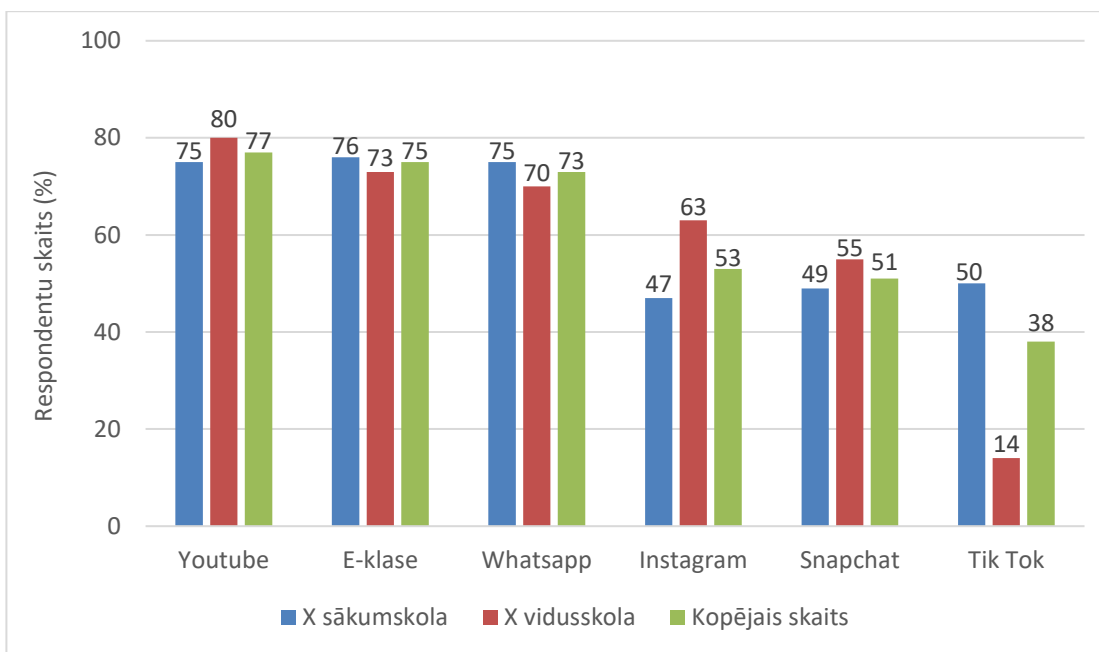
No iegūtajiem rezultātiem autore secina, ka sociālo tīklu, portālu un platformu lietošana skolēniem ir ļoti aktuāla, un to atšķirīgo lietojumu iespējams skaidrot ar to, ka skolēniem ir atšķirīgas intereses, tādēļ katrs skolēns lieto tādus sociālos tīklus, portālus un platformas, kas atbilst viņa konkrētajām interesēm.

4.5.att. Zēnu un meiteņu katru dienu izmantotie sociālie tīkli, portāli un platformas (%)

Apkopojot iegūto informāciju par zēnu un meiteņu katru dienu izmantotajiem sociālajiem tīkliem, portāliem un platformām, autore noskaidroja, ka visbūtiskākās atšķirības iespējams novērot tādu sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošanā kā “Tik Tok”, “Snapchat” un “Instagram”, ko meitenes katru dienu izmanto daudz biežāk nekā zēni.

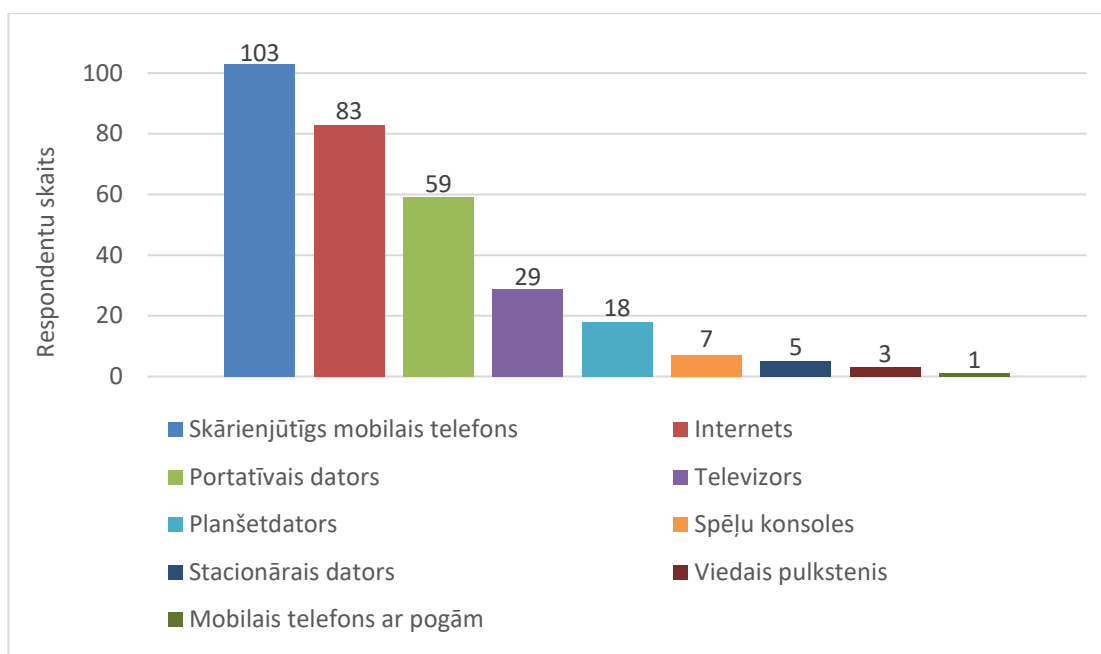
No iegūtajiem rezultātiem autore secina, ka arī sociālo tīklu, portālu un platformu atšķirīgo izmantošanu iespējams skaidrot ar zēnu un meiteņu interešu atšķirībām.

4.6. att. Ikdienā biežāk izmantoto sociālo tīklu, portālu un platformu salīdzinājums dažādās mācību iestādēs (%)

Apkopojot iegūto informāciju par X sākumskolas skolēnu sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošanu un salīdzinot iegūto informāciju ar X vidusskolas datiem, darba autore noskaidroja, ka visbūtiskākās atšķirības iespējams novērot attiecībā uz “Tik Tok” izmantošanu, kur X sākumskolā katru dienu “Tik Tok” izmanto 52 skolēni (50%), savukārt X vidusskolā tikai 8 skolēni (14%).

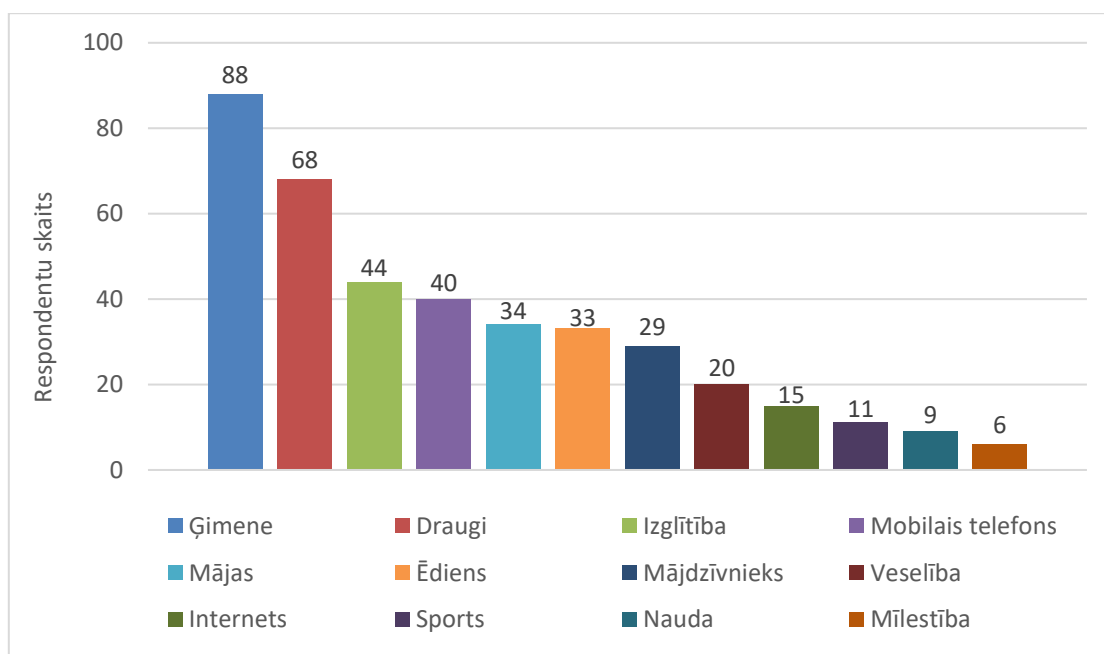
No iegūtajiem rezultātiem autore secina, ka katru dienu visvairāk izmantoto sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošana X sākumskolas un X vidusskolas skolēniem ir ļoti līdzīga. Jāņem vērā, ka respondentu skaits izglītības iestādēs bija visai atšķirīgs. “Tik Tok” biežo izmantošanu X sākumskolā būtu iespējams skaidrot ar to, ka “Tik Tok” pēdējā laikā no pusaudžiem ieguvis ļoti lielu pieprasījumu un popularitāti.

4.7.att. **Pieejamās informācijas tehnoloģijas skolēnu ikdienā**

Apkopojot iegūto informāciju par skolēnu ikdienā pieejamajām informācijas tehnoloģijām, darba autore noskaidroja, ka visvairāk respondentiem ikdienā pieejamas tādas tehnoloģijas kā skārienjūtīgs mobilais telefons, internets, portatīvais dators, televizors un planšetdators. Mazāk pieejamas tādas tehnoloģijas kā stacionārais dators, spēļu konsoles, viedais rokas pulkstenis un mobilais telefons ar pogām.

Iegūtie rezultāti atspoguļo, ka skolēniem ikdienā ir pieejamas dažādas informācijas tehnoloģijas, taču jāņem vērā, ka tādu informācijas tehnoloģiju pieejamība kā spēļu konsoles un viedie rokas pulksteņi ir atkarīgi arī no skolēnu ģimenes materiālā stāvokļa. Savukārt tādas informācijas tehnoloģijas kā stacionārā datora mazo pieejamību skolēnu ikdienā varētu skaidrot ar to, ka šī tehnoloģija kopumā ir zaudējusi savu popularitāti, mūsdienās attīstoties tehnoloģijām, lielāku popularitāti ieguvuši portatīvie datori un citas tehnoloģijas, kuras ikdienā izmantot ir ērtāk.

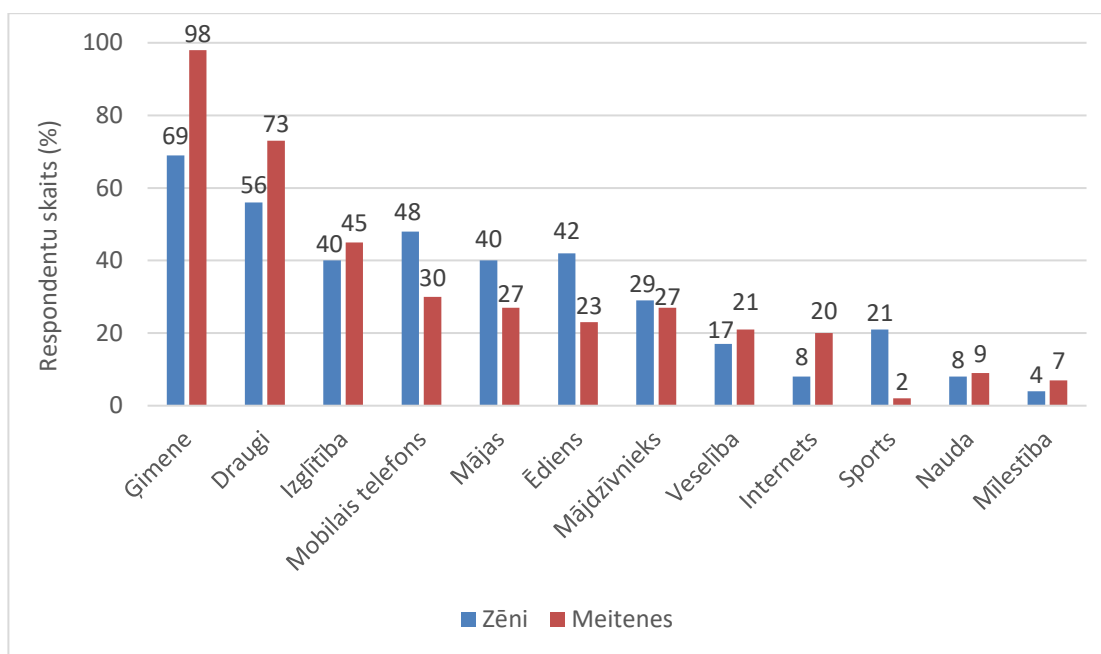

4.8.att. Nozīmīgākās vērtības skolēnu izpratnē

Analizējot iegūtos datus par skolēnu izpratnē nozīmīgākajām vērtībām, darba autore izdalīja 12 visvairāk minētās respondentu vērtības, lai labāk atspoguļotu vērtību dažādību.

Respondenti par visnozīmīgākajām vērtībām uzskata ģimeni un draugus. Jāņem vērā, ka starp nozīmīgākajām vērtībām ierindojas arī tādas vērtības kā mobilais telefons un internets.

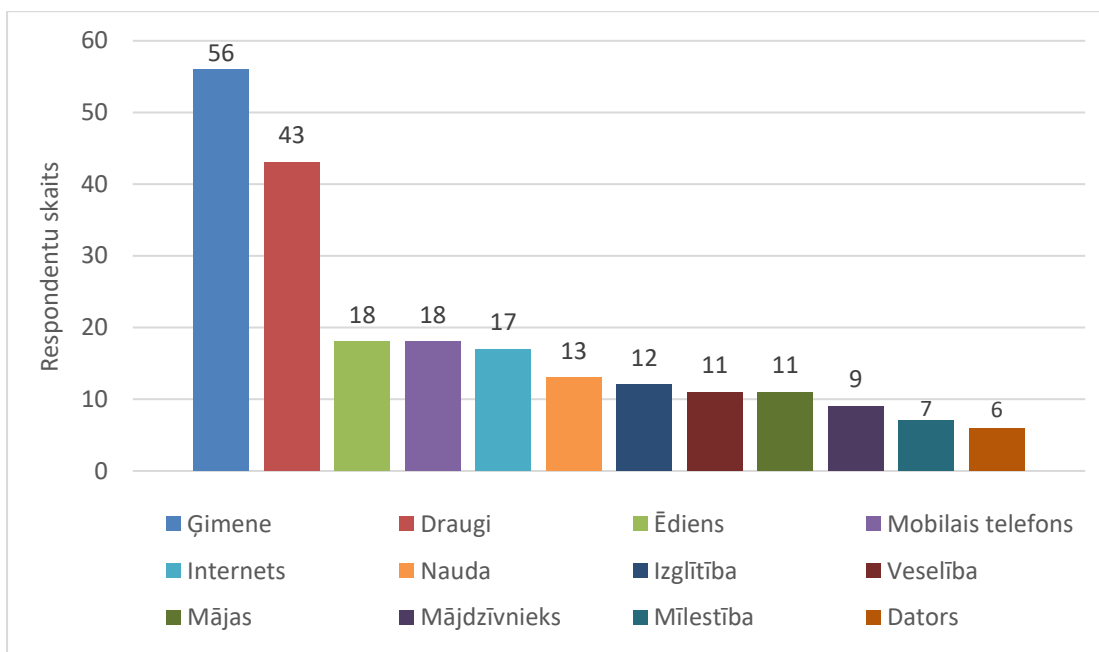
No iegūtajiem rezultātiem autore secina, ka 5. un 6. klases skolēnu vērtībās sastopamas arī tādas vērtības, kas saistītas ar masu medijiem un to izmantošanu. Tāda vērtība kā mobilais telefons ierindojas starp piecām visnozīmīgākajām skolēnu vērtībām. Ņemot vērā, ka starp vērtībām ierindojies mobilais telefons un internets, tas liek secināt, ka skolēniem šie mediji ir ļoti svarīgi, skolēnu izpratnē tās ir lietas, bez kurām nebūtu iespējams iztikt, mediji ieņem ļoti nozīmīgu lomu pusaudžu dzīvē.

4.9.att. Zēnu un meiteņu nozīmīgākās vērtības (%)

Apkopojot iegūtos datus par zēnu un meiteņu nozīmīgākajām vērtībām, darba autore noskaidroja, ka būtiskākās atšķirības vērojamas attiecībā uz tādām vērtībām kā ģimene un draugi, kuru kā nozīmīgu vērtību meitenes min vairāk kā zēni, kā arī internetu kā nozīmīgu vērtību meitenes norāda biežāk, savukārt tādas vērtības kā mobilo telefonu, mājas, ēdienu un sportu biežāk min zēni. Jāņem vērā tas, ka zēnu un meiteņu sadalījums nebija vienāds.

Iegūtie rezultāti atspoguļo to, ka ir iespējams novērot atšķirības starp zēnu un meiteņu nozīmīgākajām vērtībām. Jāņem vērā, ka šajā vecumā zēniem un meitenēm ir atšķirīgas intereses, tādēļ arī nozīmīgākās vērtības viņu izpratnē var atšķirties.

4.10. att. Nozīmīgākās vērtības skolēnu izpratnē X vidusskolā

Apkopojot iegūto informāciju par X sākumskolas skolēnu izpratnē nozīmīgākajām vērtībām (skat. 4.8. attēlu) un salīdzinot iegūto informāciju ar X vidusskolas datiem, autore noskaidroja, ka respondentu nozīmīgākajās vērtībās ierindojas gandrīz vienādas vērtības, atšķirības iespējams novērot vērtību secībā, ņemot vērā respondentu skaitu, kas konkrēto vērtību uzskata kā vienu no nozīmīgākajām.

Jāuzsver, ka būtiskākās atšķirības iespējams novērot attiecībā uz vērtībām, kuras ir saistītas ar masu medijiem. X sākumskolas respondenti min tādas vērtības kā mobilo telefonu un internetu, savukārt X vidusskolas respondenti par nozīmīgām vērtībām uzskata mobilo telefonu, internetu, kā arī datoru.

No iegūtajiem rezultātiem autore secina, ka masu mediji ietekmē ne tikai to, kādā veidā tiek izmantots brīvais laiks, bet arī atstāj būtisku ietekmi uz skolēnu vērtībām, ņemot vērā, ka masu mediji ierindojas starp skolēnu minētajām nozīmīgākajām vērtībām.

Lai iegūtu padziļinātāku informāciju par skolēnu vērtībām un to noturīgumu, darba autore izmantoja metodiku “Manas vērtības” (skat. 11. pielikumu) un to izdalīja X sākumskolas klasēs, kurās iepriekš tika veikta anketēšana. Ar metodikas palīdzību bija iespējams noskaidrot katras klases trīs visaugstāk novērtētās vērtības.

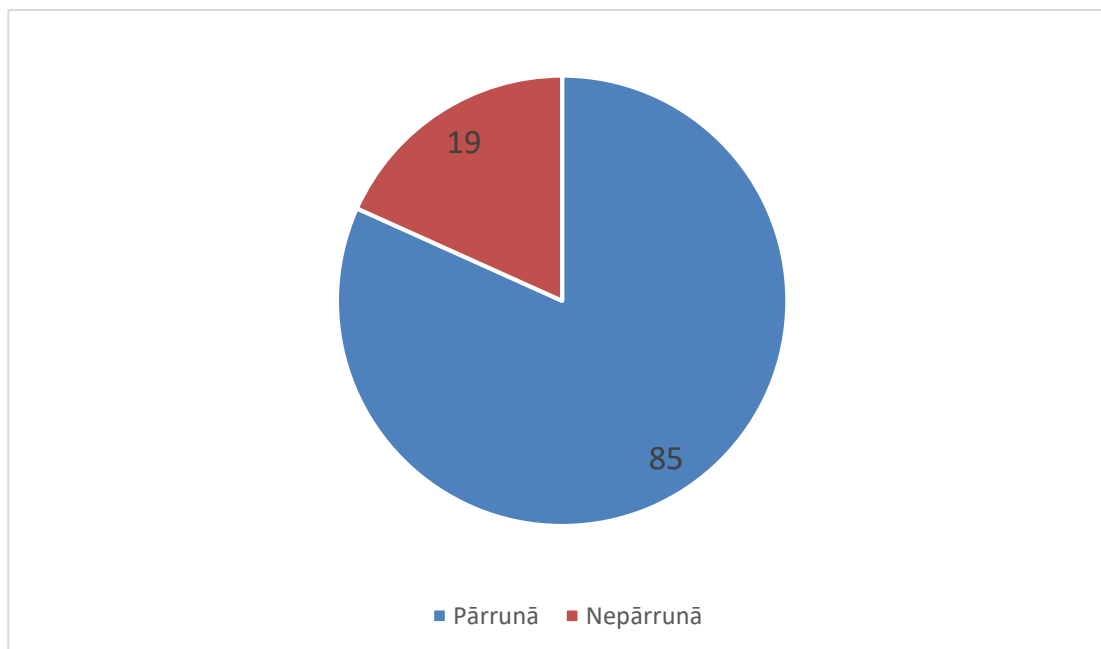
Metodiku kopumā aizpildīja 105 skolēni. Iegūtos datus iespējams aplūkot 4.2. tabulā.

Metodikas “Manas vērtības” iegūtie dati

Klase	Skolēnu skaits	Skolēnu trīs visaugstāk novērtētas vērtības
5.b	24	Ģimene; draugi; mājas
5.e	25	Ģimene; draugi; veselība
6.a	29	Draugi; ģimene; mājas
6.e	27	Ģimene; draugi; izglītība

Salīdzinot iegūtos datus ar anketās iegūtajiem rezultātiem par skolēnu izpratnē nozīmīgākajām vērtībām (skat. 4.8. attēlu), darba autore noskaidroja, ka visās klasēs kā pirmās divas nozīmīgākās vērtības ierindojas ģimene un draugi, savukārt trešā visaugstāk novērtētā vērtība klasēs ir atšķirīga. To iespējams skaidrot ar vērtību dažādību un to, ka ir atšķirīgi iemesli, kādēļ katrs skolēns konkrētās vērtības uzskata par nozīmīgām savā dzīvē.

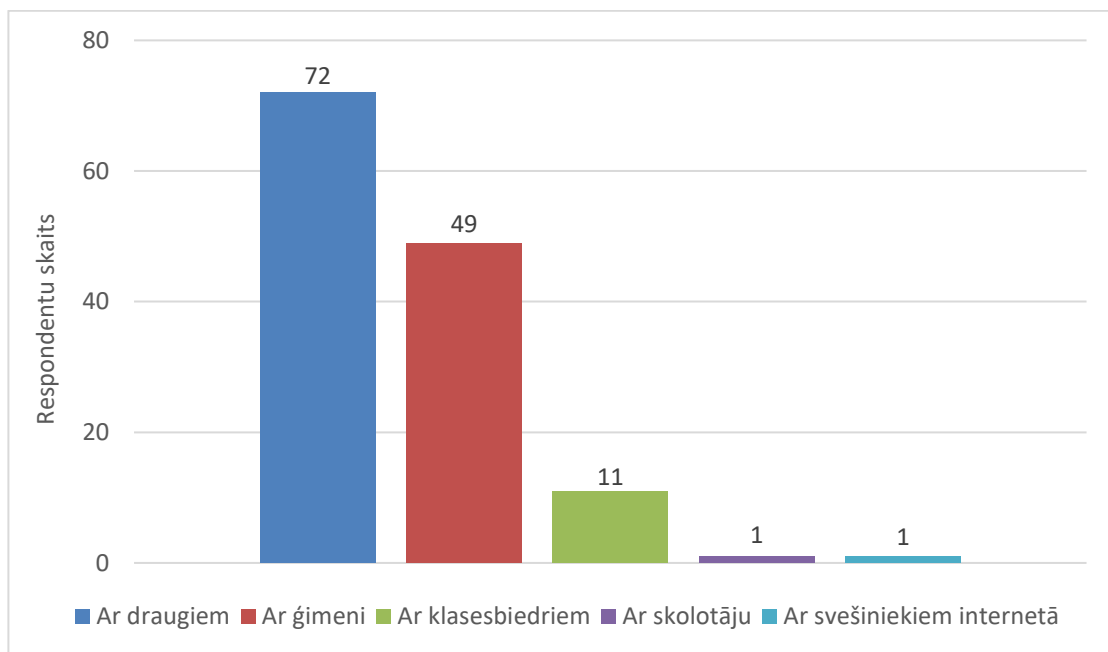
No iegūtajiem rezultātiem autore secina, ka ģimene un draugi kā vērtība ir ļoti noturīga vērtība visiem respondentiem.

4.11.att. Medijos redzētā un dzirdētā pārrunāšana

Analizējot iegūtos datus par medijos redzētā un dzirdētā pārrunāšanu, autore noskaidroja, ka lielākā daļa no respondentiem jeb 85 skolēni (82%) ar kādu pārrunā medijos redzēto un dzirdēto, savukārt 19 respondenti (18 %) nepārrunā.

No iegūtajiem rezultātiem autore secina, ka skolēnu vecākiem un arī pedagogiem būtu nepieciešams pievērst lielāku uzmanību mediju lietošanai un lietoto mediju saturam, jo nav iespējams paredzēt, kāda veida informāciju skolēns iegūst no dažādiem medijiem, tādēļ ir būtiski, lai šī informācija tiktu pārrunāta, vēlams ar kādu pieaugušo.

4.12.att. Ar ko tiek pārrunāts medijos redzētais un dzirdētais

Jautājums “Ar ko Jūs pārrunājat medijos redzēto un dzirdēto?” tika uzdots ar mērķi noskaidrot galvenās personas, ar kurām tiek komunicēts saistībā ar medijos uzziņāto informāciju. Lielākā daļa respondentu norādīja, ka informāciju pārrunā ar saviem draugiem, kā arī salīdzinoši liela daļa respondentu norādīja, ka saistībā ar medijiem komunicē ar savu ģimeni.

Jāņem vērā, ka lielākoties medijos redzētais un dzirdētais tiek pārrunāts ar draugiem, tādēļ nepieciešams pievērst papildus uzmanību tam, kāda veida informācija skolēniem ir pieejama. Nepieciešama papildus uzmanība no skolēnu vecāku un pedagogu puses, lai sekmētu to, ka pieejamā un interesējošā informācija ir atbilstoša skolēnu vecumam, kā arī nekādā veidā skolēnus neietekmē negatīvi.

4.3. Interviju ar klases audzinātājām analīze

Intervijas ar 5. un 6. klases audzinātājām tika veiktas ar mērķi noskaidrot, cik lielā mērā klašu audzinātājas ir informētas par savas audzināmās klases skolēnu mediju izmantošanu un kādā veidā šī informācija tiek izmantota.

Intervija tiek definēta kā izpētes metode, pirms kuras veikšanas būtiski jānosaka tās mērķis un jāizvēlas tādi jautājumi, kas būtu atbilstoši un ļautu iegūt pēc iespējas plašāku informācijas daudzumu. Būtiski, lai jautājumi būtu sakārtoti pēctecīgi un loģiski. Standartizētas jeb strukturētas intervijas laikā tiek uzdoti jautājumi, kuri iepriekš tiek skaidri definēti, intervijas laikā jautājumi tiek uzdoti secīgi, netiek mainīts jautājumu saturs un uzdošanas kārtība (Baldiņš & Raževa, 2001).

Pirms intervijām darba autore iepazīstināja pedagoģes ar intervijas mērķi un intervijas jautājumiem (skat. 4. pielikumu). Pirms intervijas klases audzinātājas parakstīja piekrišanu intervijai (skat. 5. - 8. pielikumu). Par intervijas respondentu kompetenci liecina zemāk esošā tabula.

4.3. tabula

Intervijas respondentu raksturojums

Nr.p.k.	Pieredze pedagoģiskajā jomā	5.b klases audzinātāja	5.e klases audzinātāja	6.a klases audzinātāja	6.e klases audzinātāja
1.	Pedagoģiskā darba kopējā pieredze	40 gadi	21 gads	39 gadi	19 gadi
2.	Kopējā pieredze kā klases audzinātājai	35 gadi	14 gadi	28 gadi	12 gadi
3.	Pieredze darbā ar savu tagadējo audzināmo klasi	Otro gadu kā klases audzinātāja	Pirmo gadu kā klases audzinātāja	Trešo gadu kā klases audzinātāja	Otro gadu kā klases audzinātāja
4.	Mācību priekšmets, kuru māca	Latviešu valoda un literatūra	Angļu valoda	Sociālās zinības	Matemātika

Intervijas laikā darba autore noskaidroja, ka, pēc klašu audzinātāju domām, skolēni visvairāk izmanto tādus medijus kā internetu un mobilo telefonu, arī tāds medijs kā televīzija ir visai aktuāls 5.b un 6.a klasē.

Runājot par klašu audzinātāju informētību saistībā ar to, kādus masu medijus izmanto viņu audzēkņi, 5.b klases audzinātāja atzina, ka ir pietiekami informēta, jo pievērš pastiprinātu uzmanību skolēniem, it īpaši starpbrīžu laikā, kad visbiežāk tiek izmantoti mobilie telefoni un skolēni savstarpēji sarunājas par dažādām sev interesējošām tēmām. 5.e klases audzinātāja uzsvēra, ka ir tikai daļēji informēta šajā aspektā, jo šajā klasē kā audzinātāja ir tikai pirmo gadu, taču cenšas iegūt papildus informāciju no skolēniem ar pārrunām un diskusijām. 6. a klases audzinātāja atzina, ka pirmajā semestrī klasē veica aptauju par to, ko skolēni dara brīvajā laikā, tai skaitā akcentējot arī masu mediju izmantošanu, un klases stundā ar skolēniem pārrunāja iegūtos rezultātus, tādēļ ir pietiekami informēta par to, kādus medijus izmanto skolēni un kā tie tiek izmantoti. Savukārt 6.e klases audzinātāja atklāja, ka ir daļēji informēta par to, kā skolēni izmanto konkrētos masu medijus, taču klases audzinātāja līdzīgi kā 5.b klases audzinātāja uzsvēra, ka cenšas skolēniem pievērst papildus uzmanību starpbrīžu laikā, jo tas ir lielisks veids, kā iegūt padziļinātāku informāciju par skolēniem.

Pārrunājot ar klašu audzinātājām to, kādā veidā viņas izmanto šo informāciju, autore noskaidroja, ka 5.b klases audzinātāja nepieciešamības gadījumā veic pastiprinātus novērojumus, kā arī cenšas ar skolēniem pārrunāt mediju lietojumu, it īpaši mobilā telefona izmantošanu. 5.e klases skolotāja nozīmīgāko informāciju cenšas aktualizēt vecāku sapulcēs. 6. a klases audzinātāja iegūto informāciju patur sev, cenšas aktualizēt un ietver mācību saturā sociālo zinību stundu laikā. 6.e klases audzinātāja nepieciešamības gadījumā pārrunā informāciju ar skolēniem, vairāk akcentējot negatīvos aspektus mediju izmantošanā un to ietekmi uz mācību procesu.

Intervijas laikā tika pārrunāti arī klašu audzinātāju ieteikumi skolēniem saistībā ar masu mediju izmantošanu. 5.b un 6.a klases audzinātājas atzina, ka lielāko uzsvaru liek uz to, lai skolēni pārdomātu savas darbības internetā un izvērtētu informāciju, kas tiek publicēta interneta vidē. 5.e klases audzinātāja atklāja, ka skolēniem iesaka izvērtēt pieejamās informācijas patiesumu, savukārt 6.e klases audzinātāja skolēniem cenšas akcentēt to, lai skolēni vairāk sekotu līdzī laika patēriņam, izmantojot dažādus masu medijus.

Intervijas laikā darba autorei bija iespējams noskaidrot to, cik lielā mērā, pēc klašu audzinātāju domām, tas, ko bērni skatās internetā un uzzina citos masu medijos, ir saistīts ar mācībām. Visas audzinātājas atzina, ka informācija, kuru skolēni patērē masu medijos, ir ļoti

minimāli saistīta ar mācībām, jo lielākoties masu mediji tiek izmantoti izklaides nolūkos, lai aizpildītu savu brīvo laiku.

Runājot par informācijas pārrunāšanu ar skolēnu vecākiem saistībā ar masu medijiem un to izmantošanu, 5.b klases audzinātāja atzina, ka vairākkārt nācies runāt ar vecākiem saistībā ar mobingu un necieņas izrādīšanu internetā, nepatiesas informācijas izplatīšanu, spēļu atkarībām, pavadīto laika daudzumu internetā, mobilā telefona izmantošanu mācību stundu laikā un citām problēmām. 5.e klases audzinātāja uzsvēra, ka pāris reizes nācies pārrunāt ar vecākiem skolēnu uzvedību saistībā ar negatīvu komentāru un nepatiesas informācijas izplatīšanu internetā. Arī 6.a un 6.e klases audzinātājas uzsvēra, ka ar vecākiem nācies pārrunāt ņirgāšanos interneta vidē.

Papildus darba autore vēlējās noskaidrot, vai pēdējo 3 gadu laikā klašu audzinātājas ir apmeklējušas kādus pasākumus – kursus vai lekcijas par masu mediju izmantošanu pedagogu darbā. 5.b klases audzinātāja pēdējo 3 gadu laikā ir apmeklējusi IT kursus par “Padlet” izmantošanu un kursus “Portāla Uzdevumi.lv iekļaušana skolas mācību procesā”. 5.e klases audzinātāja atzina, ka pēdējo 3 gadu laikā nav apmeklējusi lekcijas vai kursus saistībā ar masu mediju izmantošanu. 6.a klases audzinātāja ir apmeklējusi kursus saistībā ar medijpratības mācīšanu skolā. Savukārt 6.e klases audzinātāja ir apmeklējusi kursus saistībā ar droša interneta izmantošanu.

Izvērtējot klašu audzinātāju sniegtās atbildes, iespējams novērot kopīgas iezīmes saistībā ar to, ka skolēniem kā aktuāla problēma ir mobings interneta vidē, kā arī negatīvu komentāru un nepatiesas informācijas izplatīšana.

Analizējot klašu audzinātāju sniegtās atbildes, darba autore secina, ka klašu audzinātājas ir informētas par skolēnu masu mediju izmantošanu, taču iegūtā informācija tālāk tiek izmantota pēc katras klases audzinātājas ieskatiem. Klašu audzinātājas veido komunikāciju ar vecākiem un informē viņus par problēmām, kas ir saistītas ar masu medijiem un to izmantošanu.

Ņemot vērā klašu audzinātāju sniegtās atbildes par to, cik ļoti redzētais un dzirdētais masu medijos ir saistīts ar mācību procesu, būtu nepieciešams domāt par skolēnu izglītošanu pareizā un pozitīvā mediju lietošanā, skolēniem būtu nepieciešams uzsvērt, ka, piemēram, tāds medijs kā internets kalpo ne tikai, lai sekmētu brīvā laika izmantošanas iespējas un savstarpējo komunikāciju, bet arī kā jaunas informācijas ieguves avots un veids, kā sevi izglītot.

Nepieciešams pievērst arī papildus uzmanību darbam ar skolēniem, lai mazinātu mobingu interneta vidē un tā radītās sekas.

Klašu audzinātājām ar saviem audzēkņiem nepieciešams runāt par mediju drošu izmantošanu, kā arī iesaistīt vecākus, lai nodrošinātu pareizu un drošu mediju lietošanu ne tikai skolas vidē, bet arī ārpus tās, atrodoties mājās, jo ir nepieciešams, lai pieaugušie būtu informēti par

masu mediju izmantošanas tendencēm un aktualitātēm, kas būtiski ietekmē arī skolēnu vērtības un vērtību sistēmas veidošanos.

4.4. Intervijas ar sociālo pedagogu analīze

Intervija ar X sākumskolas sociālo pedagogi tika veikta ar mērķi, lai noskaidrotu, kādas ir aktuālākās problēmas saistībā ar skolēnu masu mediju izmantošanu.

Pirms intervijas darba autore sociālo pedagogi iepazīstināja ar intervijas mērķi un jautājumiem (skat. 9. pielikumu). Pirms intervijas sociālā pedagoģe parakstīja piekrišanu intervijai (skat. 10. pielikumu).

Intervijas laikā darba autorei bija iespējams noskaidrot, ka, pēc sociālās pedagoģes domām, skolēniem šobrīd visaktuālākie ir tādi mediji kā internets, mobilais telefons, dators un televīzija.

Kā pamatojumu šo mediju popularitātei sociālā pedagoģe akcentēja to, ka mūsdienās bērni un jaunieši savu brīvo laiku vairāk izvēles pavadīt, izmantojot dažādas tehnoloģijas, tādēļ arī tādi masu mediji kā internets un mobilais telefons tiek izmantoti ļoti bieži, jo praktiski visiem skolēniem ir savs privātais mobilais telefons un interneta pieslēgums, kas ļauj viņiem sevi izklaidēt ne tikai atrodoties mājās, bet arī skolā, sabiedriskajā transportā, uz ielas un citur.

Runājot par skolēnu šobrīd aktuālākajām problēmām saistībā ar masu mediju izmantošanu, sociālā pedagoģe uzsvēra, ka visbūtiskāk tiek ietekmēta skolēnu produktivitāte, jo lielākā daļa no brīvā laika tiek pavadīta pie mobilā telefona vai datora ekrāna, tādējādi mazāk laika atliek lietderīgām nodarbēm, piemēram, sportam. Internets būtiski ietekmē arī skolēnu savstarpējās attiecības. Kā atzina sociālā pedagoģe, šobrīd kā problēmu iespējams norādīt savstarpējās attiecības klases kontekstā, jo ļoti aktuāls ir mobings interneta vidē, piemēram, aizskarošu ziņu rakstīšana kopējos klases čatos, negatīvu komentāru atstāšana zem bildēm, privātu ziņu rakstīšana un citas problēmas. Papildus sociālā pedagoģe minēja arī to, ka skolēni līdz galam neizprot sekas savai rīcībai interneta vidē, viņuprāt, izdzēšot attēlu vai ziņu, problēma būs atrisināta, taču viņi neapzinās sekas tam, kā viņu rīcība var ietekmēt citus un kuriem cilvēkiem ir pieejama informācija, kuru viņi publicē internetā.

Intervijas laikā tika pārrunāta arī sociālās pedagoģes pieredze problēmu risināšanā saistībā ar skolēnu masu mediju izmantošanu. Sociālā pedagoģe atzina, ka izglītības iestādē bijuši vairāki gadījumi saistībā ar mobingu interneta vidē, tādēļ bija nepieciešamas ne tikai individuālas, bet arī grupu pārrunas, lai nonāktu pie kopīgas vienošanās un problēmas atrisinātu, kā arī darbs ar klasi,

pārrunājot uzvedību interneta vidē, savstarpējās attiecības, cieņas izrādīšanu, skolēnu tiesības un pienākumus.

Runājot par nepieciešamību sadarboties ar skolēnu vecākiem, lai risinātu problēmas, kas saistītas ar masu mediju izmantošanu, sociālā pedagoģe atzina, ka vairākos gadījumos ir bijusi nepieciešamība sadarboties ar vecākiem. Bet tā kā lielākā daļa problēmu saistībā ar mediju izmantošanu balstās uz mobingu interneta vidē, uzsvars tiek likts tieši uz darbu ar skolēniem un sadarbību ar klases audzinātājiem, lai risinātu problēmas izglītības iestādes ietvaros.

Intervijas gaitā tika noskaidrots arī tas, vai, pēc sociālās pedagoģes domām, masu mediji ietekmē skolēnu vērtības. Sociālā pedagoģe atzina, ka, pēc viņas domām, masu mediji ietekmē skolēnu vērtības, it īpaši internets, jo bieži vien interneta vidē parādās dažādi tēli, kam bērni grib līdzināties ne tikai izskata, bet arī uzvedības ziņā un citos aspektos. Internets ir tā vieta, kur daudzi izrāda savus materiālos labumus, vērtības, un skolēniem šķiet, ka arī viņiem šīs lietas ir nepieciešamas.

Izvērtējot intervijā iegūtās atbildes, autore secina, ka sociālā pedagoga darbība izglītības iestādē balstās arī uz tādu problēmu risināšanu, kuras ir saistītas ar masu medijiem un to izmantošanu.

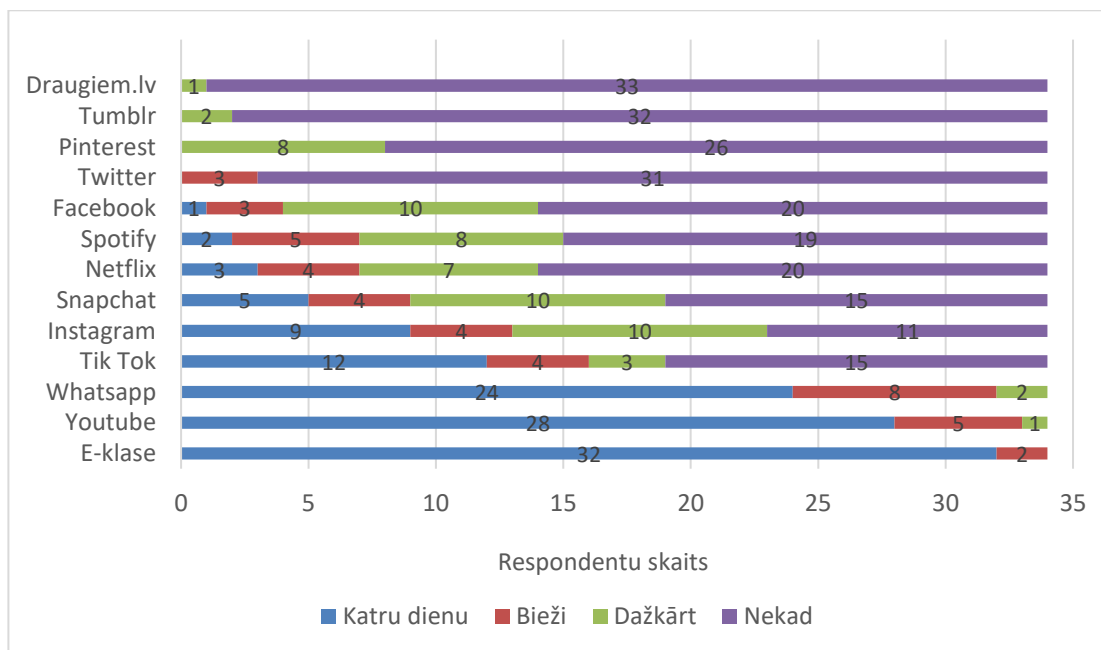
Kā būtiska problēma saistībā ar masu medijiem ir mobings internetā, tādēļ nepieciešams strādāt pie skolēnu izglītošanas saistībā ar drošu interneta izmantošanu un cieņas izrādīšanu interneta vidē. Nepieciešams izglītēt skolēnus par sekām saistībā ar savas personīgās informācijas izplatīšanu un negatīvas informācijas publicēšanu interneta vidē.

4.5. Skolēnu vecāku anketēšana un tās rezultātu analīze

Skolēnu vecāki tika anketēti ar mērķi noskaidrot viņu informētību saistībā ar skolēnu masu mediju izmantošanu ikdienā un to ietekmi uz skolēnu vērtībām. Anketas kopumā aizpildīja 34 respondenti, no tiem 29 sievietes un 5 vīrieši. Ar anketēšanas respondentu skaitu un sadalījumu iespējams iepazīties 4.4. tabulā.

Vecāku anketēšanas respondentu skaits

Klase	Kopējais respondentu skaits	Vīriešu skaits	Sieviešu skaits
5. klases	19	4	15
6. klases	15	1	14

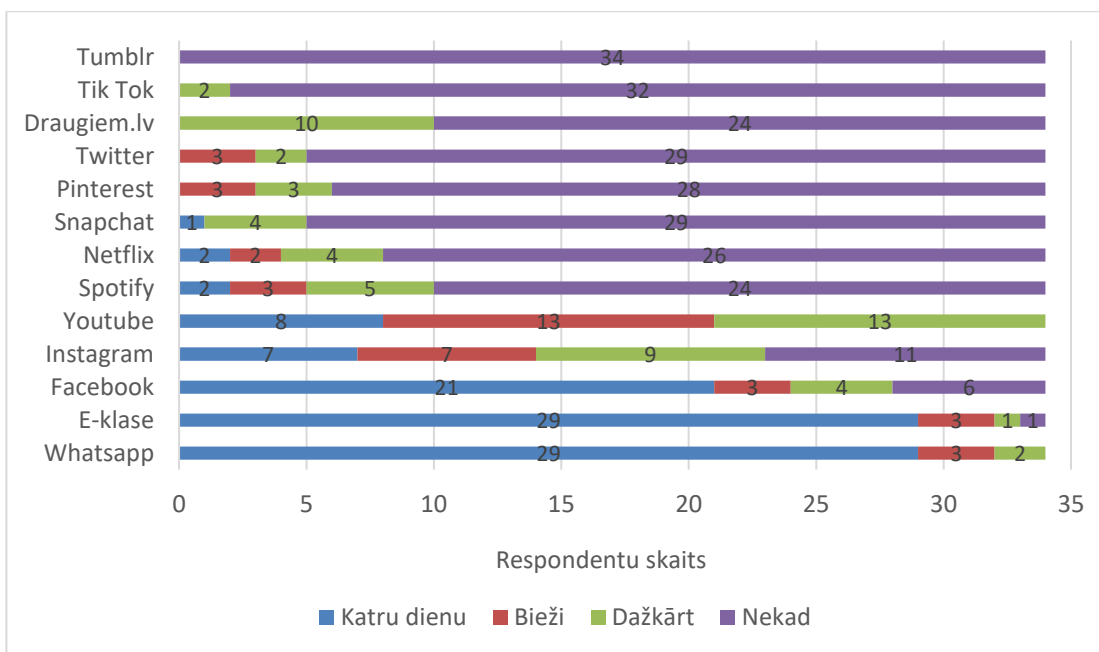

4.13. att. Skolēnu sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošana ikdienā, pamatojoties uz vecāku domām

Apkopojot iegūto informāciju par skolēnu sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošanu ikdienā pēc viņu vecāku domām, darba autore noskaidroja, ka, pēc vecāku domām, skolēni katru dienu visvairāk izmanto “E-klase”, “Youtube”, “Whatsapp”, “Tik Tok” un “Instagram”. Savukārt “Draugiem.lv” un “Tumblr”, pēc vecāku domām, skolēni lielākoties neizmanto.

Salīdzinot vecāku sniegtās atbildes par skolēnu sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošanu ikdienā un salīdzinot tās ar skolēnu sniegtajām atbildēm (skat. 4.4. attēlu), iespējams secināt, ka vecāku sniegtās atbildes lielā mērā sakrīt ar skolēnu sniegtajām atbildēm.

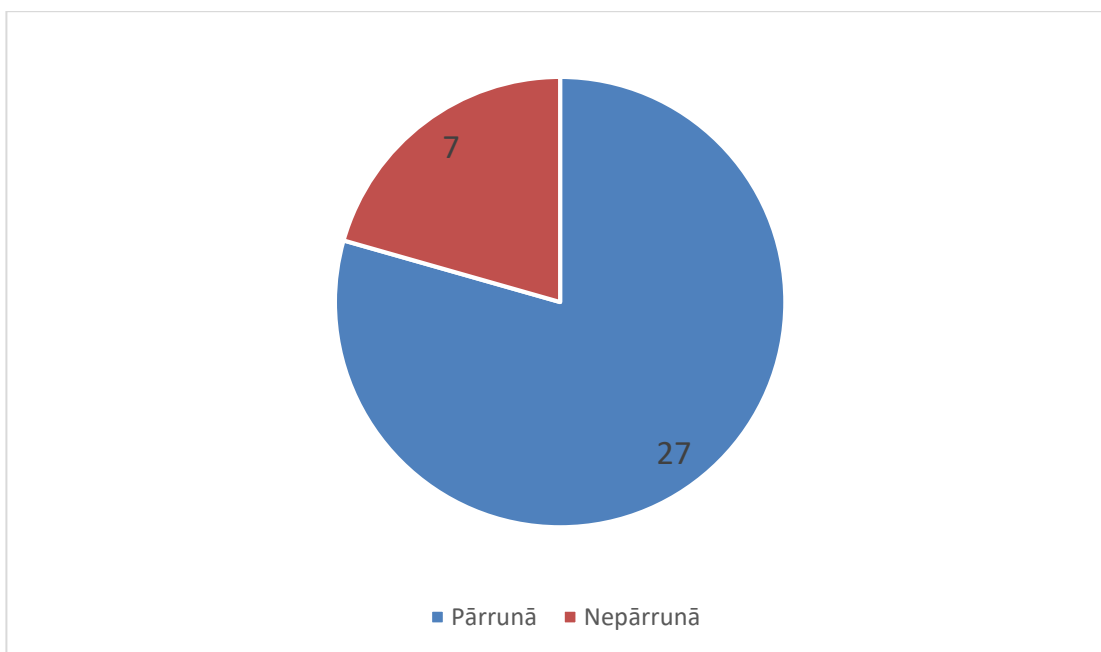
No iegūtajiem rezultātiem darba autore secina, ka skolēnu vecāki ir pietiekami labi informēti par to, kādus sociālos tīklus, portālus un platformas ikdienā izmanto viņu bērni.

4.14. att. Skolēnu vecāku sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošana ikdienā

Izvērtējot vecāku sniegtās atbildes par sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošanu savā ikdienā, autore noskaidroja, ka vecāki katru dienu visvairāk izmanto “Whatsapp”, “E-klase” un “Facebook”, savukārt “Tumblr” ikdienā neizmanto neviens no vecākiem.

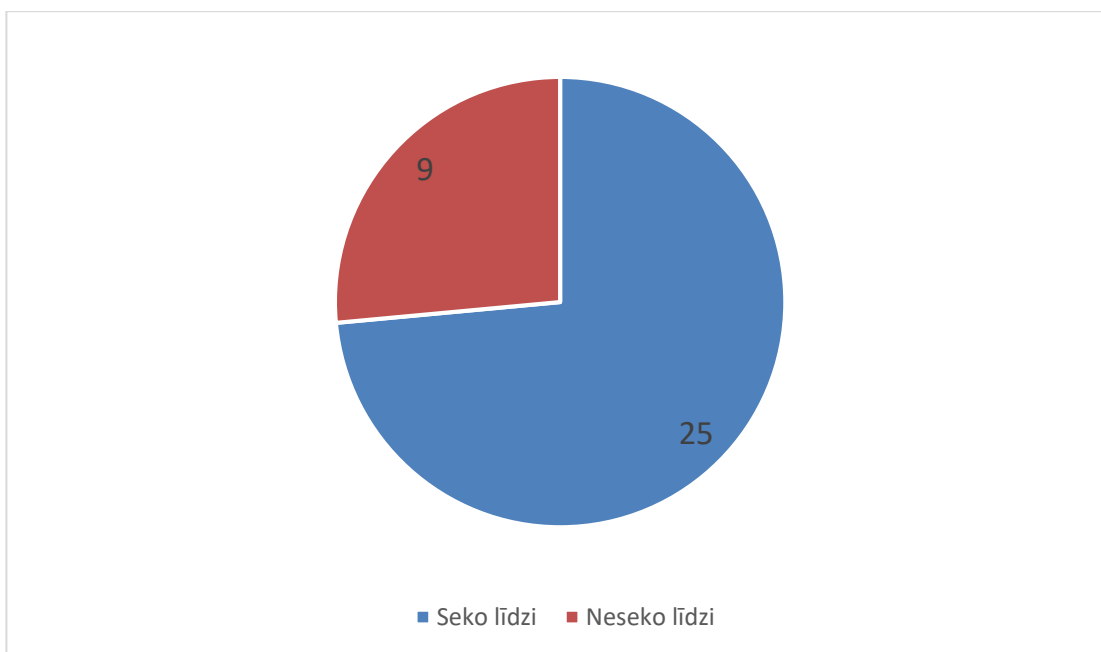
No iegūtajiem rezultātiem autore secina, ka sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošana ir ļoti aktuāla arī skolēnu vecākiem, to atšķirīgo izmantošanu iespējams skaidrot ar to, ka tāpat kā skolēniem, arī vecākiem ir dažādas intereses.

4.15. att. Informācijas pārrunāšana ar savu bērnu saistībā ar viņam pieejamo informāciju dažādos sociālajos tīklos, portālos un platformās

Analizējot iegūtos datus par informācijas pārrunāšanu ar savu bērnu saistībā ar viņam pieejamo informāciju dažādos sociālajos tīklos, portālos un platformās, darba autore noskaidroja, ka 27 vecāki (79%) ar savu bērnu pārrunā bērnam pieejamo informāciju, savukārt 7 vecāki (21%) ar bērnu šo informāciju nepārrunā.

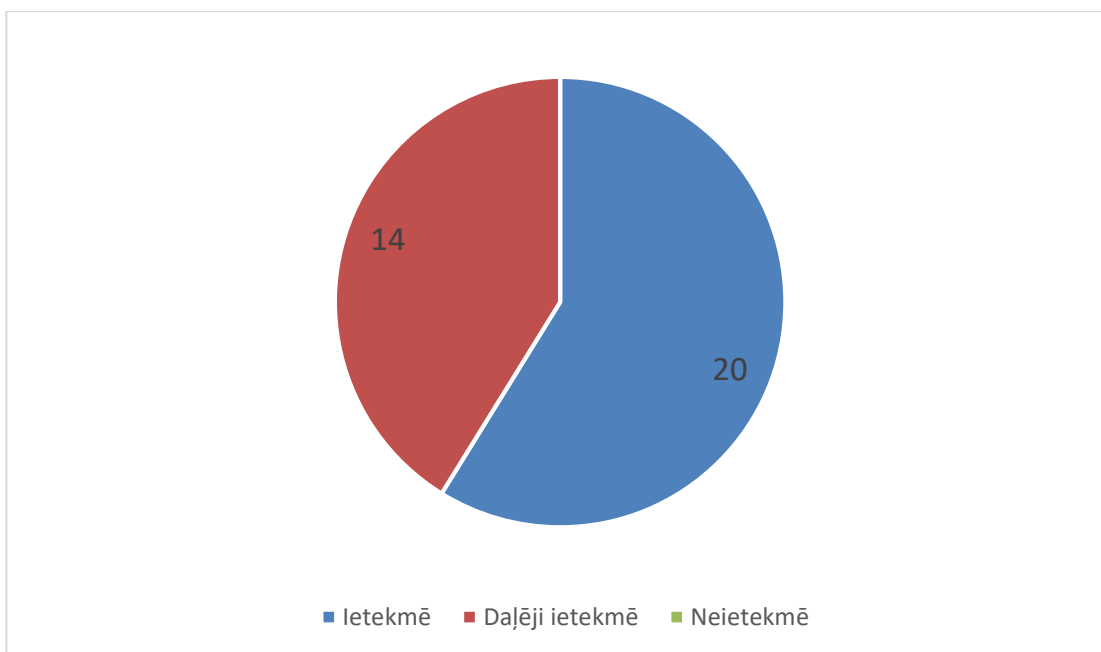
Iegūtie rezultāti liecina par to, ka ne visi vecāki ar bērniem pārrunā viņiem pieejamo informāciju dažādos sociālajos tīklos, portālos un platformās. Jāuzsver, ka ir ļoti būtiski, lai vecāki būtu pietiekami informēti par to, kādas darbības viņu bērns veic internetā un kāda veida saturu viņš patērē, tādēļ ir nepieciešams, lai bērns šo informāciju pārrunātu ar kādu pieaugušo.

4.16. att. Vecāku informētība par bērna pavadīto laika daudzumu, izmantojot sociālos tīklus, portālus un platformas

Analizējot iegūtos rezultātus attiecībā uz vecāku informētību par bērna pavadīto laika daudzumu, izmantojot sociālos tīklus, portālus un platformas, autore noskaidroja, ka lielākā daļa jeb 25 respondenti (74%) seko līdzī patērētajam laika daudzumam, taču 9 respondenti (26%) neseko līdzī tam, cik ilgu laiku viņa bērns pavada, izmantojot dažādus sociālos tīklus, portālus un platformas.

No iegūtajiem rezultātiem autore secina, ka ne visi vecāki pievērš pastiprinātu uzmanību skolēnu laika patēriņam, kas tiek pavadīts, izmantojot sociālos tīklus, portālus un platformas. Vecākiem nepieciešams rūpīgāk sekot līdzī bērna veiktajām darbībām, pieejamajai informācijai, kā arī laika patēriņam, lai novērstu un mazinātu dažādus riskus, kas saistīti ar masu mediju pārmērīgu un neatbilstošu izmantošanu.

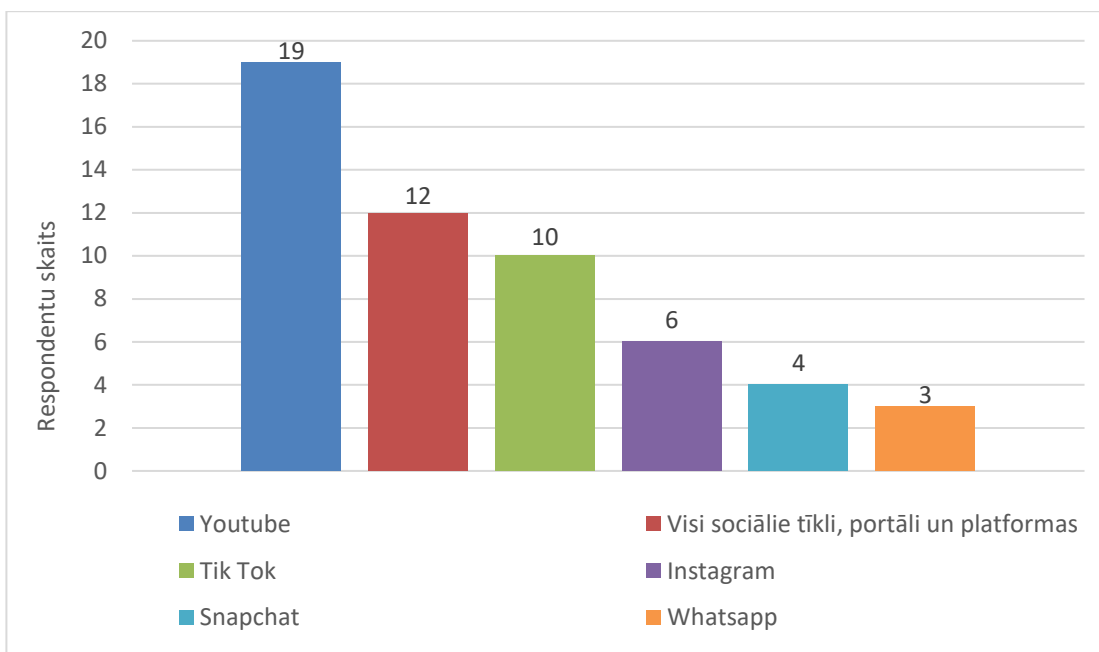

4.17. att. Vecāku viedoklis par sociālo tīklu, portālu un platformu ietekmi uz pusaudžu vērtībām

Izvērtējot vecāku viedokli par sociālo tīklu, portālu un platformu ietekmi uz pusaudžu vērtībām, autore noskaidroja, ka lielākā daļa jeb 20 respondenti (59%) uzskata, ka sociālie tīkli, portāli un platformas atstāj ietekmi uz pusaudžu vērtībām, 14 respondenti (41%) uzskata, ka tie daļēji ietekmē vērtības, savukārt neviens respondents nenorādīja, ka sociālie tīkli, portāli un platformas neietekmē pusaudžu vērtības.

Iegūtie rezultāti liecina par to, ka vecāku uztverē sociālie tīkli, portāli un platformas atstāj ietekmi uz pusaudžu vērtībām.

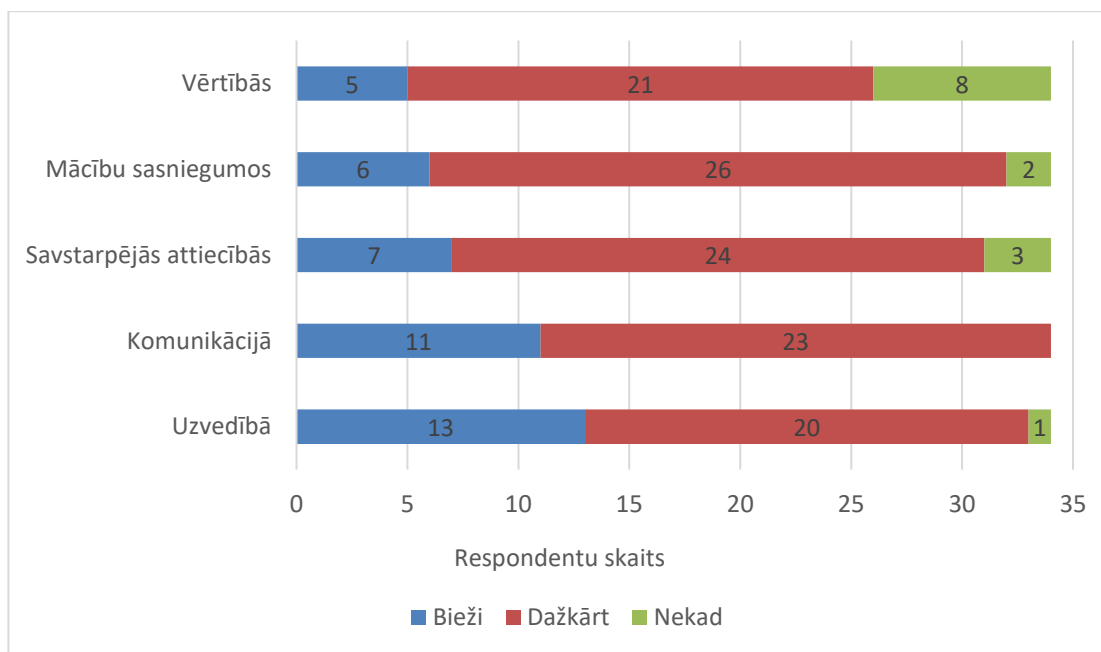
Ņemot vērā, ka 9 respondenti norādīja, ka neseko līdz patērētajam laika daudzumam, kas tiek pavadīts, izmantojot sociālos tīklus, portālus un platformas (skat. 4.16. attēlu), nepieciešams pievērst papildus uzmanību vecāku izglītošanai saistībā ar to, kādā tieši veidā tiek ietekmētas skolēnu vērtības un no kādām vērtībām sastāv skolēnu vērtību sistēma.

4.18. att. Sociālie tīkli, portāli un platformas, kuri, pēc vecāku domām atstāj vislielāko ietekmi uz pusaudžu vērtībām

Apkopojot iegūto informāciju par sociālajiem tīkliem, portāliem un platformām, kuri, pēc vecāku domām atstāj vislielāko ietekmi uz pusaudžu vērtībām, bija iespējams noskaidrot, ka skolēnu vecāki uzskata, ka vislielāko ietekmi uz vērtībām atstāj “Youtube”, “Tik Tok”, “Instagram”, “Snapchat” un “Whatsapp”, kā arī liela daļa jeb 12 respondenti atzina, ka visi sociālie tīkli, portāli un platformas atstāj ietekmi uz pusaudžu vērtībām.

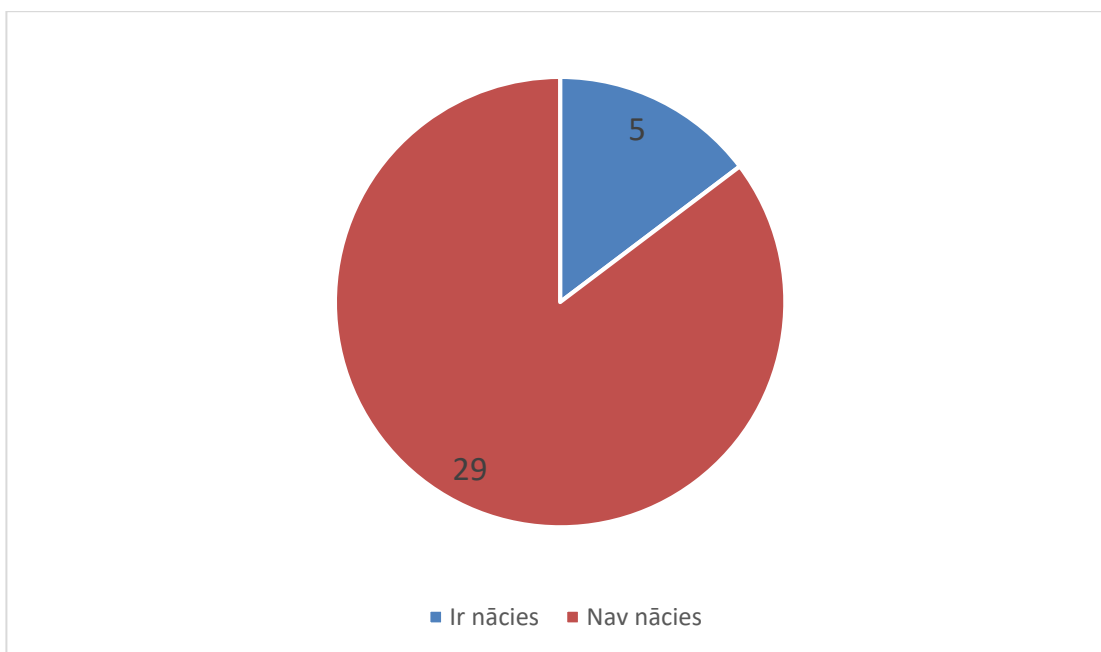
Iegūtie dati liecina par to, ka vecāku domas par sociālajiem tīkliem, portāliem un platformām, kuri atstāj vislielāko ietekmi uz pusaudžu vērtībām, sakrīt ar tiem sociālajiem tīkliem, portāliem un platformām, kurus skolēni norādīja kā katru dienu visbiežāk izmantotos (skat. 4.4. attēlu).

4.19. att. Vecāku viedoklis par sociālajos tīklos, portālos un platformās redzētā atspoguļošanas dažādos bērna dzīves aspektos

Izvērtējot vecāku sniegto viedokli par sociālajos tīklos, portālos un platformās redzētā atspoguļošanas dažādos bērna dzīves aspektos, darba autore noskaidroja, ka, pēc vecāku domām, redzētais visvairāk atspoguļojas tieši skolēnu uzvedībā un komunikācijā, mazāk viņu vērtībās.

No iegūtajiem rezultātiem autore secina, ka visi respondenti uzskata, ka sociālie tīkli, portāli un platformas atstāj ietekmi uz pusaudžu vērtībām, taču, pēc viņu domām, ir citi nozīmīgāki aspekti, piemēram, skolēnu uzvedība, kura tiek ietekmēta daudz vairāk nekā viņu vērtības.

4.20. att. Vecāku pieredze par vēršanos pie izglītības iestādes darbiniekiem saistībā ar problēmām, kas attiecas uz sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošanu

Analizējot iegūtos datus par vecāku pieredzi par vēršanos pie izglītības iestādes darbiniekiem saistībā ar problēmām, kas attiecas uz sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošanu, autore noskaidroja, ka lielākajai daļai jeb 29 respondentiem (85%) nav nācies vērsties pie izglītības iestādes darbiniekiem, taču 5 respondenti (15%) atzina, ka ir vērsušies pie izglītības iestādes darbiniekiem saistībā ar problēmām, kas attiecas uz skolēnu sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošanu.

Darba autore apkopojā informāciju par to, kādos gadījumos vecākiem ir nācies vērsties pie izglītības iestādes darbiniekiem saistībā ar problēmām, kas attiecas uz sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošanu. Ar vecāku sniegtajām atbildēm ir iespējams iepazīties 4.5. tabulā.

Vecāku atbildes par nepieciešamību vērsties pie izglītības iestādes darbiniekiem saistībā ar problēmām, kas attiecas uz sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošanu

Nr.p.k.	Klase, kurā mācās skolēns	Iemesls, kādēļ bija nepieciešams vērsties pie izglītības iestādes darbiniekiem
1.	5.b	“Dēls kādai no klases meitenēm aizsūtīja nepiedienīgu ziņu Whatsapp, tādēļ nācās problēmu risināt ar sociālo pedagogu, klases audzinātāju un meitenes vecākiem”.
2.	5.b	“Mana meita bija izveidojusi sev profilu “Tik Tok”, un daži zēni no viņas klases sāka rakstīt komentāros visādas rupjības un aizskarošas piezīmes”.
3.	5.e	“Izmantojot skolas datoru, meita bija iegājusi savā Facebook kontā un aizmirsu iziet no savas lapas. Klasesbiedri sarakstīja vairākus rupjus komentārus zem citu cilvēku ierakstiem”.
4.	6.a	“Ir bijuši vairāki gadījumi, kad kāds no klases kopējā Whatsapp grupā apsaukā viens otru un sūta bildes, kurās tiek izķēmota otra seja”.
5.	6.a	“Pagājušogad bija gadījums, kad klasē meitenei tika atņemts telefons un klasesbiedri pārsūtīja caur Whatsapp privātās fotogrāfijas uz savu telefonu, arī mans dēls tur bija piedalījies”.

Izvērtējot vecāku sniegtās atbildes, darba autore secina, ka vecākiem nepieciešams pievērst lielāku uzmanību tam, kādas darbības tiek veiktas dažādos sociālajos tīklos, portālos un platformās, kāda veida informācija pusaudžiem ir pieejama, kā šī informācija tiek izmantota un cik daudz laika tiek veltīts šāda veida nodarbēm.

Nepieciešams strādāt pie skolēnu izglītošanas attiecībā uz dažādu sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošanas kā arī pareizu masu mediju izmantošanas kopumā.

Papildus nepieciešams arī aktualizēt kopējo masu mediju ietekmi uz skolēnu vērtībām un šajā aspektā strādāt ne tikai pie skolēnu, bet arī skolēnu vecāku un klašu audzinātāju izglītošanas.

Secinājumi :

- Pētījumā iegūtie rezultāti liecina par to, ka sociālpedagoģiskās darbības programmā uzsvars jāliek uz sadarbības veicināšanu ar skolēnu klases

audzinātājām un vecākiem, kā nepieciešamība ir audzinātāju un vecāku informēšana par masu medijiem un to ietekmi uz skolēnu vērtībām.

- Izvērtējot intervijās iegūto informāciju, nepieciešams veicināt skolēnu izpratni par savstarpējās cieņas izrādīšanu interneta vidē.
- Izvērtējot 5.b klases audzinātājas atbildes uz intervijas laikā sniegtajiem jautājumiem un vecāku anketēšanas rezultātus, jāveicina 5.b klases skolēnu izpratne par interneta kā masu medija pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem.
- Pamatojoties uz skolēnu anketēšanas rezultātiem, sociālpedagoģiskās programmas izveidē uzsvars jāliek tieši uz tādiem masu medijiem kā internetu un mobilo telefonu, ņemot vērā, ka tieši šie mediji ierindojas starp skolēnu nozīmīgākajām vērtībām. Nepieciešams informēt skolēnus par šo masu mediju izmantošanas pozitīvajiem, kā arī negatīvajiem aspektiem.
- Sociālpedagoģiskās programmas izveidē jāiekļauj individuālais darbs ar skolēniem, lai veicinātu skolēnu izpratnes veidošanos par interneta kā masu medija negatīvo ietekmi.

5. SOCIĀLPEDAGOĢISKĀS DARBĪBAS PROGRAMMA 5. UN 6. KLASĒS VISPĀRIZGLĪTOJŠĀ SKOLĀ MASU MEDIJU NEGATĪVĀS IETEKMES MAZINĀŠANĀ VĒRTĪBU SISTĒMAS VEIDOŠANĀS ASPEKTĀ, TĀS APROBĀCIJA UN IEGŪTO REZULTĀTU ANALĪZE

Sociālpedagoģiskās darbības programma 5. un 6. klasēs vispārizglītojošā skolā masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanās aspektā (skat. 5.1. tabulu) tika izstrādāta, pamatojoties uz X sākumskolā veiktā pētījuma iegūtajiem datiem.

Darba autore iepriekš pētījumu veica X vidusskolā, taču sakarā ar institūcijas maiņu bija nepieciešams veikt atkārtotu pētījumu, lai noskaidrotu faktisko situāciju esošajā vidē X sākumskolā un spētu izstrādāt atbilstošu programmu, un veikt tās aprobāciju, tādēļ darba autore programmā iekļāva arī pētniecisko darbību.

Pamatojoties uz pētījumā iegūtajiem rezultātiem un pēc izglītības iestādes sociālā pedagoga ieteikuma, darba autore izvēlējās 5.b klasi, lai skolēniem organizētu informatīva rakstura nodarbības.

Programmas mērķis: mazināt masu mediju negatīvo ietekmi uz skolēnu vērtību sistēmas veidošanos.

Programmas aprobācijas laiks: no 2020. gada 24. februāra līdz 2020. gada 18. maijam.

Programma sevī ietver 6 darbības virzienus: pētniecisko darbību apzinot skolēnu masu mediju izmantošanas paradumus, sadarbību ar klašu audzinātājām, sadarbību ar skolēnu vecākiem, darbu ar 5.b klasi, sociālpedagoģiskās programmas izvērtēšanu un pētniecisko darbību apzinot izmaiņas skolēnu masu mediju izmantošanas paradumos saistībā ar attālinātā mācību procesa nodrošināšanu.

Sociālpedagoģiskās darbības programma 5. un 6. klasēs vispārizglītojošā skolā masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanās aspektā

Nr.p.k.	Veicamie uzdevumi	Laika periods	Darbības izpildītājs	Izmantotās metodes	Plānotais rezultāts	Iespējamie riski
1. Pētnieciskā darbība apzinot skolēnu masu mediju izmantošanas paradumus						
1.1.	Iegūt informāciju par skolēnu masu mediju izmantošanas paradumiem un nozīmīgākajām vērtībām, veicot atkārtotu pētījumu sakarā ar institūcijas maiņu.	Februāris	Darba autore	Anketēšana; kontentanalīze	Iegūta informācija par skolēnu masu mediju izmantošanas paradumiem un nozīmīgākajām vērtībām skolēnu izpratnē.	Skolēni nav ieinteresēti sadarboties ar viņiem nepazīstamu cilvēku.
1.2.	Iegūt padziļinātāku informāciju par skolēnu vērtībām.	Marts	Darba autore	Metodika “Manas vērtības”	Iegūta padziļinātāka informācija par skolēnu vērtībām.	Skolēni nevēlas veidot sadarbību.
1.3.	Intervēt klašu audzinātājas, lai noskaidrotu audzēkņu mediju izmantošanas paradumus.	Februāris	Darba autore; klašu audzinātājas	Intervēšana	Iegūta informācija par audzēkņu mediju izmantošanas paradumiem no klašu audzinātāju skatupunkta.	Klašu audzinātājas nav ieinteresētas sniegt intervijas.

1.4.	Intervēt skolas sociālo pedagogu, lai noskaidrotu aktuālākās problēmas, kas saistītas ar skolēnu masu mediju izmantošanu.	Marts	Darba autore; sociālais pedagogs	Intervēšana	Iegūta informācija par aktuālākajām problēmām saistībā ar masu mediju izmantošanu.	Intervijas gaitā netiek sniegta pilnvērtīga informācija.
1.5.	Iegūt informāciju no skolēnu vecākiem, lai noskaidrotu viņu informētību saistībā ar skolēnu masu mediju izmantošanu ikdienā un to ietekmi uz skolēnu vērtībām.	Marts	Darba autore;	Anketēšana	Iegūta informācija par to, cik lielā mērā vecāki ir informēti par skolēnu masu mediju izmantošanu ikdienā un to ietekmi uz skolēnu vērtībām.	Vecākiem trūkst laika un intereses, tādēļ nav iespējams izveidot sadarbību.
2. Sadarbība ar klašu audzinātājiem						
2.1.	Izveidot sadarbības grafiku ar 5.b klases audzinātāju, vienojoties par turpmāko darbību ar skolēniem.	Marts	Darba autore; 5.b klases audzinātāja	Pārrunas	Izstrādāts sadarbības plāns turpmākajai darbībai.	5.b klases audzinātāja nav ieinteresēta veidot turpmāku sadarbību.
2.2.	Informēt klašu audzinātājus par jaunākajām aktualitātēm	Maijs	Darba autore; sociālais pedagogs	Informatīva materiāla izgatavošana	Klašu audzinātāji ir informēti par medijiem kā vērtību sistēmas	Klašu audzinātāji izstrādāto materiālu

	saistībā ar medijiem kā vērtību sistēmas veidotājiem.				veidotājiem un viņiem ir pieejama informācija, ko izmantot turpmākajā darbā ar saviem audzēkņiem.	neuzskata par lietderīgu.
3. Sadarbība ar skolēnu vecākiem						
3.1.	Informēt vecākus par masu mediju ietekmi uz skolēnu vērtību sistēmas veidošanos, izmantojot “E-klasi”.	Maijs	Darba autore; sociālais pedagogs	Informatīva materiāla izgatavošana	Skolēnu vecāki ir informēti par masu mediju ietekmi uz skolēnu vērtībām, tai skaitā negatīvo ietekmi.	Vecāki izstrādāto materiālu neuzskata par lietderīgu.
4. Darbs ar 5.b klases skolēniem						
4.1.	Organizēt informatīvu nodarbību par cieņas izrādīšanu interneta vidē.	Marts	Darba autore; sociālais pedagogs	Situāciju spēle “Cieni sevi un citus internetā”; klases saliedēšanas spēle “Drošāks internets sākas ar tevi”	Skolēni iegūst padziļinātāku izpratni par cieņas izrādīšanu interneta vidē.	Skolēni nevēlas iesaistīties nodarbībā.
4.2.	Organizēt informatīvu nodarbību par masu mediju	Marts	Darba autore; sociālais pedagogs	Diskusija; grupu darbs	Skolēni apgūst prasmes izvērtēt mediju	Skolēni organizēto

	izmantošanas ētiskajām un morālajām vērtībām.				lietošanas ētiskos un morālos aspektus.	nodarbību neuztver nopietni.
4.3.	Demonstrēt mācību filmu skolēniem "Roberts" mobinga profilaksei interneta vidē un veidot diskusiju saistībā ar interneta kā masu medija pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem.	Marts	Darba autore; sociālais pedagogs	Mācību filma skolēniem "Roberts" mobinga profilaksei interneta vidē; diskusija	Skolēni iegūst padziļinātāku izpratni par mobinga problēmu interneta vidē un interneta kā masu medija pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem.	Skolēni neizrāda interesi par filmas skatīšanos.
4.4. *	Organizēt nodarbību pēc mācību filmas "Roberts" noskatīšanās.	Aprīlis	Darba autore; sociālais pedagogs	Diskusija; grupu darbs	Skolēni papildina un nostiprina savas zināšanas par mobinga mazināšanu interneta vidē.	Skolēni nav ieinteresēti tālākai sadarbībai.
4.5. *	Organizēt noslēguma nodarbību pēc mācību filmas "Roberts" noskatīšanās.	Aprīlis	Darba autore; sociālais pedagogs	Diskusija; metodika "Klases līgums"; atgriezeniskā saite	Skolēni nostiprina iepriekšējās nodarbībās iegūtās zināšanas par mobinga mazināšanu interneta vidē.	Skolēni atsakās iesaistīties un līdzdarboties nodarbībā.

4.6.	Veikt individuālo darbu ar skolēniem.	Maijs	Darba autore; sociālais pedagogs	Saruna; pašaudzināšanas programma	Skolēni izprot interneta kā masu medija negatīvo ietekmi.	Individuālajam darbam izvēlētie skolēni atsakās sadarboties.
5. Sociālpedagoģiskās programmas izvērtēšana						
5.1.	Izvērtēt programmas aprobāciju un analizēt iegūtos rezultātus.	Maijs	Darba autore; sociālais pedagogs, 5.b klases audzinātāja	Pārrunas; ekspertatzinuma metode	Izstrādātā sociālpedagoģiskā programma ir veicinājusi pozitīvas izmaiņas un mazinājusi masu mediju negatīvo ietekmi uz skolēnu vērtību sistēmas veidošanos.	Piesaistītie eksperti nav ieinteresēti izstrādātās programmas efektivitātes izvērtēšanā.
6. Pētnieciskā darbība apzinot izmaiņas skolēnu masu mediju izmantošanas paradumos saistībā ar attālinātā mācību procesa nodrošināšanu						
6.1.	Iegūt informāciju par izmaiņām skolēnu masu mediju izmantošanas paradumos.	Maijs	Darba autore	Anketēšana; kontentanalīze	Iegūta informācija par izmaiņām skolēnu masu mediju izmantošanas paradumos saistībā ar attālinātā mācību procesa nodrošināšanu.	Skolēni nav ieinteresēti piedalīties atkārtotas anketēšanas veikšanā.

** Ņemot vērā koronavīrusa jeb COVID-19 uzliesmojumu valstī un attālinātā mācību procesa nodrošināšanu, konkrētās nodarbības klātienē novadīt nebija iespējams. Pēc 5.b klases audzinātājas rekomendācijas nodarbības netika īstenotas interneta vidē, jo skolēni ir ļoti aizņemti mācību darbā un ne vienmēr konkrētā laikā visiem skolēniem ir pieeja internetam un datoram, jo daudzi skolēnu vecāki strādā attālināti un mājās vienlaicīgi nav pieejas vairākiem datoriem.*

Pētnieciskā darbība apzinot skolēnu masu mediju izmantošanas paradumus

Sakarā ar institūcijas maiņu, darba autore kā pirmo darbības virzienu izvirzīja pētniecisko darbību apzinot skolēnu masu mediju izmantošanas paradumus, lai noskaidrotu faktisko situāciju izglītības iestādē (skat. 4. nodaļu).

Darba autore informācijas iegūšanai izmantoja vairākas metodes, kā viena no tām bija skolēnu anketēšana. Kopumā izglītības iestādē 5. un 6. klasēs ir 10 klases, taču pēc sociālās pedagoges ieteikuma un klašu audzinātāju piekrišanas, darba autore izvēlējās 4 klases, kurās tika veikts pētījums. Skolēnu anketēšana tika veikta ar mērķi iegūt informāciju par skolēnu masu mediju izmantošanas paradumiem un nozīmīgākajām skolēnu vērtībām.

Lai iegūtu padziļinātāku informāciju par skolēnu nozīmīgākajām vērtībām, darba autore izmantoja arī metodiku "Manas vērtības", kā rezultātā bija iespējams noteikt skolēnu trīs visaugstāk novērtētās vērtības, attiecīgi pēc konkrētās klases.

Kā metodika tika izmantota arī intervēšana. Intervijas ar klašu audzinātājām tika veiktas ar mērķi noskaidrot, cik lielā mērā klases audzinātājas ir informētas par savas audzināmās klases audzēkņu masu mediju izmantošanu un kādā veidā šī informācija tiek izmantota. Papildus tika veikta intervija arī ar izglītības iestādes sociālo pedagogu, lai noskaidrotu aktuālākās problēmas, kas saistītas ar skolēnu masu mediju izmantošanu.

Kā pēdējā metode tika izmantota skolēnu vecāku anketēšana, ar mērķi noskaidrot vecāku informētību saistībā ar skolēnu masu mediju izmantošanu ikdienā un to ietekmi uz skolēnu vērtībām.

Pamatojoties uz pētījumā iegūtajiem rezultātiem, darba autore sociālpedagoģiskās darbības programmā iekļāva atbilstošus uzdevumus tālākam darbam ar skolēniem, kā arī atbilstošus uzdevumus tālākai sadarbībai ar klašu audzinātājām un skolēnu vecākiem.

Sadarbība ar klašu audzinātājām

Sadarbība ar klašu audzinātājām bija nozīmīga, lai būtu iespējams izveidot sadarbības grafiku ar 5.b klases audzinātāju, sekmējot turpmākās sadarbības iespējas ar 5.b klases skolēniem, tai skaitā arī individuālo darbu, izvēloties piemērotākos skolēnus un informējot klases audzinātāju par individuālā darba gaitu un rezultātiem. Kā arī, lai informētu klašu audzinātājas par jaunākajām aktualitātēm saistībā ar medijiem kā vērtību sistēmas veidotājiem. Darba autore izstrādāja informatīvu vēstuli, kurā sniedza nelielu ieskatu no pētījumā iegūtajiem rezultātiem attiecībā uz medijiem kā vērtību sistēmas veidotājiem, kā arī šīs tēmas aktualitātes teorētisko pamatojumu un

noderīgu informāciju un materiālus darbam ar skolēniem (skat. 18. pielikumu). Vēstule klašu audzinātājiem tika nosūtīta ar skolas sociālās pedagoģes palīdzību, izmantojot “E-klasi”.

Sadarbība ar skolēnu vecākiem

Sadarbība ar skolēnu vecākiem bija nepieciešama, lai informētu skolēnu vecākus par masu mediju ietekmi uz skolēnu vērtību sistēmas veidošanos. Darba autore izstrādāja informatīvu vēstuli, kurā sniedza nelielu ieskatu no pētījumā iegūtajiem rezultātiem, aktualizēja šīs tēmas teorētisko pamatojumu un pievienoja noderīgu informāciju un materiālus (skat. 19. pielikumu). Informatīvā vēstule skolēnu vecākiem tika nosūtīta ar sociālās pedagoģes palīdzību, izmantojot “E-klasi”.

Darbs ar 5.b klases skolēniem

Darbu ar skolēniem autore īstenoja divos virzienos. Kā pirmais virziens darbā ar skolēniem bija informatīvu nodarbību organizēšana. Pēc sociālā pedagoga ieteikuma un sarunas ar klases audzinātāju, darba autore kā mērķauditoriju nodarbību organizēšanai izvēlējās 5.b klasi, jo šajā klasē aktuālas dažādas problēmas, kas saistītas ar masu medijiem un to izmantošanu, piemēram, mobings interneta vidē, tādēļ kā nepieciešamība bija skolēnu izpratnes veicināšana par savstarpējās cieņas izrādīšanu internetā, kā arī interneta kā masu medija pozitīvo un negatīvo aspektu aktualizēšana. Realizēto nodarbību grafiku iespējams aplūkot zemāk esošajā tabulā.

5.2. tabula

Nodarbības 5.b klases skolēniem

Nr.p.k.	Datums	Nodarbības nosaukums	Dalībnieku skaits
1.	02.03.2020.	Cieņas izrādīšana interneta vidē	25
2.	09.03.2020.	Masu mediju izmantošanas ētiskās un morālās vērtības	26
3.	11.03.2020.	Mācību filmas “Roberts” skatīšanās kopā ar pedagogu	26

Kopumā 5.b klases skolēniem tika organizētas 3 nodarbības. Darba autore nodarbību saturā vairāk akcentēja tieši interneta kā masu medija ietekmi, pamatojoties uz skolēnu anketēšanā

iegūtajiem rezultātiem, jo tajos atspoguļojās, ka internets ir viens no visbiežāk izmantotajiem masu medijiem 5. un 6. klasēs. Jāņem vērā, ka skolēni kā visvairāk izmantoto mediju minēja mobilo telefonu, taču tā kā mobilā telefona izmantošana lielākoties ir saistīta ar interneta pieejamību, darba autore kā prioritāti izvirzīja tieši interneta kā masu medija negatīvās ietekmes mazināšanu.

Nodarbība par cieņas izrādīšanu interneta vidē tika veidota ar mērķi padziļināt skolēnu izpratni par drošu interneta izmantošanu un cieņas izrādīšanu internetā. Nodarbības laikā darba autore ar skolēniem izspēlēja divas spēles – klases saliedēšanas spēli “Drošāks internets sākas ar tevi” (skat. 12.pielikumu) un situāciju spēli “Cieni sevi un citus internetā” (skat. 13. pielikumu).

Ar spēles “Drošāks internets sākas ar tevi” palīdzību, darba autore veicināja draudzīgas atmosfēras veidošanos klasē un vērsa skolēnu uzmanību uz interneta kā masu medija drošu izmantošanu ikdienā. Skolēniem tika izdalītas darba lapas un paskaidroti spēles noteikumi. Kad tika noskaidrots spēles uzvarētājs – skolēns, kurš pirmais pabeidza aizpildīt darba lapu, skolēni dalījās savās pārdomās, vērsot uzmanību uz to, cik ikdienā viņi ir piesardzīgi attiecībā uz interneta izmantošanu.

Savukārt situāciju spēle “Cieni sevi un citus internetā” sekmēja skolēnu izpratnes veidošanos par to, ka pastāv dažādas atšķirības, kā katrs cilvēks var uztvert vienu un to pašu situāciju interneta vidē un veicināja skolēnu izpratni par cieņas un iecietības ievērošanu vienam pret otru. Skolēni tika sasēdināti aplī un aicināti izvilkt vienu no iepriekš sagatavotajām kartītēm. Katrs skolēns kartīti izlasīja un pie sevis pārdomāja to, kā viņš justos, ja uz kartītes rakstītais notiku ar viņu. Darba autore izvēlējās skolēnu, kurš pirmais dalījās ar savu situāciju un aicināja skolēnu īsi pastāstīt par to, kā viņš justos un rīkotos konkrētajā situācijā, kā arī lūdza skolēnu dalīties savā pieredzē saistībā ar šo tēmu. Pēc tam, kad skolēns bija dalījies ar savām pārdomām un pieredzi, autore lūdza arī pārējos skolēnus komentēt šo situāciju un atklāt to, kā viņi justos un rīkotos šādā situācijā uzsverot to, ka atbildes var atšķirties, jo katrs cilvēks situāciju var uztvert atšķirīgi. Šādā veidā spēle tika turpināta līdz brīdim, kad visi skolēni bija tikuši pie vārda un nolasījuši savu kartīti. Nodarbības noslēgumā autore ar skolēniem veica atgriezenisko saiti un skolēni dalījās savās pārdomās.

Kā nākošā tika organizēta nodarbība par masu mediju izmantošanas ētiskajām un morālajām vērtībām ar mērķi veicināt skolēnu izpratni par pieklājības normu un ētisko principu ievērošanu, izmantojot masu medijus (skat. 14. pielikumu). Ar skolēniem tika pārrunāts tas, ka līdzīgi kā atrodoties dažādās sabiedriskās vietās, piemēram, skolā, nepieciešams ievērot ētikas un morāles principus, tā pat nepieciešams ievērot šādus principus izmantojot masu medijus, it īpaši internetu. Tālāk darba autore skolēnus sadalīja grupās un viņu uzdevums bija izveidot plakātus, kas atspoguļo pozitīvus, kā arī negatīvus piemērus saistībā ar ētikas un morāles principu ievērošanu, izmantojot

masu medijus. Kad plakāti tika izveidoti, katrai grupai tika dotas trīs minūtes, lai klases priekšā prezentētu savu plakātu un dalītos savos piemēros ar citiem skolēniem. Darba autore spilgtākos piemērus fiksēja uz tāfeles, lai būtu iespējams veidot diskusiju ar skolēniem par to, kāda rīcība ir un nav pieņemama, izmantojot masu medijus. Skolēni tika aicināti dalīties savā pieredzē saistībā ar sniegtajiem piemēriem. Nodarbības noslēgumā ar skolēniem tika veikta atgriezeniskā saite un skolēni dalījās savās sajūtās par nodarbību un tās gaitu, kā arī darba autore, līdzīgi kā nodarbības sākumā, akcentēja to, ka arī izmantojot dažādus masu medijus, nepieciešams ievērot ētiskos un morālos principus.

Nākamās nodarbības laikā darba autore skolēniem demonstrēja mācību filmu “Roberts”, nodarbības mērķis bija sekmēt skolēnu izpratnes veidošanos par ņirgāšanās problēmu interneta vidē un interneta kā masu medija pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem (skat. 15. pielikumu). Pēc mācību filmas noskatīšanās, ar skolēniem tika pārrunāti neskaidrie jautājumi saistībā ar filmas saturu un skolēniem tika uzdoti jau iepriekš sagatavoti jautājumi. Nodarbības turpinājumā ar skolēniem tika pārrunātas atšķirības filmas pozitīvajā un negatīvajā atrisinājumā, kā arī tika veidota diskusija par interneta kā masu medija pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem. Nodarbības noslēguma darba autore aicināja skolēnus līdz nākamajai nodarbībai padomāt par pazīmēm, kas raksturo ņirgāšanos interneta vidē, kā arī ar skolēniem tika veidota atgriezeniskā saite par nodarbību un tās gaitu.

Kā otro darbības virzienu autore izvirzīja individuālo darbu ar skolēniem. Darba autore veica individuālas sarunas ar divām skolniecēm. Lai nodrošinātu anonimitāti un ievērotu konfidencialitātes principu, skolnieču vārdi tika mainīti. Individuālais darbs tika realizēts, izmantojot video zvana opciju sociālajā platformā “Whatsapp”.

Darba autore telefoniski sazinājās ar skolēnu vecākiem, lai saskaņotu individuālo darbu, kā arī informētu par individuālā darba gaitu un rezultātiem. Papildus, individuālais darbs tika saskaņots arī ar izglītības iestādes sociālo pedagogu. Kā arī noslēdzoties individuālajam darbam, par darba gaitu un rezultātiem tika informēta arī klases audzinātāja.

Skolnieces individuālajam darbam tika izvēlētas pamatojoties uz klases audzinātājas un sociālās pedagoģes ieteikuma, kā arī pēc sazināšanās ar skolēnu vecākiem, tika pārrunāti pamatojumi individuālā darba nepieciešamībai (skat. 5.3. tabulu), kā arī pārrunāts tas, kādā veidā iespējams virzīt individuālā darba gaitu.

Individuālā darba nepieciešamības pamatojums

Nr.p.k.	Vārds	Pamatojums
1.	Anna	Skolniece ļoti daudz laika pavada mobilajā telefonā, izmantojot dažādus sociālos tīklus. Līdz ar attālinātā mācību procesa nodrošināšanu, radušās grūtības sava brīvā laika organizēšanā, jo tas lielākoties tiek aizpildīts ar mobilā telefona izmantošanu. Jāuzsver, ka arī iepriekš skolniece savā ikdienā aktīvi izmantoja dažādus sociālos tīklus, arī atrodoties skolā, taču šobrīd sociālo tīklu izmantošana ikdienā ir kļuvusi vēl aktuālāka.
2.	Zane	Grūtības pieslēgties mācību procesam, jo labprātāk savu laiku pavada internetā, skatoties filmas. Līdz ar attālinātā mācību procesa nodrošināšanu, radušās grūtības laicīgā mājasdarbu izpildē, ir bijuši gadījumi, kad par laicīgi neiesniegtiem mājasdarbiem skolniece saņēmusi “nv”. Grūtības pieslēgties mācībām, jo mazinājusies motivācija.

Kā metodi individuālajam darbam autore izvēlējās pašaudzināšanas programmas izveidi (skat. 20. pielikumu).

Skolnieces Annas pašaudzināšanas programmā uzsvars tika likts uz sociālo tīklu izmantošanas mazināšanu skolnieces ikdienā, akcentējot tādus uzdevumus kā brīvā laika aizpildīšanu ar lietderīgām aktivitātēm un sekošanu līdzī patērētajam laika daudzumam, kuru skolniece pavada sociālajos tīklos. Skolniece divu nedēļu garumā programmā fiksēja paveikto un neveiksmes saistībā ar programmā izvirzīto darbību izpildi (skat. 21. pielikumu).

Realizējot individuālo darbu, darba autore ar skolnieci sazinājās 3 reizes (skat. 5.4. tabulu). Pirmās sarunas laikā tika pārrunātas grūtības, ar kurām skolniece saskaras šobrīd, ņemot vērā esošo situāciju un pārrunāja iespējas, kādā veidā skolniece savu brīvo laiku var aizpildīt lietderīgi. Sarunas laikā notika vienošanās par programmas izstrādi, kā arī tika saskaņots programmas pamatojums, mērķis, uzdevumi, realizācijas laiks un atbalsta personas. Otrās sarunas laikā tika pārrunāta programmas realizācijas norise, kā arī darba autore skolnieci motivēja turpināt iesākto darbu, vēlreiz pārrunājot un akcentējot izstrādātas programmas mērķi un darbības, ar kurām skolniecei iespējams aizpildīt savu brīvo laiku. Savukārt trešās sarunas laikā tika pārrunāta programmas efektivitāte un veidota atgriezeniskā saite par programmas īstenošanu, kā arī sarunas

laikā tika pārrunātas turpmākās iespējas programmas realizēšanā. Sarunas laikā skolniece ar darba autori vienojās par programmas realizācijas laika pagarināšanu uz 3 nedēļām kā arī turpmāko komunikāciju saistībā ar atgriezeniskās saites veidošanu.

Savukārt skolnieces Zanes pašaudzināšanas programmā tika akcentēta nepieciešamība sekmēt laicīgu mājasdarbu izpildi, izvirzot tādas uzdevumus kā “darāmo darbu” sarakstu sastādīšanu un mājasdarbu izpildes izvirzīšanu kā prioritāti. Divu nedēļu garumā skolniece izveidotajā programmā fiksēja paveikto un neveiksmes saistībā ar programmā izvirzīto darbību izpildi (skat. 22. pielikumu).

Arī individuālā darba realizēšanā ar skolnieci Zani, saziņa notika 3 reizes (skat. 5.5. tabulu). Pirmās sarunas laikā ar skolnieci tika pārrunātas grūtības, ar kurām skolniece saskaras šobrīd, ņemot vērā attālināto mācību procesu kā arī tika apspriestas iespējas, kā skolniecei mācību procesu izvirzīt kā prioritāti savās ikdienas darbībās. Sarunas laikā notika vienošanās par programmas izstrādi, kā arī tika saskaņots programmas pamatojums, mērķis, uzdevumi, realizācijas laiks un atbalsta personas. Otrās sarunas laikā tika pārrunāta programmas norise, kā arī darba autore motivēja skolnieci turpināt iesāktās programmas realizēšanu, vēlreiz pārrunājot programmas mērķi un aktualizējot iespējamās darbības, lai sekmētu savlaicīgu mājasdarbu izpildi. Trešās sarunas laikā tika pārrunāta programmas efektivitāte un tika veidota atgriezeniskā saite par programmas īstenošanu, kā arī sarunas laikā darba autore ar skolnieci pārrunāja turpmākās iespējas programmas realizēšanā. Sarunas laikā darba autore ar skolnieci vienojās par iespēju arī turpmāk sazināties ar darba autori, ja skolniecei nākotnē radīsies vēlme turpināt esošo programmu vai strādāt pie jaunas programmas izveides.

Individuālais darbs ar 5.b klases skolnieci Annu

Datums	Sarunas mērķis	Sarunas norise	Veiktās darbības
04.05.2020.	<p>1. Pārrunāt grūtības, ar kurām skolniece saskaras šobrīd, ņemot vērā attālināto mācību procesu.</p> <p>2. Rast iespējas, kā skolniecei lietderīgi aizpildīt savu brīvo laiku.</p>	<p>Kā atzīst skolniece, šobrīd viņai vislielākās grūtības sagādā sava laika plānošana, jo liela daļa brīvā laika tiek pavadīta sociālajos tīklos, it īpaši “Tik Tok” un “Youtube”, tas būtiski ietekmējis arī miega režīmu.</p> <p>Darba autore ar skolnieci pārrunā iespējas, kā lietderīgāk aizpildīt savu brīvo laiku, piemēram, nodarbojoties ar sportiskām aktivitātēm, lasot grāmatas. Sarunas laikā skolniece stāsta, ka viņai patīk zīmēt un gatavot ēst.</p>	<p>Tiek sastādīta pašaudzināšanas programma 2 nedēļām, lai mazinātu sociālo tīklu izmantošanu ikdienā un brīvo laiku aizpildītu ar lietderīgām nodarbēm. Tiek pārrunāts un saskaņots programmas pamatojums, mērķis, uzdevumi, realizācijas laiks un atbalsta personas.</p>
11.05.2020.	1. Pārrunāt pašaudzināšanas programmas norisi.	Skolniece atzīst, ka pirmā nedēļa bijusi grūta, jo tā kā nav jāiet uz skolu un ir daudz brīva laika,	Vēlreiz tiek pārrunāts programmas mērķis un aktualizētas darbības, ar kurām

	2. Motivēt skolnieci turpināt programmas realizēšanu.	<p>lielākā daļa no tā tiek pavadīta, izmantojot sociālos tīklus.</p> <p>Darba autore vērs uzmanību uz to, ka programma var sniegt pozitīvus rezultātus arī 2 nedēļu laikā. Ar skolnieci tiek pārrunāti pozitīvie ieguvumi saistībā ar programmas realizēšanu.</p>	iespējams aizpildīt savu brīvo laiku.
18.05.2020.	<p>1. Noskaidrot pašaudzināšanas programmas efektivitāti, pārrunāt veiksmes un neveiksmes attiecībā uz programmas uzdevumu izpildi. Veidot atgriezenisko saiti.</p> <p>2. Pārrunāt turpmākās iespējas programmas realizēšanā.</p>	<p>Pēc skolnieces domām, programma ir bijusi vērtīga, jo tā motivēja vairāk pārdomāt savas darbības. Skolniece atzīst, ka sākuma posmā bija grūti sevi motivēt, jo sociālo tīklu izmantošana ikdienā ir kā ieradums.</p> <p>Skolniece apņemas programmu turpināt, jo vēlas vasaras brīv laikā vairāk laika kopā pavadīt ar saviem draugiem un mazāk</p>	Programmas realizācijas laiks tiek pagarināts līdz 8.jūnijam. Kā galvenā atbalsta persona programmas realizācijas turpināšanā būs skolnieces mamma, bet nepieciešamības gadījumā skolniece sazināsies ar darba autori, lai pārrunātu kādas radušās problēmas un veiktu atgriezenisko saiti pēc 3 nedēļām.

		izmantot sociālos tīklus. Skolniece kā iespēju apsver arī programmas realizēšanu kopā ar draudzenēm, lai process būtu interesantāks.	
--	--	--	--

Individuālais darbs ar 5.b klases skolnieci Zani

Datums	Sarunas mērķis	Sarunas norise	Veiktās darbības
04.05.2020.	<p>1. Pārrunāt grūtības, ar kurām skolniece saskaras šobrīd, ņemot vērā attālināto mācību procesu.</p> <p>2. Rast iespējas, kā mācību procesu izvirzīt kā prioritāti ikdienas darbībās.</p>	<p>Sarunas laikā ar skolnieci, darba autore noskaidroja, ka viņai šobrīd problēmas sagādā motivācijas trūkums un laicīga mājasdarbu izpilde, jo bieži vien interneta izmantošana vairāk novērš uzmanību, nekā palīdz mācību procesā.</p> <p>Darba autore ar skolnieci pārrunā iespējas, kā plānot savu brīvo laiku, piemēram, izmantojot “darāmo darbu” sarakstu, izvirzot prioritātes darāmajos darbos.</p>	<p>Tiek sastādīta pašaudzināšanas programma 2 nedēļām, lai sekmētu laicīgu mājasdarbu izpildi. Tiek pārrunāts un saskaņots programmas pamatojums, mērķis, uzdevumi, realizācijas laiks un atbalsta personas.</p>
11.05.2020.	1. Pārrunāt pašaudzināšanas programmas norisi.	Skolniece norāda, ka pirmās četras dienas bija visai grūtas, bet tā kā bija uzstādīts mērķis, viņa vēlējās to sasniegt.	Vēlreiz tiek pārrunāts programmas mērķis un aktualizētas iespējamās darbības,

	2. Motivēt skolnieci turpināt programmas realizēšanu.	Darba autore skolnieci motivē turpināt iesākto darbību programmas realizācijā, vēršot uzmanību uz to, ka tuvojas vasaras brīvlaiks, tādēļ laicīgi nepieciešams nokārtot visus darbus, kas saistīti ar skolu.	lai sekmētu laicīgu mājasdarbu izpildi.
18.05.2020.	1. Noskaidrot pašaudzināšanas programmas efektivitāti, pārrunāt veiksmes un neveiksmes attiecībā uz programmas uzdevumu izpildi. Veidot atgriezenisko saiti. 2. Pārrunāt turpmākās iespējas programmas realizēšanā.	Programmas realizācija tiek novērtēta pozitīvi. Skolniece atzīst, ka jūtas vairāk motivēta un sekošana līdzī savām paveiktajām un nepaveiktajām darbībām katru dienu, palīdzēja laicīgāk izpildīt un iesniegt mājasdarbus. Sarunas laikā skolniece izrāda interesi par esošās programmas turpināšanu, kā arī jaunas programmas sastādīšanu, kuras mērķis būtu vērsts uz ģitārspēles apguvi.	Notiek vienošanās par iespēju turpmāk sazināties ar darba autori, ja skolniece vēlēšies turpināt esošo programmu vai sastādīt jaunu.

Sociālpedagoģiskās programmas izvērtēšana

Lai būtu iespējams veikt sociālpedagoģiskās darbības programmas izvērtēšanu, tika izmantota ekspertatzinuma metode. Darba autore izvēlējās 2 nozares ekspertes, kuras ir kompetentas izstrādātās programmas izvērtēšanā, pamatojoties uz ekspertu ieņemamo amatu un pedagoģisko darba pieredzi (skat. 5.6. tabulu). Kā viena no ekspertēm tika izvēlēta izglītības iestādes sociālā pedagoģe (skat. 23. pielikumu) un kā otra eksperte tika izvēlēta 5.b klases audzinātāja (skat. 24. pielikumu).

5.6. tabula

Izvēlēto ekspertu raksturojums

Nr.p.k.	Amats	Izglītība	Pedagoģiskā darba pieredze
1.	Sociālais pedagogs	Bakalaura grāds sociālajā pedagoģijā un sociālajā darbā	12 gadi
2.	5. b klases audzinātāja	Bakalaura grāds pedagoģijā	40 gadi

Pēc piesaistīto ekspertu domām, izstrādātās sociālpedagoģiskās darbības programmas tēma ir aktuāla, kā arī nepieciešama. Programmas realizēšana izglītības iestādē tiek novērtēta pozitīvi. Abas ekspertes norāda, ka izstrādātā programma spēj mazināt masu mediju negatīvo ietekmi uz skolēnu vērtību sistēmas veidošanos. Pēc sociālās pedagoģes domām, programmā izvirzīto uzdevumu efektivitāti būtu iespējams izvērtēt pēc 1.mācību semestra, savukārt 5.b klases audzinātāja uzskata, ka ir grūti noteikt termiņu, cik ilgā laikā uzdevumi varētu dot rezultātus, ņemot vērā tēmas sarežģītību un to, ka katrā klasē laika posms varētu būt atšķirīgs. Abas ekspertes atzina, ka programmu ir iespējams realizēt izglītības iestādē, tai skaitā arī 5. un 6. klasēs, kur skolēniem šī tēma ir aktuāla. Kā norāda sociālā pedagoģe, izstrādāto programmu būtu vērtīgi ieviest visās skolās kā regulāru pasākumu kopumu, kā arī nākošā mācību gadā sociālā pedagoģe vēlas programmu atkārtoti realizēt izglītības iestādē.

Pētnieciskā darbība apzinot izmaiņas skolēnu masu mediju izmantošanas paradumos saistībā ar attālinātā mācību procesa nodrošināšanu

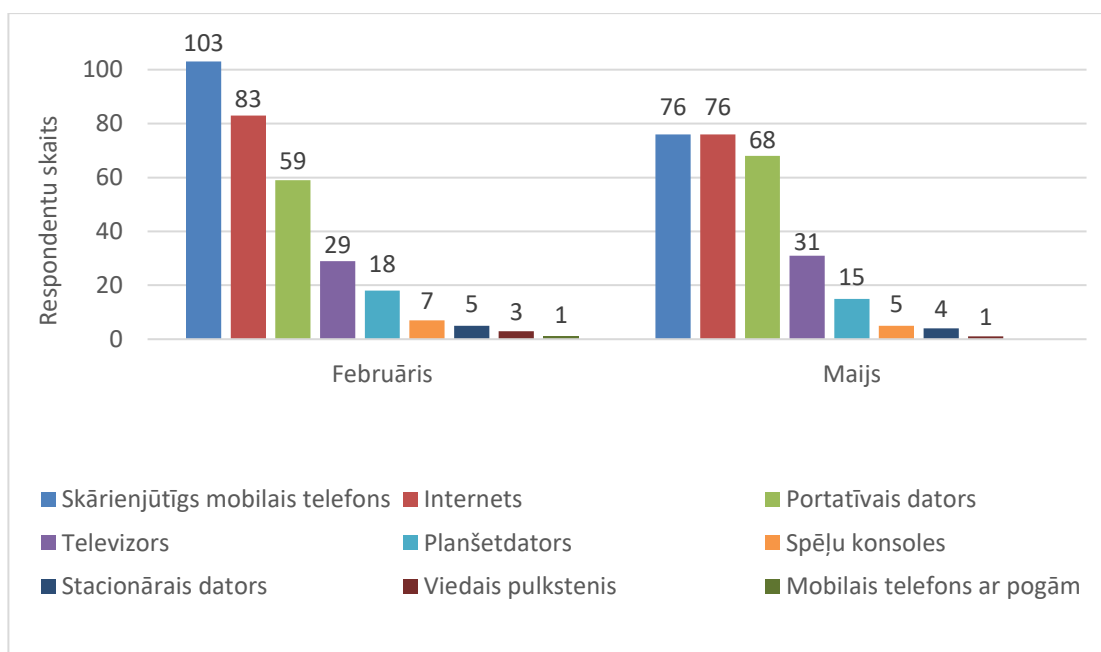
Sakarā ar izmaiņām un esošo situāciju valstī, darba autore veica atkārtotu skolēnu anketēšanu ar mērķi iegūt informāciju par to, kādos aspektos ir mainījusies skolēnu masu mediju izmantošana, un labāk izprast, kādā virzienā nepieciešams strādāt turpmāk.

Anketēšanā piedalījās 76 respondenti, no tiem 34 zēni un 42 meitenes. Respondentu skaitu un sadalījumu atbilstoši klasēm iespējams aplūkot zemāk esošajā tabulā.

5.7. tabula

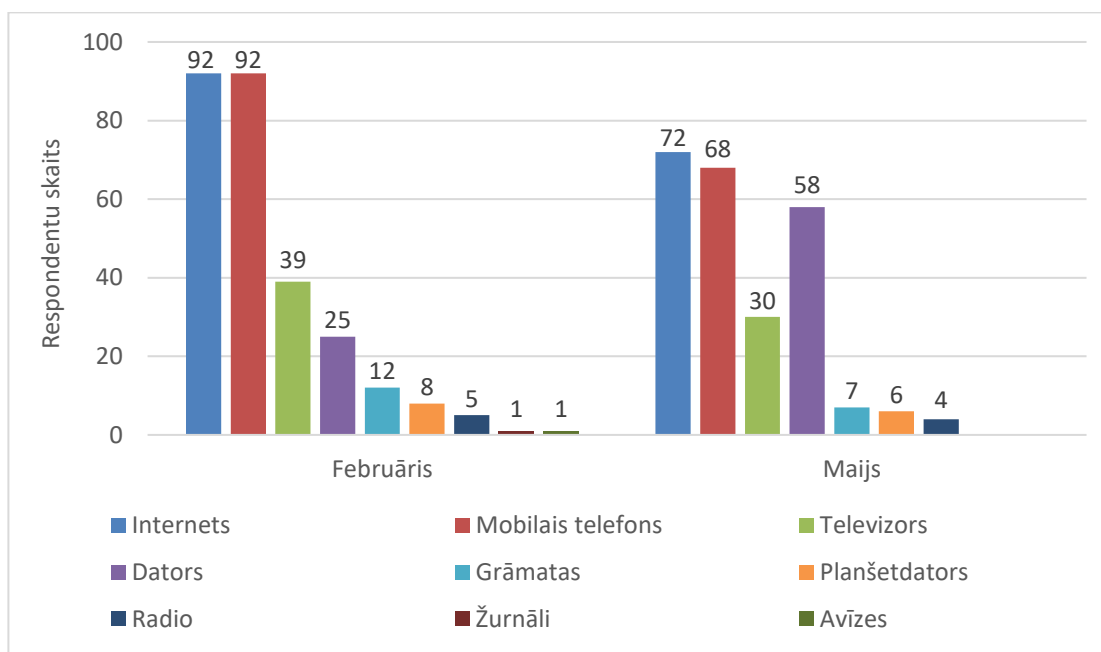
Atkārtotās anketēšanas respondentu skaits

Klase	Kopējais respondentu skaits	Zēnu skaits	Meiteņu skaits	Kopējais respondentu skaits atbilstoši klasēm
5.b	20	7	13	39
5.e	19	10	9	
6.a	22	12	10	37
6.e	15	5	10	

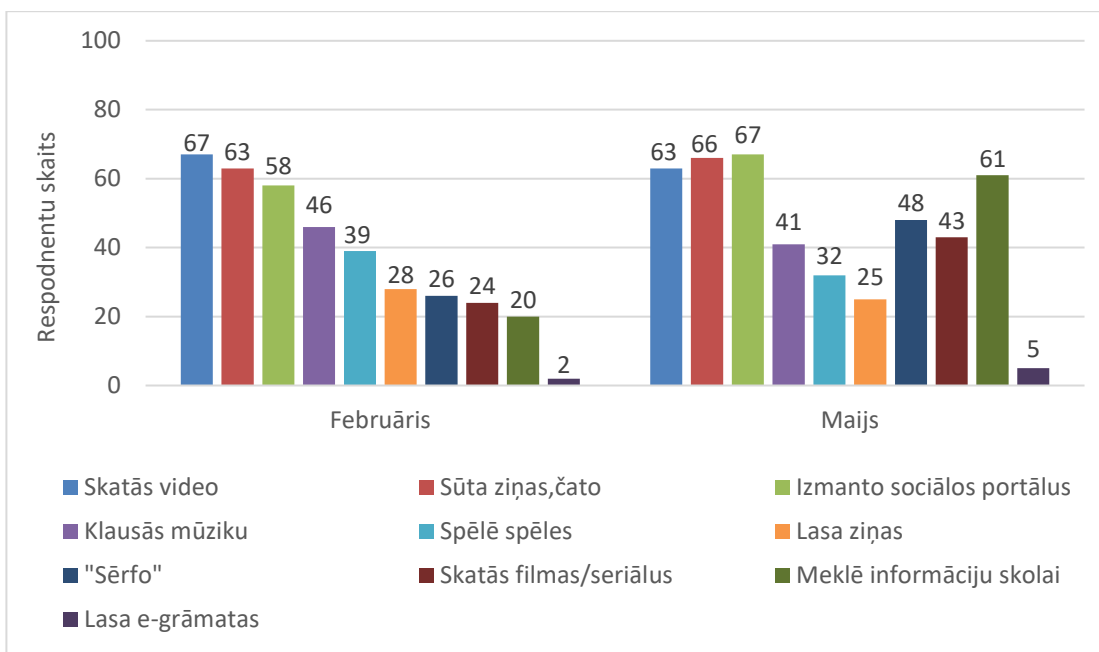
5.1. att. Pieejamo informācijas tehnoloģiju skolēnu ikdienā salīdzinājums

Apkopojot iegūto informāciju par skolēniem pieejamām informācijas tehnoloģijām un salīdzinot respondentu sniegtās atbildes ar iepriekš iegūto informāciju, autore noskaidroja, ka būtiski palielinājusies portatīvā datora pieejamība, ko iespējams skaidrot ar šīs informācijas tehnoloģijas pieprasījuma palielināšanos, ņemot vērā, ka šobrīd mācību process tiek nodrošināts attālināti.

5.2. att. Katru dienu izmantoto masu mediju salīdzinājums

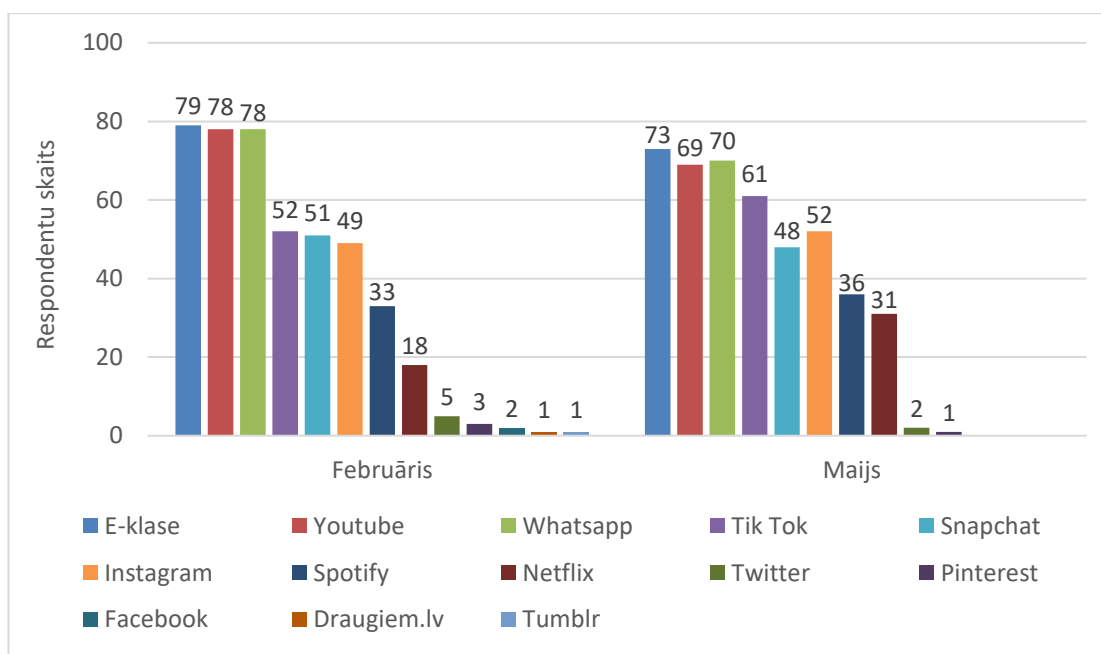
Analizējot iegūtos rezultātus attiecībā uz masu mediju izmantošanas biežumu un salīdzinot iegūtos rezultātus ar iepriekš iegūto informāciju, darba autore noskaidroja, ka katru dienu ievērojami palielinājusies tāda medija kā datora izmantošana. Datora izmantošanas straujo pieaugumu iespējams skaidrot ar attālinātā mācību procesa realizēšanu, taču būtiski pievērst uzmanību tam, vai skolēni šo mediju izmanto mācību procesam vai izklaides nolūkos.

5.3. att. Skolēnu katru dienu veikto darbību internetā salīdzinājums

Izvērtējot respondentu sniegtās atbildes par veiktajām darbībām internetā un salīdzinot iegūtos rezultātus ar iepriekš iegūto informāciju, darba autore noskaidroja, ka būtiskākās izmaiņas katru dienu veiktajās darbībās internetā iespējams novērot attiecībā uz sociālo portālu izmantošanu, “sērfošanu” jeb laika pavadīšanu internetā bez noteikta nolūka, filmu un seriālu skatīšanos, kā arī nepieciešamās informācijas meklēšanu skolai.

No iegūtajiem rezultātiem autore secina, ka katru dienu palielinājušās ne tikai tādas darbības, kas saistītas ar mācību procesu, piemēram, informācijas meklēšana skolai, bet arī darbības, kas saistītas ar brīvā laika pavadīšanu un izklaidi, piemēram, sociālo tīklu izmantošana un “sērfošana” jeb laika pavadīšana internetā bez noteikta nolūka.

5.4. att. Katru dienu izmantoto sociālo tīklu, portālu un platformu salīdzinājums

Apkopojot iegūto informāciju par katru dienu izmantotajiem sociālajiem tīkliem, portāliem un platformām un salīdzinot iegūtos rezultātus ar iepriekš iegūto informāciju, darba autore noskaidroja, ka visbūtiskākās izmaiņas iespējams novērot attiecībā uz tādu sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošanu kā “Tik Tok” un “Netflix”.

No iegūtajiem rezultātiem darba autore secina, ka palielinājies tādu sociālo tīklu, portālu un platformu pieprasījums, kuri saistīti ar brīvā laika pavadīšanu un izklaidi, taču jāakcentē, ka arī iepriekšējie dati liecina par to, ka dažādu sociālo tīklu, portālu un platformu pieprasījums ir pietiekami liels.

Iegūtie rezultāti liecina par to, ka attālinātais mācību process ir ietekmējis skolēnu masu mediju izmantošanas tendences. Ņemot vērā, ka skolēni šobrīd lielāko daļu sava laika pavada mājās, viņi paši organizē savu brīvo laiku un aizpilda to ar sev vēlamām darbībām, tai skaitā arī darbībām, kas ir saistītas ar masu medijiem un to izmantošanu.

NOBEIGUMS

Izstrādājot diplomdarbu “**Sociālā pedagoga darbība 5. un 6. klasēs masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanā**”, darba autore ieguva sekojošus secinājumus:

1. Masu mediju piedāvājums mūsdienās ir ļoti plašs un daudzveidīgs, ņemot vērā, ka strauji attīstās gan dažādi mediji, gan arī dažādas tehnoloģijas. Mediju pieejamība kļuvusi arvien aktuālāka, kā rezultātā rodas arī dažādas problēmas saistībā ar mediju lietojumu. Mediju pieejamība dažādos formātos un platformās ietekmē arī mediju izmantošanas biežumu un ilgumu. Mediji pilda dažādas funkcijas un ir piemēroti dažādām auditorijām, sniedzot auditorijai pieredzi un piederības sajūtu noteiktiem medijiem. Kā nepieciešamība mūsdienu sabiedrībā ir prasme pareizi izmantot dažādus medijus.
2. Mediji ieņem ļoti nozīmīgu lomu bērnu un pusaudžu ikdienas dzīvē. Ļoti pieprasīti ir tādi masu mediji kā mobilais telefons, internets un dators, savukārt mazāka uzmanība tiek pievērsta drukātajiem medijiem, piemēram, žurnāliem un avīzēm. Vērtības ir indivīda dzīves pamats, kas nosaka to, kam indivīds tic, ko domā, kā arī ietekmē indivīda rīcību. Mainoties pastāvošajām vērtībām sabiedrībā un mainoties arī mediju lietošanas tendencēm un aktualitātēm, mainās arī sabiedrības vērtību sistēma kopumā. Nepieciešams strādāt pie bērnu un pusaudžu izglītošanas saistībā ar mediju lietošanu un to ietekmi, lai nodrošinātu drošu un pareizu mediju izmantošanu un sekmētu pozitīvas vērtību sistēmas veidošanos. Kā nepieciešamība ir skolēnu pozitīvas vērtību sistēmas veidošana izglītības iestādes ietvaros, nodrošinot to, ka mācību procesā tiek iekļautas pozitīvas vērtības un nākotnē indivīds kļūs par pilnvērtīgu sabiedrības daļu.
3. Pusaudžu vecumposms ir nozīmīgs indivīda dzīvē, jo tas ir saistīts ar nozīmīgām pārmaiņām. Šajā posmā notiek indivīda pāreja no bērnības uz pieauguša cilvēka lomu. Raksturīga ne tikai vēlme tikt atzītam par pieaugušo, bet arī autoritāšu maiņa, kas ietekmē pusaudža personības attīstību un dažādu vērtību nostiprināšanos. Kā būtiskākās vērtības pusaudžu vecumā iespējams norādīt ģimeni, vienaudžus un draugus.
4. Pētot masu mediju nozīmi 5. un 6. klašu skolēnu ikdienā, to saikni ar vērtību sistēmas veidošanos X sākumskolā, darba autore noskaidroja, ka skolēni visbiežāk izmanto tādus medijus kā internetu, mobilo telefonu, televizoru un datoru, mazāku nozīmīgumu ieguvuši tādi mediji kā žurnāli un avīzes, kurus skolēni lielākoties izmanto ļoti reti vai

nekad. Visbiežāk internetā skolēni veic tādas darbības kā skatās video, sūta ziņas jeb čato un izmanto dažādus sociālos tīklus, portālus un platformas. Kā nozīmīgākās vērtības skolēni min ne tikai tādas vērtības kā ģimeni, draugus un izglītību, bet arī tādas vērtības kā mobilo telefonu un internetu, kas atspoguļo to, ka masu mediji, kurus skolēni visbiežāk izmanto savā ikdienā, ierindojas arī starp skolēniem nozīmīgākajām vērtībām un ir daļa no skolēnu vērtību sistēmas. Intervijas ar skolēnu klašu audzinātājām atklāja, ka audzinātājas ir informētas par skolēnu masu mediju izmantošanu, taču iegūtā informācija tālāk tiek izmantota pēc katras klases audzinātājas ieskatiem. Skolēniem šobrīd kā aktuāla problēma ir mobings interneta vidē. Kā nepieciešamība ir skolēnu izglītošana pareizā un pozitīvā mediju izmantošanā. Arī intervija ar sociālo pedagogu atklāja, ka mobings interneta vidē ir viena no problēmām, kas izglītības iestādē ir aktuāla saistībā ar masu medijiem un to izmantošanu skolēnu ikdienā. Pēc sociālās pedagoģes domām tieši internets kā masu medijs atstāj vislielāko ietekmi uz skolēnu vērtībām. Savukārt vecāku anketēšanas rezultāti atklāja, ka, viņuprāt, skolēnu sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošana atstāj ietekmi ne tikai uz pusaudžu vērtībām, bet arī tādiem skolēnu dzīves aspektiem kā, piemēram, uzvedību un komunikāciju. Vecāki ir pietiekami informēti par to, kādus sociālos tīklus, portālus un platformas ikdienā izmanto viņu bērni un lielākā daļa vecāku seko līdzi skolēnu patērētajam laika daudzumam un ar bērniem pārrunā viņiem pieejamo informāciju. Daļai vecāku iepriekš ir bijusi pieredze ar vēršanos pie izglītības iestādes darbiniekiem saistībā ar problēmām, kas attiecas uz skolēnu sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošanu. Kā nepieciešamība ir klašu audzinātāju un skolēnu vecāku informēšana par masu mediju ietekmi uz skolēnu vērtībām, lai nodrošinātu kontroli pār masu medijiem, kas tiek izmantoti skolēnu ikdienā un pārliecinātos par to, ka skolēniem pieejamā informācija ir atbilstoša viņu vecumam.

5. Sociālpedagoģiskās darbības programma 5. un 6. klasēs vispārīzglītojošā skolā masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanās aspektā kopumā īstenoja 6 darbības virzienus. Sociālpedagoģiskās darbība sevī ietvēra informatīvu nodarbību organizēšanu klasē, kā arī individuālo darbu ar skolēniem. Nodarbību organizēšana skolēniem sniedza padziļinātāku izpratni par cieņas izrādīšanu interneta vidē, masu mediju izmantošanas ētiskajām un morālajām vērtībām un sekmēja skolēnu izpratnes veidošanos par ņirgāšanās problēmu interneta vidē un interneta kā masu medija pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem. Savukārt individuālā darba realizēšana sekmēja skolēnu izpratnes veidošanos par interneta kā masu medija negatīvo ietekmi attiecībā uz

mācību procesu un skolēnu ikdienas dzīvi. Programmas izvērtēšanas posmā tika piesaistītas divas nozares ekspertes, kuras izstrādātās programmas tēmu novērtēja kā aktuālu un nepieciešamu. Abas ekspertes programmas realizēšanu izglītības iestādē novērtēja pozitīvi, norādot, ka izstrādātā programma un tajā izvirzītie uzdevumi spēj mazināt masu mediju negatīvo ietekmi uz skolēnu vērtību sistēmas veidošanos. Pēc izglītības iestādes sociālās pedagoģes domām, izstrādāto programmu būtu vērtīgi ieviest visās izglītības iestādēs kā regulāru pasākumu kopumu.

Veicot atkārtotu skolēnu anketēšanu sakarā ar izmaiņām un esošo situāciju valstī, lai iegūtu informāciju par to, kā mainījusies skolēnu masu mediju izmantošana, darba autore noskaidroja, ka būtiski palielinājusies portatīvā datora pieejamība, kā rezultātā pieaugusi arī datora izmantošana skolēnu ikdienā. Būtiski ņemt vērā, vai dators tiek izmantots mācību procesam vai arī izklaides nolūkos. Katru dienu pieaugušas tādas internetā veiktās darbības kā sociālo tīklu izmantošana, “sērfošana” jeb laika pavadīšana internetā bez noteikta nolūka, filmu un seriālu skatīšanās kā arī nepieciešamās informācijas meklēšana skolai. Palielinājies arī tādu katru dienu izmantoto sociālo tīklu, portālu un platformu pieprasījums kā “Tik Tok” un “Netflix”.

Var apgalvot, ka diplomdarba mērķis ir sasniegts, izvirzītie uzdevumi ir izpildīti un uz pētījuma jautājumu ir atbildēts.

Turpmāk X sākumskolā būtu nepieciešams:

- veikt izpēti atlikušajās 5. un 6. klasēs;
- turpināt sociālpedagoģiskās programmas realizēšanu, papildinot to ar atbilstošiem darbības virzieniem un izmantot to darbā ar citām 5. un 6. klasēm;
- strādāt pie skolēnu izpratnes sekmēšanas saistībā ar jēgpilnu, atbilstošu un drošu interneta izmantošanu.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. Albrehta D. (1998). *Pētīšanas metodes pedagogijā*. Rīga: Mācību grāmata.
2. Baldiņš, A., Raževa, A. (2001). *Klases audzinātāja darbs skolēnu personības izpētē*. Rīga: Pētergailis.
3. Beļickis, I., Blūma, D., Koķe, T., Markus, D., Skujiņa, V., & Šalme, A. (2000). *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: Zvaigzne ABC.
4. Döring, A., Knafo-Noam, A. (2019). *How Do Our Values Guide Us In Life?* Pieejams: <https://kids.frontiersin.org/article/10.3389/frym.2019.00115#> [Skatīts 2020.gada 3.janvārī].
5. *Emocionālā pazemošana*. (2017). Pieejams: <https://drossinternets.lv/lv/info/emocionala-pazemosana> [Skatīts 2020. gada 28.aprīlī].
6. *Esi kļūvis par sava viedtālruna vergu?* (2017). Pieejams: <https://drossinternets.lv/lv/materials/download/neklosti-par-sava-viedtalu-vergu> [Skatīts 2020.gada 25.aprīlī].
7. Gulāne, V. (2002). *Vardarbība ekrānos un agresija*. Rīga: RaKa.
8. *Ieteikumi drošākai publisku tiešsaistes sapulču vai mācību stundu rīkošanai, izmantojot Zoom platformu tā, lai to neiztraucētu neaicināti dalībnieki*. (2020). Pieejams: <https://drossinternets.lv/lv/materials/download/drosibas-iestatijumi-zoom-platforma> [Skatīts 2020. gada 6.maijā].
9. *Informatīvs materiāls par bērna attīstību*. (2018). Pieejams: https://visc.gov.lv/specizglitiba/dokumenti/metmat/inf_mat_vecakiem.pdf [Skatīts 2020. gada 14.janvārī].
10. *Interneta atkarība*. (2017). Pieejams: <https://drossinternets.lv/lv/info/interneta-atkariba> [Skatīts 2020.gada 28.aprīlī].
11. *Izglītības likums*. (1999). Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=50759> [Skatīts 2020. gada 3.janvārī].
12. *Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas un informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvērtēšanas kārtība*. (2016). Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/283735-izglitojamo-audzinanasas-vadlinijas-un-informacijas-macibu-lidzeklu-materialu-un-macibu-un-audzinanasas-metozu-izvertesanas> [Skatīts 2020. gada 5.februārī].

13. Karpova, Ā. (1994). *Personība un individuālais stils*. Rīga: LU rotoprints.
14. Kaur, K., Kaur, J. (2016). *Media as an agent of including value: a truth or a myth?*
Pieejams: <http://soeagra.com/ijert/ijertmarch2016/1.pdf> [Skatīts 2020. gada 2.janvārī].
15. *Kādu ietekmi sociālie tīkli atstāj uz tavu bērnu?* (2017). Pieejams:
<https://drossinternets.lv/lv/materials/download/40> [Skatīts 2020. gada 28.aprīlī].
16. *Klases saliedēšanas spēle "Drošāks internets sākas ar tevi"*. (2019) Pieejams:
<https://drossinternets.lv/lv/materials/download/spele-drosaks-internets-sakas-ar-tevi>
[Skatīts 2020. gada 20.februārī].
17. *Klasvadības process, tā organizēšana un vadīšana. Individuālais darbs ar vecākiem*. (2012). Rīga: Valsts izglītības satura centrs.
18. Kreišmane, I., Valgere, R., & Gulbe, K. (2000). *Ievads psiholoģijā*. Rīga: Pētergailis.
19. Lasmane, S., Milts, A., & Rubenis, A. (1995). *Ētika*. Rīga: Zvaigzne ABC.
20. *MICROSOFT TEAMS: Ieteikumi drošākai MS Teams tiešsaistes sapulču/ mācību stundu rīkošanai, tā, lai to neiztraucētu neaicināti dalībnieki*. (2020). Pieejams:
<https://drossinternets.lv/lv/materials/download/drosibas-iestatijumi-ms-teams-platforma>
[Skatīts 2020. gada 6.maijā].
21. Oliņa, Z. (2019). *Kur ir vērtības mācību saturā?* Pieejams:
<https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/kur-ir-vertibas-macibu-satura>
[Skatīts 2020.gada 18.aprīlī].
22. Omārova, S. (2006). *Cilvēks dzīvo grupā*. Rīga: Kamene.
23. Petrenko, D., & Zankovska-Odiņa, S. (2011). *Mediji un daudzveidība*. Rīga: Latvijas Cilvēktiesību centrs.
24. *Pētījums par 9 līdz 16 gadus vecu bērnu un pusaudžu medijpratību Latvijā*. (2017).
Pieejams:https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/mediju_politika/medijprat%C4%ABba/petijums/2018/Bernu%20un%20pusaudzu%20medijpratibas%20petijuma%20rezultati.pdf [Skatīts 2020. gada 14.martā].
25. Plaude, I. (2003). *Sociālā pedagogija*. Rīga: RaKa.
26. Puškarevs, I. (2001). *Attīstības psiholoģija*. Rīga: RaKa.
27. Rīgas pilsētas konference. (2004). *Azartspēļu un jauno tehnoloģiju atkarība. Problēmas un risinājumi*. Rīga: Rīgas Narkomānijas profilakses centrs.
28. Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: The Free Press.
29. Rožukalne, A. (2011). *Kas?Kur?Kāda?Mūsdienu mediju auditorija*. Rīga: Biznesa augstskola Turība.

30. Rožukalne, A. (2009). *Latvijas auditorijas žurnālu lasīšanas paradumi*. Promocijas darbs. Rīga: RSU.
31. Rubene, Z., Krūmiņa, A., & Vanaga, I. (2008). *Ievads mediju pedagogijā*. Rīga: RaKa.
32. Rubenis, A. (1996). *Ētika XX gadsimtā: praktiskā ētika*. Rīga: Zvaigzne ABC.
33. Sils, J. (2006). *Masu apziņas manipulācijas*. Rīga: Klubs 415.
34. *Situāciju spēle "Cieni sevi un citus internetā"*. (2013). Pieejams: <https://drossinternets.lv/lv/materials/download/stundu-plans-spele-cieni-sevi-un-citus-interneta-5-12-klasei> [Skatīts 2020. gada 13.februārī].
35. Slimību profilakses un kontroles centrs. (2016). "*Katrīna un Roberts*". Pieejams: https://spkc.gov.lv/upload/Bukleti/ieteikumi_katrinaroberts.pdf [Skatīts 2020. gada 3.martā].
36. *Sociālie tīkli*. (2017). Pieejams: <https://drossinternets.lv/lv/info/socialie-tikli> [Skatīts 2020.gada 4.martā].
37. Svence, G. (1999). *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne ABC.
38. Šteinberga, A., & Tunne, I. (1999). *Jauniešu pašizjūta un vērtības*. Rīga: RaKa.
39. *The Impact of Media Use and Screen Time on Children, Adolescents, and Families*. (2016). Pieejams: <https://www.acped.org/the-college-speaks/position-statements/parenting-issues/the-impact-of-media-use-and-screen-time-on-children-adolescents-and-families> [Skatīts 2020.gada 3.janvārī].
40. *Vai ļaut bērnam lietot sociālos tīklus?* (2018). Pieejams: <https://drossinternets.lv/lv/materials/download/84> [Skatīts 2020. gada 23. aprīlī].
41. *Vai tavš bērns visu laiku "sēž" telefonā – jūtas tik noguris, ka nespēj izmācīties un naktīs izgulēties? Ko darīt? Kā runāt ar bērnu?* (2016). Pieejams: <https://drossinternets.lv/lv/materials/download/20> [Skatīts 2020. gada 23. aprīlī].
42. *Vecumposmu attīstības īpatnības bērniem*. (2008). Pieejams: http://www.bti.gov.lv/lat/metodiska_palidziba/metodiskie_ieteikumi_darba_ar_berniem/?doc=818 [Skatīts 2020. gada 14.janvārī].
43. Veinberga, S. (2007). *Masmediji*. Rīga: Zvaigzne ABC.
44. *Vērtības – būtiska mūsdienu sabiedrības un arī izglītības daļa*. (2019). Pieejams: <http://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/zinas/vertibas-butiska-musdienu-sabiedribas-un-ari-izglitibas-dala> [Skatīts 2020. gada 18. aprīlī].
45. *Vērtības un tikumi*. (2019). Pieejams: <https://www.skola2030.lv/lv/macibu-saturs/merki-skolenam/vertibas-un-tikumi> [Skatīts 2020. gada 15.aprīlī].

46. *Ziņu izdevums*. (2020). Pieejams:

https://drossinternets.lv/uploads/Sadalas/Zinu_izdevumi/files/ZINAS_APRILIS_2020.pdf

[Skatīts 2020. gada 6.maijā].

PIELIKUMI

Anketa skolēniem

Cienijamie skolēni!

Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē tiek veikts pētījums par masu mediju nozīmi 5. un 6. klases skolēnu ikdienā, to saikni ar vērtību sistēmas veidošanos.

Lūdzu, veltiet savu laiku un atbildiet uz dažiem jautājumiem!

Anketa ir anonīma, un atbildes tiks izmantotas tikai apkopotā veidā. Lūgums atzīmēt „x” atbilstošajos laukumos un atbildēt uz sniegtajiem jautājumiem.

1. Cik bieži Jūs izmantojiet katru no šiem masu medijiem?

Masu mediju veids	Katru dienu	Vienu reizi nedēļā	Ļoti reti	Nekad
Internets				
Mobilais telefons				
Dators				
Planšetdators				
Televizors				
Radio				
Grāmatas				
Žurnāli				
Avīzes				

2. Kādas darbības Jūs veiciet internetā un cik bieži?

Darbības	Katru dienu	Vienu reizi nedēļā	Ļoti reti	Nekad
Skatieties filmas/seriālus				
Skatieties video				
Sūtiēt ziņas, čatojiet				
Izmantojiet sociālos portālus				
Klausieties mūziku				
„Sērfojiet”, pavadiet laiku bez noteikta nolūka				
Spēlējiet spēles				
Meklējiet nepieciešamo informāciju skolai				
Lasiēt ziņas				
Lasiēt e-grāmatas				

3. Kurus sociālos tīklus, portālus un sociālās platformas Jūs izmantojiet ikdienā un cik bieži?

Nosaukums	Katru dienu	Bieži	Dažkārt	Nekad
Instagram				
Facebook				
Draugiem.lv				
Youtube				
E - klase				
Whatsapp				
Snapchat				
Spotify				
Tumblr				
Netflix				
Tik Tok				
Twitter				
Pinterest				

4. Kādas informācijas tehnoloģijas Jums ikdienā ir pieejamas? (*Piemēram, skārienjūtīgs mobilais telefons, mobilais telefons ar pogām, portatīvais dators, planšetdators u.c.*)

5. Nosauciet, Jūsprāt, 5 nozīmīgākās vērtības!

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

6. Vai Jūs ar kādu pārrunājat medijos redzēto un dzirdēto?

Jā Nē

* Ar ko Jūs pārrunājat medijos redzēto un dzirdēto?

Lūdzu, sniedziet dažas ziņas par sevi, pareizo atbildi atzīmējiet lodziņā ar „x”!

Dzimums: Zēns Meitene

Klase: 5. klase 6. klase

Paldies par atsaucību!

Anketa skolēnu vecākiem

Cienijamie vecāki!

Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē tiek veikts pētījums par masu mediju nozīmi 5. un 6. klases skolēnu ikdienā, to saikni ar vērtību sistēmas veidošanos.

Lūdzam vecākus piedalīties šajā pētījumā un atbildēt uz dažiem jautājumiem saistībā ar šo tēmu.

Anketa ir anonīma, un sniegtās atbildes tiks izmantotas tikai apkopotā veidā. Lūgums atzīmēt „x” atbilstošajos laukumos un atbildēt uz sniegtajiem jautājumiem.

1. Kurus sociālos tīklus, portālus un platformas, Jūsaprāt, ikdienā izmanto Jūsu bērns?

Nosaukums	Katru dienu	Bieži	Dažkārt	Nekad
Instagram				
Facebook				
Draugiem.lv				
Youtube				
E - klase				
Whatsapp				
Snapchat				
Spotify				
Tumblr				
Netflix				
Tik Tok				
Twitter				
Pinterest				

2. Kurus sociālos tīklus, portālus un sociālās platformas ikdienā izmantojiet Jūs?

Nosaukums	Katru dienu	Bieži	Dažkārt	Nekad
Instagram				
Facebook				
Draugiem.lv				
Youtube				
E - klase				
Whatsapp				
Snapchat				
Spotify				
Tumblr				
Netflix				
Tik Tok				
Twitter				
Pinterest				

3. Vai Jūs ar savu bērnu pārrunājat informāciju, kas viņam ir pieejama 1. un 2. jautājumā minētajos sociālajos tīklos, portālos un sociālajās platformās?

- Pārrunāju
- Nepārrunāju

4. Vai Jūs sekojiet līdzi, cik daudz laika Jūsu bērns pavada, izmantojot sociālos tīklus, portālus un platformas?

- Sekoju līdzi
- Nesekoju līdzi

5. Vai, Jūsprāt, sociālie tīkli, portāli un platformas ietekmē pusaudžu vērtības?

- Ietekmē
- Daļēji ietekmē
- Neietekmē

6. Kuri sociālie tīkli, portāli un platformas, Jūsprāt, atstāj vislielāko ietekmi uz pusaudžu vērtībām?

7. Jūsuprāt, cik bieži tas, ko bērni redz dažādos sociālajos tīklos, portālos un platformās, atspoguļojas dažādos viņu dzīves aspektos?

	Bieži	Dažkārt	Nekad
Vērtībās			
Uzvedībā			
Komunikācijā			
Savstarpējās attiecībās			
Mācību sasniegumos			
Citur (nosauciet) : _____			

8. Vai Jums ir nācies vērsties pie izglītības iestādes darbiniekiem saistībā ar problēmām, kas attiecas uz sociālo tīklu, portālu un platformu izmantošanu?

- Ir nācies
 Nav nācies

*Ja Jūsu atbilde ir “**Ir nācies**”, lūdzu paskaidrojiet, kāda bija radusies situācija:

9. Kurā klasē mācās Jūsu bērns?

5. klasē
 6. klasē

10. Lūdzu, norādiet savu dzimumu!

- Vīrietis
 Sieviete

Paldies par atsaucību!

Anketa skolēniem sakarā ar situācijas maiņu

Cienījamie skolēni!

Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes studente veic atkārtotu anketēšanu pētījuma “Masu mediju nozīme 5. un 6. klases skolēnu ikdienā, to saikne ar vērtību sistēmas veidošanos” ietvaros, ņemot vērā šī brīža situāciju valstī.

Lūdzu arī Jūs piedalīties šajā pētījumā un atbildēt uz zemāk esošajiem jautājumiem.

Anketa ir anonīma, un atbildes tiks izmantotas tikai apkopotā veidā. Lūgums atzīmēt „x” atbilstošajās ailītēs, kā arī sniegt rakstisku atbildi uz 1. jautājumu.

1. Kādas informācijas tehnoloģijas Jums ikdienā ir pieejamas? (*Piemēram, skārienjūtīgs mobilais telefons, mobilais telefons ar pogām, portatīvais dators, planšetdators u.c.*)

2. Cik bieži Jūs izmantojiet katru no šiem masu medijiem?

Masu mediju veids	Katru dienu	Vienu reizi nedēļā	Ļoti reti	Nekad
Internets				
Mobilais telefons				
Dators				
Planšetdators				
Televizors				
Radio				
Grāmatas				
Žurnāli				
Avīzes				

3. Kādas darbības Jūs veiciet internetā un cik bieži?

Darbības	Katru dienu	Vienu reizi nedēļā	Ļoti reti	Nekad
Skatieties filmas/seriālus				
Skatieties video				
Sūtiēt ziņas, čatojiet				
Izmantojiet sociālos portālus				
Klausieties mūziku				
„Sērfojiet”, pavadiet laiku bez noteikta nolūka				
Spēlējiet spēles				
Meklējiet nepieciešamo informāciju skolai				
Lasiet ziņas				
Lasiet e-grāmatas				

4. Kurus sociālos tīklus, portālus un sociālās platformas Jūs izmantojiet ikdienā un cik bieži?

Nosaukums	Katru dienu	Bieži	Dažkārt	Nekad
Instagram				
Facebook				
Draugiem.lv				
Youtube				
E - klase				
Whatsapp				
Snapchat				
Spotify				
Tumblr				
Netflix				
Tik Tok				
Twitter				
Pinterest				

Lūdzu, sniedziet dažas ziņas par sevi, pareizo atbildi atzīmējiet lodziņā ar „x”!

Dzimums: Zēns Meitene

Klase: 5. klase 6. klase

Paldies par atsaucību!

Intervijas jautājumi klases audzinātājiem

Pirms intervijas klases audzinātājas tiek informētas par konfidencialitātes principa ievērošanu iegūtās informācijas izmantošanā, tiek aktualizēts intervijas mērķis - noskaidrot, cik lielā mērā klases audzinātājas ir informētas par savas audzināmās klases skolēnu mediju izmantošanu un kādā veidā šī informācija tiek izmantota, kā arī klases audzinātājas tiek iepazīstinātas ar apliecinājumu par piekrišanu intervijai.

1. Kādus masu medijus visbiežāk izmanto Jūsu audzēkņi?
2. Kā Jūs izmantojiet šo informāciju?
3. Ko Jūs iesakiet skolēniem saistībā ar masu mediju lietošanu?
4. Cik tas, ko bērni skatās internetā un uzzina citos masu medijos, ir saistīts ar mācībām?
5. Vai Jūs kā klases audzinātāja esat runājusi ar vecākiem par masu medijiem un to lietošanu?
6. Vai Jums pēdējo 3 gadu laikā ir bijis kāds pasākums (kursi, lekcijas) par mediju izmantošanu pedagogu darbā?

5.b klases audzinātājas piekrišana intervijai

Es piekrītu brīvprātīgi piedalīties intervijā, kur iegūtā informācija tiks izmantota diplomdarba pētījumam par masu mediju nozīmi 5. un 6. klašu skolēnu ikdienā, to saikni ar vērtību sistēmas veidošanos.

Es saprotu, ka intervijā ir iekļauti jautājumi, kas saistīti ar manu klases audzinātāja darbu un informētību par maniem klases audzēkņiem.

Intervija ilgs apmēram 15 minūtes.

Piekrītu, ka intervijas laikā iegūto informāciju drīkst izmantot pētījumā un publikācijās, kas balstās uz izstrādāto pētījumu.

Es piekrītu, ka intervija netiek saistīta ar manu vārdu, bet tiek izmantots šifrs.

Viena "Piekrišana intervijai" kopija paliek pie manis, bet otra kopija paliek pie intervētāja.

Paraksts:

Datums: 25.02.2020.

5.e klases audzinātājas piekrišana intervijai

Es piekrītu brīvprātīgi piedalīties intervijā, kur iegūtā informācija tiks izmantota diplomdarba pētījumam par masu mediju nozīmi 5. un 6. klašu skolēnu ikdienā, to saikni ar vērtību sistēmas veidošanos.

Es saprotu, ka intervijā ir iekļauti jautājumi, kas saistīti ar manu klases audzinātāja darbu un informētību par maniem klases audzēkņiem.

Intervija ilgs apmēram 15 minūtes.

Piekrītu, ka intervijas laikā iegūto informāciju drīkst izmantot pētījumā un publikācijās, kas balstās uz izstrādāto pētījumu.

Es piekrītu, ka intervija netiek saistīta ar manu vārdu, bet tiek izmantots šifrs.

Viena "Piekrišana intervijai" kopija paliek pie manis, bet otra kopija paliek pie intervētāja.

Paraksts:

Datums: 27.02.2020.

6.a klases audzinātājas piekrišana intervijai

Es piekrītu brīvprātīgi piedalīties intervijā, kur iegūtā informācija tiks izmantota diplomdarba pētījumam par masu mediju nozīmi 5. un 6. klašu skolēnu ikdienā, to saikni ar vērtību sistēmas veidošanos.

Es saprotu, ka intervijā ir iekļauti jautājumi, kas saistīti ar manu klases audzinātāja darbu un informētību par maniem klases audzēkņiem.

Intervija ilgs apmēram 15 minūtes.

Piekrītu, ka intervijas laikā iegūto informāciju drīkst izmantot pētījumā un publikācijās, kas balstās uz izstrādāto pētījumu.

Es piekrītu, ka intervija netiek saistīta ar manu vārdu, bet tiek izmantots šifrs.

Viena "Piekrišana intervijai" kopija paliek pie manis, bet otra kopija paliek pie intervētāja.

Paraksts:

Datums: 27.02.2020.

6.e klases audzinātājas piekrišana intervijai

Es piekrītu brīvprātīgi piedalīties intervijā, kur iegūtā informācija tiks izmantota diplomdarba pētījumam par masu mediju nozīmi 5. un 6. klašu skolēnu ikdienā, to saikni ar vērtību sistēmas veidošanos.

Es saprotu, ka intervijā ir iekļauti jautājumi, kas saistīti ar manu klases audzinātāja darbu un informētību par maniem klases audzēkņiem.

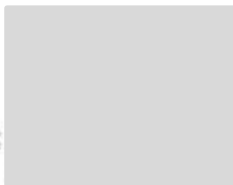
Intervija ilgs apmēram 15 minūtes.

Piekrītu, ka intervijas laikā iegūto informāciju drīkst izmantot pētījumā un publikācijās, kas balstās uz izstrādāto pētījumu.

Es piekrītu, ka intervija netiek saistīta ar manu vārdu, bet tiek izmantots šifrs.

Viena "Piekrišana intervijai" kopija paliek pie manis, bet otra kopija paliek pie intervētāja.

Paraksts:

Datums: 27.02.2020.

Intervijas jautājumi sociālajam pedagogam

Pirms intervijas sociālais pedagogs tiek informēts par konfidencialitātes principa ievērošanu iegūtās informācijas izmantošanā, tiek aktualizēts intervijas mērķis - noskaidrot, kādas ir aktuālākās problēmas, kas saistītas ar skolēnu masu mediju izmantošanu, kā arī sociālais pedagogs tiek iepazīstināts ar apliecinājumu par piekrišanu intervijai.

1. Kuri masu mediji, Jūsaprāt, skolēniem šobrīd ir vispopulārākie?
2. Kādēļ, Jūsaprāt, šie mediji skolēniem ir populāri?
3. Vai, Jūsaprāt, masu mediji ietekmē skolēnu vērtības?
4. Kādā veidā, Jūsaprāt, masu mediji ietekmē skolēnu vērtības?
5. Kādas, Jūsaprāt, šobrīd ir aktuālākās problēmas saistībā ar skolēnu masu mediju izmantošanu?
6. Vai Jums ir bijusi pieredze problēmu risināšanā, kas ir saistītas ar skolēnu masu mediju izmantošanu?
7. Vai Jums ir bijusi nepieciešamība sadarboties ar skolēnu vecākiem, lai risinātu problēmas, kas saistītas ar masu mediju izmantošanu?

Sociālā pedagoga piekrišana intervijai

Es piekrītu brīvprātīgi piedalīties intervijā, kur iegūtā informācija tiks izmantota diplomdarba pētījumam par masu mediju nozīmi 5. un 6. klašu skolēnu ikdienā, to saikni ar vērtību sistēmas veidošanos.

Es saprotu, ka intervijā ir iekļauti jautājumi, kas saistīti ar manu sociālā pedagoga darbu. Intervija ilgs apmēram 10 minūtes.

Piekrītu, ka intervijas laikā iegūto informāciju drīkst izmantot pētījumā un publikācijās, kas balstās uz izstrādāto pētījumu.

Es piekrītu, ka intervija netiek saistīta ar manu vārdu, bet tiek izmantots šifrs.

Viena "Piekrišana intervijai" kopija paliek pie manis, bet otra kopija paliek pie intervētāja.

Paraksts:

Datums: 10.03.2020.

Metodika “Manas vērtības”

(Adaptēts no: *Klasvadības process, tā organizēšana un vadīšana. Individuālais darbs ar vecākiem.* (2012). Rīga: Valsts izglītības satura centrs.)

Mērķis - iegūt padziļinātu informāciju par skolēnu vērtībām un to noturīgumu.

Norise:

1. Skolēni uz lapām uzraksta 10 vērtības, kuras, viņuprāt, ir visnozīmīgākās.
2. Skolēni vērtības iedala pēc to svarīguma pakāpes no 1 līdz 10, ar skaitli “1” atzīmējot, viņuprāt, vissvarīgāko vērtību un ar skaitli “10” mazāk svarīgo.
3. Pirmajām trīs visaugstāk novērtētajām skolēnu vērtībām lūdz pierakstīt motivāciju, kādēļ tieši šīs vērtības skolēnam ir nozīmīgas un vai skolēns šīs vērtības cenšas sevī saglabāt un pilnveidot.
4. Katrs skolēns skaļi nosauc savas trīs visaugstāk novērtētās vērtības, tās tiek piefiksētas, un nobeigumā tiek atklātas trīs visbiežāk nosauktās vērtības konkrētajā klasē.

Klases saliedēšanas spēle “Drošāks internets sākas ar tevi”

(Adaptēts no: *Klases saliedēšanas spēle “Drošāks internets sākas ar tevi”*. (2019).

Pieejams: <https://drossinternets.lv/lv/materials/download/spele-drosaks-internets-sakas-ar-tevi>)

Mērķis – veicināt draudzīgas atmosfēras veidošanos klasē un vērst skolēnu uzmanību uz interneta kā masu medija drošu izmantošanu ikdienā.

Izmantojamās metodes: diskusija, individuālais darbs.

Nepieciešamie materiāli: izdrukātas darba lapas, rakstāmpiederumi.

Norise:

1. Katram skolēnam tiek izdalīta darba lapa (zemāk pielikumā) un rakstāmpiederums.
2. Skolēniem tiek paskaidroti spēles noteikumi:
 - Katrā kvadrātā līnijas vietā jāieraksta tā skolēna vārds, kurš atbilst kvadrātā minētajam apgalvojumam;
 - Vārdus nedrīkst atkārtot – katrā laukā jābūt atšķirīgam skolēna vārdam, ja skolēnu skaits klasē ir mazāks, tad jāaizpilda tik daudz kvadrāti, cik klasē skolēnu;
 - Uzvarētājs ir tas skolēns, kurš pirmais pabeidzis aizpildīt darba lapu.
3. Pēc dotā “Starts” signāla skolēni uzrunā viens otru un aizpilda darba lapas.
4. Kad uzvarētājs noskaidrots, skolēni dalās pārdomās par to, kurā kvadrātā varētu ierakstīt gandrīz jebkuru no klasesbiedriem, bet kurā kvadrātā bija ļoti grūti atrast, kuru klasesbiedru ierakstīt.
5. Ar skolēniem tiek pārrunāts tas, kuros laukumos skolēni varētu ierakstīt paši savu vārdu, vēršot uzmanību uz to, cik piesardzīgi skolēni ir ikdienā attiecībā uz interneta izmantošanu.
6. Tiek veikta atgriezeniskā saite.

IERAKSTI KATRĀ LAUKĀ KLASĒS BIEDRU, KURA RĪCĪBU INTERNETĀ RAKTURO KĀDS NO ŠIEM APĢALVOJUMIEM:

Nekad neizpauž internetā,
kur dzīvo

Nekad nedalās ar foto,
kuri varētu kādu sāpināt

Vienmēr seko līdzi, cik daudz
laika pavada internetā

Zina, kā rīkoties, ja kaut
kas nepatīkams noticis
internetā

Vienmēr raksta jaukus
komentārus internetā

Nekad neatbild uz
rupjiem komentāriem
internetā

Vienmēr rūpējas par savu
reputāciju internetā

Palīdzēs, ja kādu no klases
pazemos internetā

Zinošs par sociālo tīklu
drošības iestatījumiem

Lieto divu faktoru
autentifikāciju

Visi sociālo tīklu konti ir
privāti

Labi atpazīst viltus kontus

Aizstāvēs, ja kādu aizvainos
WhatsApp grupā

Nekad citus neaizvaino
internetā

Sūta jautrus mīmus un video,
kas uzlabo citiem garastāvokli
un liek pasmieties

Veido foršas prezentācijas

Veido foršus video

Māk atrast infor-māciju
internetā, kas noder
skolas projektos

Vienmēr padomā, pirms
publicē

Bloķē tos, kuri raksta
rupjības internetā

Nepavada visu savu brīvo
laiku telefonā

Internetā ir tāds pats kā
reālajā dzīvē

Vienmēr ignorē ķēdes
vēstules

Nekad never vajā
aizdomīgas tīmekļa saites

Nav atkarīgs no
viedierīcēm

Situāciju spēle “Cieni sevi un citus internetā”

(Adaptēts no: *Situāciju spēle “Cieni sevi un citus internetā”*. (2013). Pieejams: <https://drossinternets.lv/lv/materials/download/stundu-plans-spele-cieni-sevi-un-citus-internetā-5-12-klasei>)

SITUĀCIJU SPĒLE: CIENI SEVI UN CITUS INTERNETĀ!

Šī spēle ir domāta skolēniem vecumā no 11-18 gadiem, ko var spēlēt klasē skolotāja vadībā. Spēle ir par situācijām internetā un lietojot mobilo tālruni, kurās mēdz nonākt bērni un jaunieši. Šī spēle skolēniem būs palīgs apzināt riskus, ar kādiem viņi var saskarties ikdienā, un rast atbildes, kā atrisināt un pasargāt sevi no šādām situācijām.

Spēles mērķis:

- Veidot skolēnos izpratni, ka katrs cilvēks var uztvert un izjust lietas citādāk, piedzīvojot vienu un to pašu situāciju internetā.
- Veidot skolēnos izpratni, ka cilvēki var reaģēt dažādi uz vienu un to pašu situāciju internetā.
- Aicināt skolēnus levērot un cienīt citu cilvēku jūtas, pārdzīvojumus, uztveri un būt iecietīgiem vienam pret otru, kā arī pret tiem, kuriem ir atšķirīgs viedoklis.

Nepieciešamie materiāli:

- Izgrieziet 20 “situāciju kartītes” (zemāk pielikumā).
- Varat papildināt kartītes ar citām situācijām, kas atbilstu skolēnu pieredzei. Ja klasē ir vairāk bērnu, papildiniet kartītes atbilstoši skolēnu skaitam.

Spēles gaita:

1. Skolēnus sasēdīniet aplī tā, lai viņi viens otru redz un viņiem būtu ērti vienam otru dzirdēt un uz klausīt.
2. Aiciniet katru skolēnu izvilkt vienu “situāciju kartīti”.
3. Kad visi skolēni saņēmuši savu kartīti, lūdziet katram skolēnam pie sevis izlasīt un padomāt, kā viņi justos, ja uz kartītes rakstītais notiktu ar viņiem.
4. Skolotājs izvēlas vienu skolēnu, kurš skaļi nolasa kartītē uzrakstīto un īsi pastāsta, kā viņš/ viņa justos, ja kartītē rakstītais notiktu ar viņu, un kā viņš rīkotos šajā situācijā.
5. Pēc tam aiciniet arī pārējos skolēnus īsi komentēt šo situāciju un atklāt citiem, kā viņi justos šajā situācijā - līdzīgi, atšķirīgi, kā viņi to uztvertu utt. Atbildes var atšķirties un katrs var justies citādāk, tas ir normāli.
6. Skolotājs var pārtraukt diskusiju, lai apkopotu skolēnu paustās domas un salīdzinātu atšķirīgās atbildes.
7. Turpiniet spēli ar „situāciju kartītēm” līdz visi skolēni ir tikuši pie vārda.

Situāciju kartītes

Tu internetā saņem ziņojumu no nepazīstamas personas "Tu esi stulbs/a un nevienam nepatic".	Klasesbiedrs atsūtīja saiti uz video, kad to atvēru, tur bija nofilmēts, kā bariņš jauniešu nīrgājas un spīdzina mazu kaķēnu.
Mans klasesbiedrs uzzīmēja man lielu degunu, ūsas, ragus un citus rupjus skicējumus klases fotogrāfijā un publicēja to internetā publiskai apskatei.	Kāds internetā uzdevās par mani un sarakstīja manam draugam/draudzenei rupjības. Draugs/draudzene ar mani vairs nerunā.
Kāds internetā ievietoja manu bildi un publicēja zem tās pazemojošus komentārus par manu izskatu, aicinot arī citus nīrgāties par mani.	Iepazinos ar kādu puisi/meiteni čatā, viņš/a man iepatikās, un mēs sarakstījāmies gandrīz katru dienu, kad negaidīti viņš/a piedāvāja satikties, bet es pēdējā brīdī atteicu. Tagad viņš/a man draud.
Pēc sporta nodarbībām gāju dušā, un citi klasesbiedri ar telefona palīdzību mani nofilmēja. Vēlāk video tika ievietots sociālajā portālā, kur to varēja apskatīt visa skola.	Mana klasesbiedrene palūdza man atsūtīt savu referātu, kuru plānoju rīt nodot skolotājam. Klasesbiedrene manu darbu uzdeva par savējo un nodeva pirmā, tāpēc skolotāja manu darbu uzskatīja par plagiātu.
Mana klasesbiedrene publicēja bildi no klases pirts ballītes, kur esmu gandrīz puskaits/a. Tagad visa klase par mani smejas	Sociālajā portālā zem vienas no savas galerijas bildēm pamanīju rupju komentāru no svešas personas, kas lika man justies neērti.
Sociālajā profilā publicēta bilde, kurā esmu redzama arī es, turot rokās cigareti, pie tam bildē atzīmēts mans vārds, uzvārds.	Kāds ir uzzinājis mana profila paroli un izsūtījis nepiedienīgas vēstules vairākiem mani draugiem.
Kāda persona paņēma manus datus un izveidoja viltus profilu, manā vārdā sūta vēstules, raksta komentārus utt.	Klasesbiedri izdomāja mani izjokot, izrāva man no rokām mobilo telefonu un aizskrēja. Vēlāk telefonu atdeva. Vakarā iegāju internetā un ieraudzīju, ka daudzas ļoti privātas bildes no mana telefona tika publicētas.
Klasesbiedrs man palūdza atsūtīt matemātikas mājas darba atrisinājumu, tomēr es atteicos. Pēc tam saņēmu rupju vēstuli, kurā tiku aizvainots/a un pat saņēmu draudus atriebties.	Saņēmu uz savu telefonu anonīmu īsziņu „Es zinu kur tu tagad esi”. Uzskatīju to par joku un nepievērsu uzmanību, bet īsziņas atkārtojās katru dienu, radot sajūtu, ka anonīmais rakstītājs patiešām mani izseko un zina, kur eju, ko daru un kad pārnāku mājās.
Draudzene atsūtīja saiti uz video un smaidiņu, kad atvēru video, manā priekšā parādījās briesmīgi neglīta seja un skaļi rēcoša balss.	Paziņa atsūtīja internetā, vai es negribētu piedalīties kādā apmaiņas programmā, kas paredz apmaksātu braucienu vasarā uz nometni. Aizpildīju pieteikumu un viņai nosūtīju. Pēc kāda laika man atnāca no viņas vēstule, ka viņa pārdomāja un tomēr ņems uz šo nometni līdzī citu personu.
Klasesbiedrs izsūta ielūgumu visai klasei uz sestdienas klases ballīti. Es vienīgais/ā nesaņēmu ielūgumu.	Es fizikulturā izpildīju pievilksanos pie stieņa, citi klasesbiedri to nofilmēja un vēlāk man parādīja, sakot, ka esmu vārgulis un vairāk par divām reizēm nevaru pievilkties.

Nodarbības “Masu mediju izmantošanas ētiskās un morālās vērtības” gaita

Mērķis – veicināt skolēnu izpratni par pieklājības normu un ētisko principu ievērošanu, izmantojot masu medijus.

Uzdevumi:

1. Pārrunāt ar skolēniem situācijas un vietas, kurās nepieciešams ievērot ētikas un morāles principus.
2. Sadalīt skolēnus grupās, lai veidotu plakātus par ētikas un morāles principu ievērošanu, izmantojot masu medijus.
3. Veidot diskusiju ar skolēniem par to, kāda rīcība ir un kāda nav pieņemama, izmantojot masu medijus.
4. Aicināt skolēnus dalīties savās sajūtās par nodarbību un tās gaitu, veikt atgriezenisko saiti.

Izmantojamās metodes: diskusija, grupu darbs.

Nepieciešamie materiāli: A3 izmēra lapas, rakstāmpiederumi.

Norise:

1. Ar skolēniem tiek pārrunāts tas, ka līdzīgi kā jebkurā sabiedriskā vietā, arī skolā vai mājās, ir jāievēro dažādi ētikas un morāles principi, arī izmantojot dažādus masu medijus, it īpaši internetu, šo principu ievērošana paliek spēkā.
2. Skolēni tiek sadalīti grupās pa 4 cilvēkiem, tiek izdalītas lapas un rakstāmpiederumi.
3. Skolēniem tiek dotas 10 minūtes, lai izveidotu plakātus, kas atspoguļo pozitīvus piemērus saistībā ar ētikas un morāles principu ievērošanu, izmantojot masu medijus, kā arī negatīvus piemērus, kādos gadījumos šie principi netiek ievēroti.
4. Katra grupa 3 minūšu laikā prezentē savu plakātu un dalās savos piemēros ar pārējiem skolēniem. Spilgtākie piemēri tiek piefiksēti uz tāfeles.
5. Ņemot vērā spilgtākos skolēnu piemērus, tiek veidota diskusija par to, kāda rīcība ir un kāda nav pieņemama, izmantojot masu medijus.

6. Skolēni tiek aicināti dalīties savās sajūtās un pārdomās par nodarbību un tās gaitu, tiek veikta atgriezeniskā saite.
7. Nodarbības noslēgumā vēlreiz tiek akcentēts tas, ka arī izmantojot masu medijus, it īpaši internetu, nepieciešams ievērot dažādus ētiskos un morālos principus, tāpat kā atrodoties sabiedriskās vietās, skolā vai mājās.

Filmas “Roberts” skatīšanās kopā ar pedagogu

(Adaptēts no: Slimību profilakses un kontroles centrs. (2016). “Katrīna un Roberts”.
Pieejams: https://spkc.gov.lv/upload/Bukleti/ieteikumi_katrinaroberts.pdf)

Mērķis - sekmēt skolēnu izpratnes veidošanos par mobinga problēmu interneta vidē un interneta kā masu medija pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem.

Uzdevumi:

1. Kopā ar pedagogu noskatīties mācību filmu par mobingu interneta vidē “Roberts”.
2. Pārrunāt ar skolēniem neskaidros jautājumus saistībā ar filmas saturu, uzdot sagatavotos jautājumus par filmu.
3. Pārrunāt ar skolēniem atšķirības filmas negatīvajā un pozitīvajā atrisinājumā.
4. Veidot diskusiju ar skolēniem par interneta kā masu medija pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem.
5. Aicināt skolēnus līdz nākamajai nodarbībai padomāt par mobinga pazīmēm interneta vidē.
6. Veidot atgriezenisko saiti par nodarbību un tās gaitu.

Izmantojamās metodes: filmas demonstrēšana, jautājumi un atbildes, diskusija

Nepieciešamie materiāli: tehniskais nodrošinājums filmas demonstrēšanai, ieteikumu materiāls (pedagogam).

Jautājumi skolēniem par filmas negatīvo atrisinājumu:

1. Kādas sajūtas varētu raksturot to, kā jutās Roberts, atklājot, ka kāds ievietojis Fecebook viņa kariķēto bildi?
2. Kāda bija klasesbiedru attieksme pret Robertu un viņu aizskarošo ierakstu?
3. Kādas tehniskas kļūdas darbā ar datoru Roberts varētu būt pieļāvis, kuru dēļ mobings pāridarītājam varētu būt kļuvis vieglāk izdarāms?

4. Kāda sākotnēji bija Roberta vecāku attieksme? Vai Roberts pietiekami uzticējās un stāstīja par mobingu vecākiem?

Jautājumi skolēniem par interneta pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem:

1. Ko pozitīvu un negatīvu Jūs saskatāt interneta izmantošanā?
2. Vai interneta izmantošanu Jūs vērtējat vairāk kā pozitīvu vai negatīvu? Kāpēc?
3. Kādā veidā internets Jūs iespaido pozitīvi?
4. Kādā veidā internets Jūs iespaido negatīvi?
5. Vai Jūs savu ikdienu varat iedomāties bez interneta izmantošanas?

Iepazīšanās ar piedāvātajiem interneta resursiem: pedagogs katram skolēnam uzdod mājas uzdevumu – iepazīties ar piedāvāto mājaslapu saturu un sagatavot atbildi uz jautājumu “Kā pasargāt sevi no mobinga interneta vidē?”.

Nodarbība pēc filmas “Roberts” noskatīšanās

(Adaptēts no: Slimību profilakses un kontroles centrs. (2016). “*Katrīna un Roberts*”.
Pieejams: https://spkc.gov.lv/upload/Bukleti/ieteikumi_katrinaroberts.pdf)

Mērķis – attīstīt un pilnveidot skolēnu zināšanas un prasmes mobinga mazināšanai interneta vidē.

Uzdevumi:

1. Pārrunāt teorētiskos jautājumus saistībā ar mobingu interneta vidē.
2. Attīstīt skolēnos izpratni par mobingu problemātiku interneta vidē.
3. Rosināt skolēnus domāt un diskutēt par mobingu internetā, un sniegt informāciju par to, kā pasargāt sevi un citus.

Izmantojamās metodes: darbs ar teorētisko materiālu, diskusija, jautājumi un atbildes.

Nepieciešamie materiāli: ieteikumu materiāls (pedagogam), A4 lapas, rakstāmpiederumi.

Informācija skolēniem par mobingu interneta vidē:

Mobings interneta vidē (t.s. kiberbullings) ir:

- dažāda veida upura pazemošana ar naidīgiem komentāriem, skolēnu aizskarošas informācijas publicēšana, kompromitējošu fotogrāfiju ievietošana, viltus profilu izveidošana, svešu sociālo tīklu kontu izmantošana un citas izsmejošas darbības interneta vidē;
- šis mobinga veids ir ne mazāk bīstams kā citi mobinga veidi (fiziska, vārdiska, sociāla u.c.);
- jāņem vērā, ka, pazemojot interneta vidē, upuris tiek pazemots ļoti daudzu cilvēku priekšā.

Jautājumi diskusijai pēc teorijas izklāsta:

1. Vai Jūs savā dzīvē esat saskārušies ar mobingu internetā? Kādos veidos?
2. Kādu ļaunumu nodara mobings internetā?
3. Kā jūs varētu sniegt atbalstu un palīdzību cilvēkam, kuru pazemo?
4. Kā jūs domājat, ko mēs katrs varam darīt, lai sevi pasargātu no mobinga internetā?

Informācija skolēniem par to, ko iespējams darīt, lai sevi un citus pasargātu no mobinga interneta vidē (filmā iekļautie piemēri):

- Ja tu redzi, ka kādu izsmej vai aizskar, neiesaisties smeļoties vai izsakot aizskarošas piezīmes, jo tad arī tu kļūsi par pāridarītāju.
- Ja pietiek drosmes, aizstāvi cietušo, pasakot pāridarītājiem, ka šāda rīcība ir jāpārtrauc.
- Atbalsti cietušo uzmundrinot vai vienkārši aprunājoties ar viņu. Tas viņam palīdzēs nejusties vientuļam savās ciešanās.
- Nekavējoties lūdz palīdzību situācijas risināšanā kādam no skolas personāla, kam tu uzticies – klases audzinātājam, sociālajam pedagogam, psihologam vai kādam citam skolotājam.
- Nevienam cilvēkam nav tiesību darīt pāri otram – ja redzi, ka tās tiek pārkāptas, nebaidies vērsties pēc palīdzības pie skolotājas vai cita skolas personāla.
- Mobings var neatgriezeniski sabojāt otra cilvēka dzīvi – esiet atbildīgi par jebkuru savu rīcību interneta vidē!

Padomi skolēniem, lai pasargātu sevi no mobinga interneta vidē:

- Domā, pirms nosūti vēstuli vai pievieno komentāru! Jebkura informācija, ko tu nosūti vai pievieno komentāros, var kļūt publiski pieejama un internetā var saglabāties ļoti ilgu laiku.
- Neizpauž savas paroles nevienam, esi uzmanīgs ar paroļu pierakstīšanu dienasgrāmatā, piezīmju blociņos un citās vietās, kurās citi var nejauši ieskatīties!
- Kad pabeidz interneta lietošanu, vienmēr izej no sava profila, īpaši vietās, kur datoram var piekļūt citi cilvēki!
- Nesaglabā datorā savus lietotājvārdus un paroles, īpaši vietās, kur datoram var piekļūt citi cilvēki!

- Uzstādi paroli, lai citi cilvēki nevar viegli ielūkoties tavā mobilajā tālrunī, datorā vai planšetdatorā!
- Uzstādi privātuma iestatījumus sociālajos tīklos!

Ar skolēniem tiek pārrunāta mācību filmā sniegtā informācija par nepieciešamību lūgt palīdzību un atbalstu gadījumos, kad skolēni saskaras ar mobingu interneta vidē. Palīdzības un atbalsta lūgšanu skolas personālam, vecākiem vai kādam citam uzticamam cilvēkam vērtējam kā pozitīvu un atbilstošu rīcību.

Noslēguma nodarbība

(Adaptēts no: Slimību profilakses un kontroles centrs. (2016). *“Katrīna un Roberts”*.
Pieejams: https://spkc.gov.lv/upload/Bukleti/ieteikumi_katrinaroberts.pdf)

Mērķis - nostiprināt iepriekšējās nodarbībās iegūtās zināšanas un praktiskās iemaņas par mobinga mazināšanu skolā un interneta vidē.

Uzdevumi:

1. Veidot atgriezenisko saiti par nodarbībās apgūto.
2. Veicināt savstarpējo cieņu un iejūtību klases kolektīvā.

Izmantojamās metodes: grupu darbs, diskusija.

Nepieciešamie materiāli: ieteikumu materiāls, A4 lapas, rakstāmpiederumi.

“Klases līguma” izstrādāšana:

Skolēni sadarbībā ar pedagogu izstrādā kopīgu “klases līgumu”, kurā skolēni paši izveido un iekļauj punktus, kurus ikdienā apņemas ievērot, lai saliedētu klasi, uzlabotu savstarpējās attiecības un novērstu mobingu konkrētajā klasē un skolā kopumā. Skolēnus iespējams sadalīt vairākās grupās (pēc pedagoga ieskatiem) un lūgt izstrādāt līguma punktus pēc saviem ieskatiem. Pēc tam skolēni nosauc šos punktus, pedagogs tos pieraksta uz tāfeles, un visa klase kopā par tiem var diskutēt un tos pilnveidot. Līgumam jābūt sastādītam tā, lai to apstiprinātu visi klases skolēni. Pedagoģs virza darba procesu vēlamajā virzienā. Līgumam var veidot arī speciālu nosaukumu, piemēram, “No mobinga brīvas klases līgums”.

Skolotājs apkopo sagatavotos līguma punktus un sagatavo līguma gala versiju, kuru visi skolēni paraksta, un tā tiek izlikta klasē, skolēniem redzamā vietā.

Piemēri ar noteikumiem, kādus iespējams iekļaut līguma daļās:

- Mēs cienām citu viedokli, pat, ja tas ir atšķirīgs.
- Mēs izturamies ar sapratni un iejūtību pret citu emocijām.

- Mēs citus nekritizējam.
- Mēs nedarām citiem pāri – ne fiziski, ne ar vārdiem, ne internetā vai citos veidos.
- Mēs nepaejam garām tiem, kuriem sāp.
- Mēs neignorējam citus.
- Mēs palīdzam citiem, cik vien ir mūsu spēkos.
- Mēs neklusējam par lietām, kuras mūs satrauc.

Jomas, kas jāiekļauj līgumā:

- Kā rīkoties, ja pamanu, ka kādu no maniem klases biedriem pazemo?
- Kā rīkoties, ja skolēnu pašu klasē pazemo?
- Kā rīkoties, ja kļūsti par liecinieku citu skolēnu savstarpējam konfliktam?
- Kā rīkoties, ja skolēnam pašam ir konfliktsituācija ar kādu citu skolēnu?
- Kā rīkoties, ja skolēnu pašu ir aizkaitinājusi vai sadusmojusi cita skolēna rīcība tā, ka kļūst grūti savaldīties un izvairīties no konflikta?
- Kāda piesardzība skolēnam jāievēro interneta vidē, lai mazinātu iespēju kļūt par mobinga upuri?

Atgriezeniskās saites veikšana par notikušajām nodarbībām:

Nodarbību noslēgumā klases skolēni kopā ar pedagogu sasēžas aplī. Pedagoģs var lūgt katram klases skolēnam pastāstīt par nodarbību laikā iegūtajām atziņām un pārdomām. Papildus pedagoģs var lūgt katram skolēnam nosaukt vismaz vienu lietu, ko viņš apņemas darīt ikdienā, lai uzlabotu attiecības ar klasesbiedriem.

Šajā nodarbībā pedagoģs dalās arī ar savām iegūtajām atziņām un pārdomām. Pedagoģs var runāt arī par novērojumiem par klases kopējo darbu un pārmaiņām, kas notikušas nodarbību laikā.

Noslēguma nodarbībā pedagoģs ar skolēniem var pārrunāt arī šādus jautājumus: “Vai filmā attēlotās situācijas jums likās reālas? Vai dzīvē notiek tāpat?”, “Vai šādas situācijas ir notikušas arī mūsu skolā, mūsu skolas skolēnu starpā?” u.c. jautājumus, kurus pedagoģs uzskata par nepieciešamu iztīrīt.

Informatīva vēstule klašu audzinātājām

Cienījamās skolotājas!

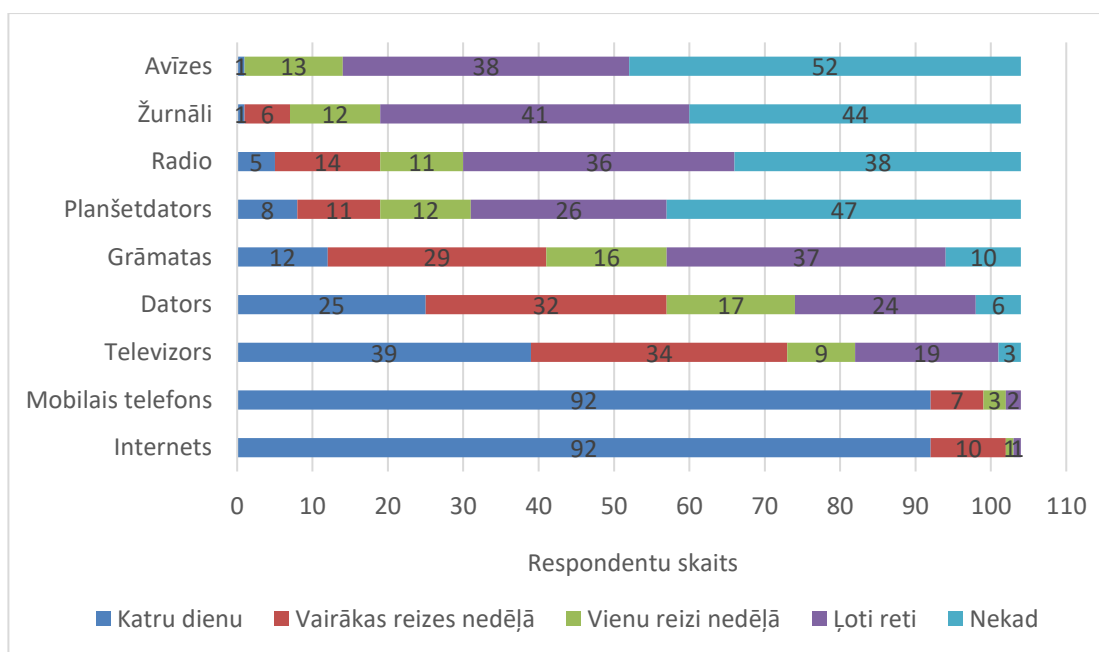
Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes sociālās pedagoģijas 4. kursa studente diplomdarba ietvaros X sākumskolā realizē izstrādātu “Sociālpedagoģiskās darbības programmu 5. un 6. klasēs vispārizglītojošā skolā masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanās aspektā”.

Kā viens no programmas darbības virzieniem ir klašu audzinātāju informēšana par jaunākajām aktualitātēm saistībā ar medijiem kā vērtību sistēmas veidotājiem.

Kā zināms, masu mediji, it īpaši internets, šobrīd ieguvis ļoti lielu popularitāti pusaudžu vidū. Darba autore vēlas Jūs iepazīstināt ar izglītības iestādē veiktā pētījuma “Masu mediju nozīme 5. un 6. klases skolēnu ikdienā, to saikne ar vērtību sistēmas veidošanos” datiem, kuri visspilgtāk atspoguļo mediju ietekmi uz skolēnu vērtību sistēmas veidošanos.

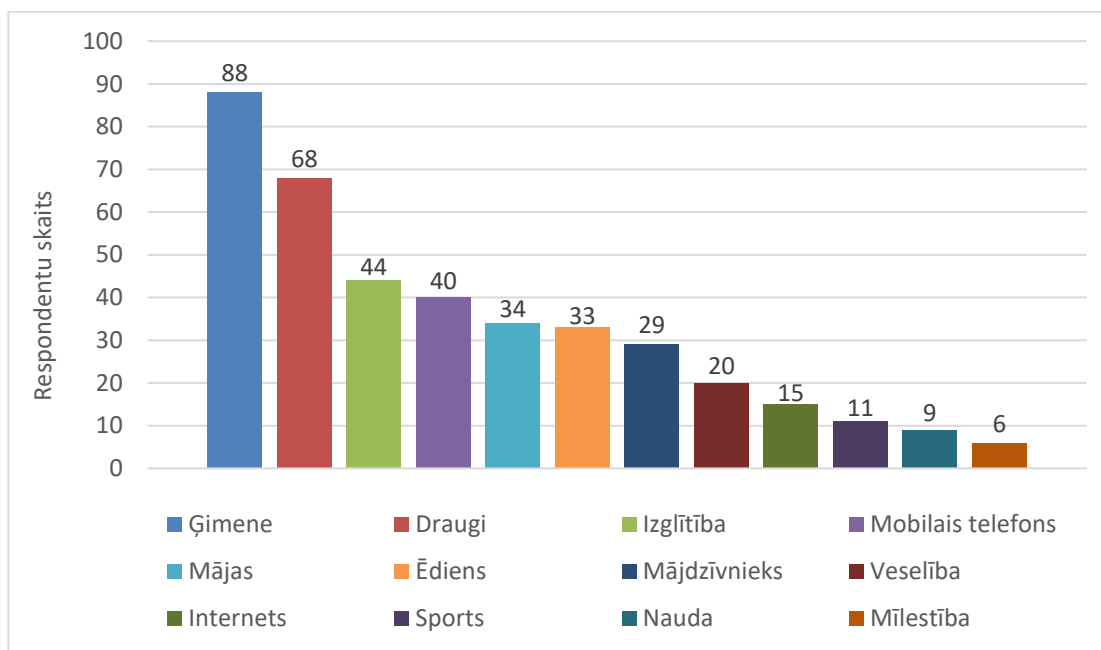
Pētījuma ietvaros tika anketēti 5.b, 5.e, 6.a un 6.e klases skolēni. Kopumā pētījumā piedalījās 104 respondenti, no tiem 48 zēni un 56 meitenes.

1. att. Masu mediju izmantošanas biežums

Apkopojot iegūto informāciju par masu mediju izmantošanas biežumu, darba autore noskaidroja, ka katru dienu skolēni visvairāk izmanto tādus masu medijus kā internetu, mobilo telefonu, televizoru un datoru. Savukārt tādus medijus kā žurnālus un avīzes skolēni lielākoties izmanto ļoti reti vai nekad.

2.att. Nozīmīgākās vērtības 5. un 6. klases skolēnu izpratnē

Analizējot iegūtos datus par skolēnu izpratnē nozīmīgākajām vērtībām, darba autore izdalīja 12 visvairāk minētās respondentu vērtības, lai labāk atspoguļotu vērtību dažādību.

Skolēni par nozīmīgākajām vērtībām uzskata ģimeni un draugus. Jāņem vērā ka starp nozīmīgākajām vērtībām ierindojas arī tādas vērtības kā mobilais telefons un internets.

No pētījumā iegūtajiem rezultātiem darba autore secina, ka skolēni tādus medijus kā internetu un mobilo telefonu lielākoties izmanto katru dienu. Ņemot vērā šo mediju izmantošanas biežumu, skolēni tos uzskata par nozīmīgu savas dzīves daļu.

Ņemot vērā, ka starp skolēnu minētajām nozīmīgākajām vērtībām sastopamas arī tādas vērtības, kas saistītas ar masu medijiem un to izmantošanu, kā nepieciešamība jāmin pedagogu informēšana saistībā ar jaunākajām aktualitātēm, kuras iespējams attiecināt uz masu medijiem kā vērtību sistēmas veidotājiem.

Vērtības ir indivīda dzīves pamats, tās nosaka ne tikai to, kam indivīds tic un ko domā, bet tās atstāj ietekmi arī uz indivīda darbību (Kreišmane, Valgere, & Gulbe, 2000).

Mediji ieņem nozīmīgu lomu mūsdienu kultūrā, ar mediju palīdzību paustā informācija darbojas kā teksts, kas veido ideoloģiju. Ar mediju palīdzību sabiedrībā tiek uzņemtas vērtības un idejas, kas ietekmē sabiedrisko domu (Rubene, Krūmiņa, & Vanaga, 2008).

Kā raksturīgu īpašību, saistībā ar masu medijiem, var minēt cilvēku „inficēšanos” ar citu indivīdu uzvedības veidiem gadījumos, kad šie veidi kaut kādā mērā ir līdzīgi indivīda paša nostādņēm un pārliecību, kad šīs nostādnes un pārliecības skar indivīdam aktuālas problēmas un vērtības (Omārova, 2006).

Agrāk par kultūru, vērtībām un citām nozīmīgām tēmām stāstīja vecāki, ģimenes locekļi, draugi un citi sabiedrības locekļi, arī fantāziju pasauli ietekmēja tuvie cilvēki, kā arī dažādi drukāti laikraksti un žurnāli. Šobrīd galvenie informācijas avoti ir masu mediji, galvenokārt internets un dažādas modernās tehnoloģijas, ar kuru palīdzību tiek pausta ne tikai informācija, bet arī dažādas vērtības (Kaur, 2016).

Indivīds vērtības apgūst arī socializācijas procesā, kas kalpo veiksmīgai funkcionēšanai pastāvošajā sabiedrībā. Kā svarīgākie aģenti socializācijas procesā bērnībā tiek minēti ģimene, skola, vienaudži, kā arī masu mediji (Omārova, 2006).

Skolas gados ļoti aktīvi veidojas bērnu un pusaudžu pašapziņas un pašizziņas process, šajā laikā indivīds apgūst ar vecumposmu un dzimumu saistītās sociālās lomas, kā arī konkrētai sabiedrībai raksturīgās sociālās normas un vērtības, sāk veidoties indivīda uzskati par pasauli (Omārova, 2006).

Jāņem vērā, ka masu mediji, it īpaši, internets un mobilais telefons atstāj ietekmi ne tikai uz skolēnu vērtībām, bet arī citiem viņa dzīves aspektiem – brīvā laika izmantošanu, produktivitāti, aktivitāti, savstarpējo komunikāciju u.c.

Ņemot vērā šī brīža situāciju un attālinātā mācību procesa nodrošināšanu, jāuzsver, ka tas var ietekmēt arī masu mediju izmantošanas biežumu un dažādus paradumus ne tikai attiecībā uz mācību procesu, bet arī brīvā laika pavadīšanu un izklaidi, tādēļ būtiski pievērst uzmanību skolēnu mediju patēriņam, viņiem pieejamai informācijai un laika daudzumam, kas tiek pavadīts, izmantojot dažādus masu medijus.

Noderīga informācija un materiāli:

- Padomi, kā skolēniem variet palīdzēt mainīt viņa ierīču izmantošanas paradumus: <https://drossinternets.lv/lv/materials/download/neklusti-par-sava-viedtalruna-vergu>
- Informācija par to, kas ir interneta atkarība, kāpēc tā rodas un kā to laicīgi pamanīt: <https://drossinternets.lv/lv/info/interneta-atkariba>

- Informācija par emocionālo pazemošanu interneta vidē:
<https://drossinternets.lv/lv/info/emocionala-pazemosana>
- Ieteikumi drošākai MS Teams tiešsaistes mācību stundu rīkošanai:
<https://drossinternets.lv/lv/materials/download/drosibas-iestatijumi-ms-teams-platforma>
- Ieteikumi drošākai mācību stundu rīkošanai, izmantojot platformu Zoom:
<https://drossinternets.lv/lv/materials/download/drosibas-iestatijumi-zoom-platforma>
- Ziņu izdevums par jaunākajām aktualitātēm saistībā ar drošību internetā:
https://drossinternets.lv/uploads/Sadalas/Zinu_izdevumi/files/ZINAS_APRILIS_2020.pdf

Informatīvo vēstuli sagatavoja Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes sociālās pedagoģijas 4. kursa studente Marita Irbe.

Ja Jūs vēlaties izteikt savu viedokli par informatīvajā vēstulē raksturoto masu mediju ietekmi uz skolēnu vērtību sistēmas veidošanās aspektu, lūdzu, rakstiet uz e-pastu: irbe.marita@gmail.com

Informatīva vēstule skolēnu vecākiem

Cienijamie vecāki!

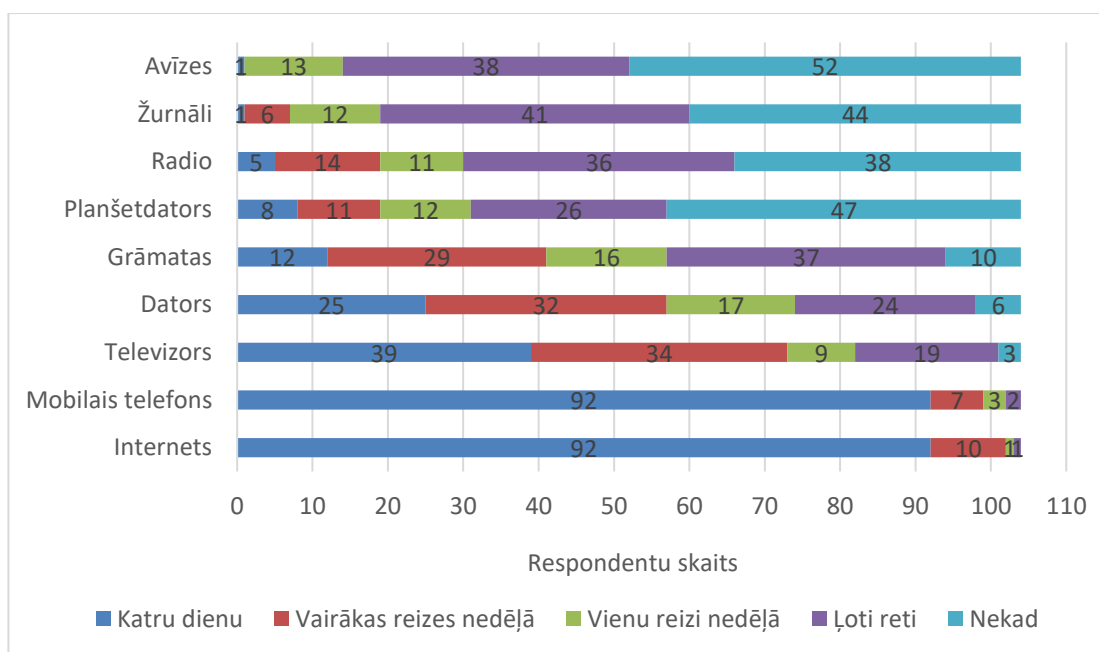
Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes sociālās pedagoģijas 4. kursa studente diplomdarba ietvaros X sākumskolā realizē izstrādātu “Sociālpedagoģiskās darbības programmu 5. un 6. klasēs vispārīgizglītojošā skolā masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanās aspektā”.

Kā viens no programmas darbības virzieniem ir vecāku informēšana par masu mediju ietekmi uz skolēnu vērtību sistēmas veidošanos.

Kā zināms, masu mediji, it īpaši internets, šobrīd ieguvis ļoti lietu popularitāti pusaudžu vidū. Darba autore vēlas Jūs iepazīstināt ar izglītības iestādē veiktā pētījuma “Masu mediju nozīme 5. un 6. klases skolēnu ikdienā, to saikne ar vērtību sistēmas veidošanos” datiem, kuri visspilgtāk atspoguļo masu mediju ietekmi uz skolēnu vērtībām.

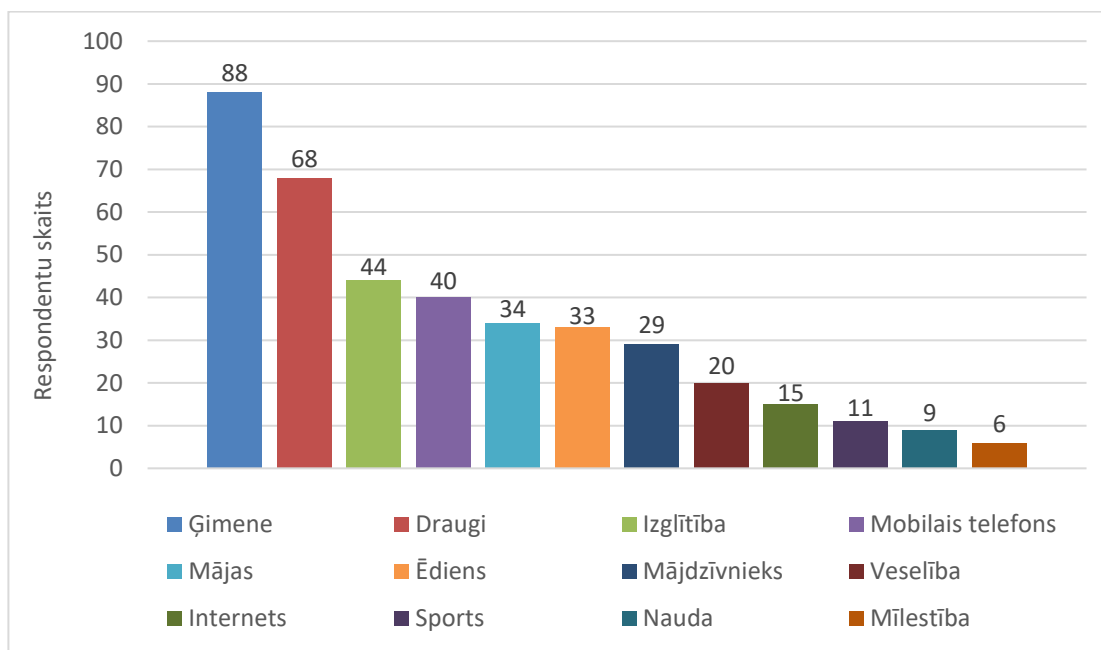
Pētījuma ietvaros tika anketēti 5.b, 5.e, 6.a un 6.e klases skolēni. Kopumā pētījumā piedalījās 104 respondenti, no tiem 48 zēni un 56 meitenes.

1. att. Masu mediju izmantošanas biežums

Apkopojot iegūto informāciju par masu mediju izmantošanas biežumu, darba autore noskaidroja, ka katru dienu skolēni visvairāk izmanto tādus masu medijus kā internetu, mobilo telefonu, televizoru un datoru. Savukārt tādus medijus kā žurnālus un avīzes skolēni lielākoties izmanto ļoti reti vai nekad.

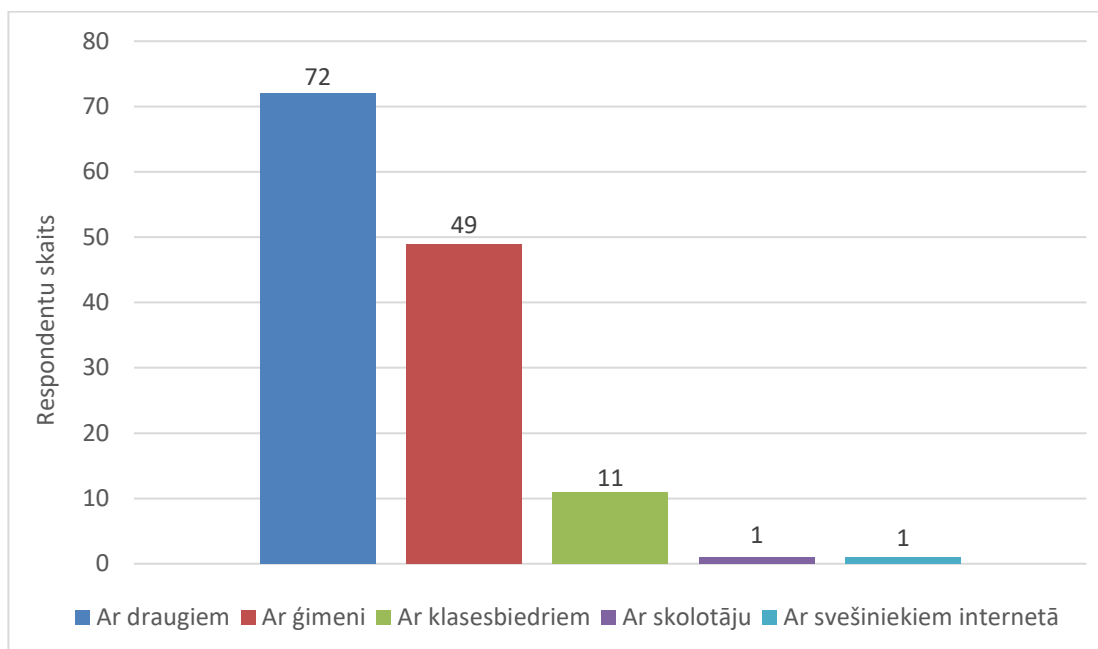
2. att. Nozīmīgākās vērtības 5. un 6. klases skolēnu izpratnē

Analizējot iegūtos datus par skolēnu izpratnē nozīmīgākajām vērtībām, darba autore izdalīja 12 visvairāk minētās respondentu vērtības, lai labāk atspoguļotu vērtību dažādību.

Skolēni kā visnozīmīgākās vērtības min ģimeni un draugus. Jāņem vērā, ka starp skolēnu nozīmīgākajām vērtībām ierindojas arī tādas vērtības kā mobilais telefons un internets.

3. att. Ar ko tiek pārrunāts medijos redzētais un dzirdētais

Apkopojot iegūto informāciju par galvenajām personām, ar kurām tiek komunicēts saistībā ar medijos pieejamo informāciju, darba autore noskaidroja, ka lielākā daļa respondentu informāciju pārrunā ar saviem draugiem, kā arī salīdzinoši liela daļa respondentu norādīja, ka saistībā ar medijiem komunicē ar savu ģimeni.

Nepieciešams pievērst uzmanību tam, kāda veida informācija skolēniem ir pieejama, vai tā ir atbilstoša viņu vecumam, tādēļ ļoti būtisks aspekts ir skolēniem pieejamās informācijas pārrunāšana ar kādu pieaugušo.

No pētījumā iegūtajiem rezultātiem darba autore secina, ka skolēni tādus medijus kā internetu un mobilo telefonu lielākoties izmanto katru dienu. Ņemot vērā šo mediju izmantošanas biežumu, skolēni šos medijus uzskata par nozīmīgu daļu no savas dzīves, tādēļ arī šie mediji skolēnu izpratnē tiek uzskatīti par nozīmīgām vērtībām.

Ņemot vērā, ka skolēniem aktuālas arī tādas vērtības, kas saistītas ar masu medijiem un to izmantošanu, nepieciešams akcentēt, kāda ir masu mediju ietekme uz skolēnu vērtību sistēmas veidošanos.

Vērtības ir indivīda dzīves pamats, tās nosaka ne tikai to, kam indivīds tic un ko domā, bet tās atstāj ietekmi arī uz indivīda darbību (Kreišmane, Valgere, & Gulbe, 2000).

Mediji ieņem nozīmīgu lomu mūsdienu kultūrā, ar mediju palīdzību paustā informācija darbojas kā teksts, kas veido ideoloģiju. Ar mediju palīdzību sabiedrībā tiek uzņemtas vērtības un idejas, kas ietekmē sabiedrisko domu (Rubene, Krūmiņa, & Vanaga, 2008).

Kā raksturīgu īpašību, saistībā ar masu medijiem, var minēt cilvēku „inficēšanos” ar citu indivīdu uzvedības veidiem gadījumos, kad šie veidi kaut kādā mērā ir līdzīgi indivīda paša nostādnēm un pārlicību, kad šīs nostādnēs un pārlicības skar indivīdam aktuālas problēmas un vērtības (Omārova, 2006).

Agrāk par kultūru, vērtībām un citām nozīmīgām tēmām stāstīja vecāki, ģimenes locekļi, draugi un citi sabiedrības locekļi, arī fantāziju pasauli ietekmēja tuvie cilvēki, kā arī dažādi drukāti laikraksti un žurnāli. Šobrīd galvenie informācijas avoti ir masu mediji, galvenokārt internets un dažādas modernās tehnoloģijas, ar kuru palīdzību tiek pausta ne tikai informācija, bet arī dažādas vērtības (Kaur, 2016).

Indivīds vērtības apgūst arī socializācijas procesā, kas kalpo veiksmīgai funkcionēšanai pastāvošajā sabiedrībā. Kā svarīgākie aģenti socializācijas procesā bērībā tiek minēti ģimene, skola, vienaudži, kā arī masu mediji (Omārova, 2006).

Skolas gados ļoti aktīvi veidojas bērnu un pusaudžu pašapziņas un pašizziņas process, šajā laikā indivīds apgūst ar vecumposmu un dzimumu saistītās sociālās lomas, kā arī konkrētai sabiedrībai raksturīgās sociālās normas un vērtības, sāk veidoties indivīda uzskati par pasauli (Omārova, 2006).

Jāņem vērā, ka masu mediji, it īpaši, internets un mobilais telefons atstāj ietekmi ne tikai uz skolēnu vērtībām, bet arī citiem viņa dzīves aspektiem – brīvā laika izmantošanu, produktivitāti, aktivitāti, savstarpējo komunikāciju u.c.

Ņemot vērā šī brīža situāciju un attālinātā mācību procesa nodrošināšanu, jāuzsver, ka tas var ietekmēt arī masu mediju izmantošanas biežumu un dažādus paradumus ne tikai attiecībā uz mācību procesu, bet arī brīvā laika pavadīšanu un izklaidi, tādēļ būtiski pievērst uzmanību skolēnu mediju patēriņam, viņiem pieejamai informācijai un laika daudzumam, kas tiek pavadīts, izmantojot dažādus masu medijus.

Noderīga informācija un materiāli:

- Padomi, kā savam bērnam variet palīdzēt mainīt viņa ierīču izmantošanas paradumus: <https://drossinternets.lv/lv/materials/download/neklusti-par-sava-viedtalruna-vergu>
- Ieteikumi, kā rīkoties, ja bērns daudz laika pavada mobilajā telefonā: <https://drossinternets.lv/lv/materials/download/20>
- Informācija par to, kas ir interneta atkarība, kāpēc tā rodas un kā to laicīgi pamanīt: <https://drossinternets.lv/lv/info/interneta-atkariba>

- Ieteikumi, kā rīkoties, ja Jūsu bērns izmanto sociālos tīklus:
<https://drossinternets.lv/lv/materials/download/84>
- Informācija par to, kādu ietekmi sociālie tīkli atstāj uz Jūsu bērnu:
<https://drossinternets.lv/lv/materials/download/40>
- Informācija par emocionālo pazemošanu interneta vidē:
<https://drossinternets.lv/lv/info/emocionala-pazemosana>
- Ziņu izdevums par jaunākajām aktualitātēm saistībā ar drošību internetā:
https://drossinternets.lv/uploads/Sadalas/Zinu_izdevumi/files/ZINAS_APRILIS_2020.pdf

Informatīvo vēstuli sagatavoja Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes sociālās pedagoģijas 4. kursa studente Marita Irbe.

Ja Jūs vēlaties izteikt savu viedokli par informatīvajā vēstulē raksturoto masu mediju ietekmi uz skolēnu vērtību sistēmas veidošanās aspektu, lūdzu, rakstiet uz e-pastu: irbe.marita@gmail.com

Pašaudzināšanas programmas paraugs

Programmas pamatojums –

Programmas mērķis -

Programmas uzdevumi:

Realizācijas laiks:

Atbalsta persona –

Nr.p.k.	Veicamās darbības	Izpildes laiks	Izpilde		Piezīmes
			Paveiktais	Neveiksmes	
1.					
2.					
3.					

Secinājumi:

5.b klases skolnieces Annas pašaudzināšanas programmas realizācija

Programmas pamatojums – programma motivēs brīvo laiku aizpildīt ar lietderīgām aktivitātēm un mazinās sociālo tīklu izmantošanu.

Programmas mērķis – mazināt sociālo tīklu izmantošanu ikdienā.

Programmas uzdevumi:

1. Padomāt par lietderīgām darbībām, ar kurām aizpildīt savu brīvo laiku.
2. Ikdienā vairāk sekot līdzi laika daudzumam, kas tiek pavadīts sociālajos tīklos.

Realizācijas laiks: 04.05.2020. – 18.05.2020.

Atbalsta personas – mamma, darba autore.

Nr.p.k.	Veicamās darbības	Izpildes laiks	Izpilde		Piezīme
			Paveiktais	Neveiksmes	
1.	Lietderīgi izmantot brīvo laiku.	04.05.2020.		Vakarā skatījos Tik Tok.	
2.	Lietderīgi izmantot brīvo laiku.	05.05.2020.	Ar mammu ilgi braucām ar riteņiem.		

3.	Lietderīgi izmantot brīvo laiku.	06.05.2020.		Aizgāju vēlu gulēt, jo skatījos Tik Tok.	
4.	Lietderīgi izmantot brīvo laiku.	07.05.2020.	Biju ārā pastaigāties.	Skatījos daudz video.	
5.	Lietderīgi izmantot brīvo laiku.	08.05.2020.	Sakārtoju savu istabu un palīdzēju mammai.		
6.	Lietderīgi izmantot brīvo laiku.	09.05.2020.	Spēlēju galda spēles ar brāli.		
7.	Lietderīgi izmantot brīvo laiku.	10.05.2020.	Meklēju kūku receptes.	Skatījos video.	
8.	Lietderīgi izmantot brīvo laiku.	11.05.2020.	Krāsoju mandalas.		
9.	Lietderīgi izmantot brīvo laiku.	12.05.2020.	Palīdzēju mammai uztaisīt vakariņas.		
10.	Lietderīgi izmantot brīvo laiku.	13.05.2020.		Skatījos Tik Tok.	
11.	Lietderīgi izmantot brīvo laiku.	14.05.2020.	Kopā ar draudzeni braucām ar riteņiem.		
12.	Lietderīgi izmantot brīvo laiku.	15.05.2020.	Sāku lasīt grāmatu.	Vakarā skatījos Tik Tok.	
13.	Lietderīgi izmantot brīvo laiku.	16.05.2020.	Spēlējām daudz galda spēles.		
14.	Lietderīgi izmantot brīvo laiku.	17.05.2020.	Lasīju grāmatu.	Vakarā ilgi skatījos Youtube video.	
15.	Lietderīgi izmantot brīvo laiku.	18.05.2020.	Lasīju grāmatu.		

Secinājumi: Bija grūti, bet man patika. Vairāk domāju par to, kā izmantoju savu laiku. Gribu turpināt ilgāk, jo vairāk gribu iet ārā ar draugiem.

5.b klases skolnieces Zanes pašaudzināšanas programmas realizācija

Programmas pamatojums – programma motivēs laicīgāk izpildīt mājasdarbus un izvirzīt mācību procesu kā prioritāti ikdienas darbībās.

Programmas mērķis – sekmēt laicīgu mājasdarbu izpildi.

Programmas uzdevumi:

1. Sastādīt “darāmo darbu” sarakstu.
2. Mājasdarbu izpildi izvirzīt kā prioritāti.

Realizācijas laiks: 04.05.2020. – 18.05.2020.

Atbalsta personas – mamma, darba autore.

Nr.p.k.	Veicamās darbības	Izpildes laiks	Izpilde		Piezīmes
			Paveiktais	Neveiksmes	
1.	Laicīgi izpildīt mājasdarbus.	04.05.2020.		Skatījos seriālus. Neizpildīju mājasdarbus.	

2.	Laicīgi izpildīt mājasdarbus.	05.05.2020.		Biju ārā ar draugiem. Neizpildīju mājasdarbus.	
3.	Laicīgi izpildīt mājasdarbus.	06.05.2020.	Izpildīju latviešu valodu.		
4.	Laicīgi izpildīt mājasdarbus.	07.05.2020.	Uzrakstīju sarakstu piektdienai.		
5.	Laicīgi izpildīt mājasdarbus.	08.05.2020.	Izpildīju visus mājasdarbus.		
6.	Laicīgi izpildīt mājasdarbus.	09.05.2020.			Nebija mājasdarbu.
7.	Laicīgi izpildīt mājasdarbus.	10.05.2020.			Nebija mājasdarbu.
8.	Laicīgi izpildīt mājasdarbus.	11.05.2020.	Izpildīju gandrīz visus darbus.		
9.	Laicīgi izpildīt mājasdarbus.	12.05.2020.	Pabeidzu mājasdarbus. Uzrakstīju sarakstu trešdienai.		
10.	Laicīgi izpildīt mājasdarbus.	13.05.2020.	Izpildīju visus mājasdarbus.		
11.	Laicīgi izpildīt mājasdarbus.	14.05.2020.		Aizmirsu izpildīt matemātiku. Skatījos filmas.	
12.	Laicīgi izpildīt mājasdarbus.	15.05.2020.	Izpildīju mājasdarbus no rīta.		

13.	Laicīgi izpildīt mājasdarbus.	16.05.2020.			Nebija mājasdarbu.
14.	Laicīgi izpildīt mājasdarbus.	17.05.2020.			Nebija mājasdarbu.
15.	Laicīgi izpildīt mājasdarbus.	18.05.2020.	Izpildīju mājasdarbus no rīta.		

Secinājumi: Sākumā bija grūti, bet palīdzēja, ka mani motivē un tad gribēju arī pati visu izdarīt ātrāk. Varbūt atkal izmantošu programmu, lai iemācītos spēlēt ģitāru.

Ekspertatzinums Nr. 1

Diplomdarba "Sociālā pedagoga darbība 5. un 6. klasēs masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanā" pētījums tika izstrādāts izglītības iestādē, kurā Jūs strādājat. Balstoties uz pētījumā iegūtajiem rezultātiem, tika izstrādāta sociālpedagoģiskās darbības programma 5. un 6. klasēs vispārizglītojošā skolā masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanās aspektā (skat. pielikumā). Izvērtējot programmas saturu, lūdzu Jūs, kā nozares ekspertu, sniegt savu vērtējumu par programmu un tās iespējamo aprobāciju izglītības iestādes turpmākajā darbā.

Eksperta vārds, uzvārds: [redacted]

Ieņemamais amats: sociālais pedagogs

Pedagoģiskā darba stāžs: 12 gadi

1. Lūdzu, raksturojiet izstrādātās programmas "Sociālpedagoģiskās darbības programma 5. un 6. klasēs vispārizglītojošā skolā masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanās aspektā" tēmas aktualitāti un nepieciešamību!

Mūsu skolā šādas programmas realizēšanu iespējams novērtēt pozitīvi. Programmas tēma ir ļoti aktuāla, jo mūsdienās masu mediju ietekme uz pusaudžiem ir ļoti spēcīga, it īpaši sociālo tīklu un interneta ietekme.

2. Vai, Jūsprāt, izstrādātā programma spēj mazināt masu mediju negatīvo ietekmi uz skolēnu vērtību sistēmas veidošanos?

Jā! Protams, ka var, ja ar skolēniem papildus tiek strādāts, lai darbība tiktu virzīta uz negatīvās ietekmes mazināšanu. Galvenais ir motivēt skolēnus un veikt secīgas darbības, lai programmā iekļautie uzdevumi sniegtu pozitīvus rezultātus.

3. Cik ilgā laikā, Jūsprāt, programmā izvirzītie uzdevumi varētu dot rezultātus skolēnu masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanā?

Nepieciešams sistemātisks darbs ar skolēniem, lai tiktu veicinātas izmaiņas, jo tas ir ilgs process. Domāju, ka to būtu iespējams izdarīt mācību gada laikā, pirmos rezultātus varētu izvērtēt jau pēc 1. mācību semestra.

4. Lūdzu, novērtējiet šīs programmas iespējamo realizāciju izglītības iestādē, t.sk. 5. un 6. klasēs!

Šī programma ir realizējama izglītības iestādē, arī 5. un 6. klasēs. Programmā iekļautos darbības virzienus ir iespējams aktualizēt klases stundās, kā arī realizēt profilaktisku pasākumu ietvaros.

Jūsu komentāri un ieteikumi:

Izstrādātā sociālpedagoģiskā programma ir ļoti vērtīga un nākošajā mācību gadā noteikti mēģināsim to atkārtoti realizēt izglītības iestādē. Šādu programmu būtu ļoti vērtīgi ieviest visās skolās kā regulāru pasākumu kopumu. Paldies darba autorei par izstrādāto programmu un ieguldīto darbu!

Paraksts:

Datums: 18.05.2020.

Ekspertatzinums Nr. 2

Diplomdarba "Sociālā pedagoga darbība 5. un 6. klasēs masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanā" pētījums tika izstrādāts izglītības iestādē, kurā Jūs strādājat. Balstoties uz pētījumā iegūtajiem rezultātiem, tika izstrādāta sociālpedagoģiskās darbības programma 5. un 6. klasēs vispārīgizglītojošā skolā masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanās aspektā (skat. pielikumā). Izvērtējot programmas saturu, lūdzu Jūs, kā nozares ekspertu, sniegt savu vērtējumu par programmu un tās iespējamo aprobāciju izglītības iestādes turpmākajā darbā.

Eksperta vārds, uzvārds:

Ieņemamais amats: latviešu valodas un literatūras skolotāja, 5.b klases audzinātāja

Pedagoģiskā darba stāžs: 40 gadi

1. Lūdzu, raksturojiet izstrādātās programmas "Sociālpedagoģiskās darbības programma 5. un 6. klasēs vispārīgizglītojošā skolā masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanās aspektā" tēmas aktualitāti un nepieciešamību!

Programmas tēma ir aktuāla un nepieciešama. Pozitīvi novērtēju šīs tēmas aktualizēšanu izglītības iestādē un 5.b klases skolēnu vidū.

2. Vai, Jūsprāt, izstrādātā programma spēj mazināt masu mediju negatīvo ietekmi uz skolēnu vērtību sistēmas veidošanos?

Manuprāt, izstrādātā programma spēj mazināt masu mediju negatīvo ietekmi uz skolēnu vērtību sistēmas veidošanos.

3. Cik ilgā laikā, Jūsprāt, programmā izvirzītie uzdevumi varētu dot rezultātus skolēnu masu mediju negatīvās ietekmes mazināšanā vērtību sistēmas veidošanā?

Manuprāt, tēma ir pietiekami sarežģīta, tādēļ ir grūti noteikt termiņu, kādā programmā izvirzītie uzdevumi varētu dot rezultātus negatīvās ietekmes mazināšanā. Katrā klasē noteikti laika posms būtu atšķirīgs.

4. Lūdzu, novērtējiet šīs programmas iespējamo realizāciju izglītības iestādē, t.sk. 5. un 6. klasēs!

Programmas realizācija izglītības iestādē ir iespējama. Manuprāt, tēmas aktualizācija 5. un 6. klasēs ir nozīmīga, jo masu mediji ir neatņemama skolēnu ikdienas sastāvdaļa.

Jūsu komentāri un ieteikumi:

Uzskatu, ka šīs tēmas aktualizācija un programmas uzdevumu īstenošana izglītības iestādē ir ļoti nozīmīga un nepieciešama. Svarīgi likt uzsvāru uz masu mediju atstāto ietekmi uz skolēnu vērtībām un par to informēt arī citus.

Paraksts:

Datums: 18.05.2020.